Bibliotek e1800

Pierre Loti

Islandsfiskeren

Pierre Loti

Islandsfiskeren

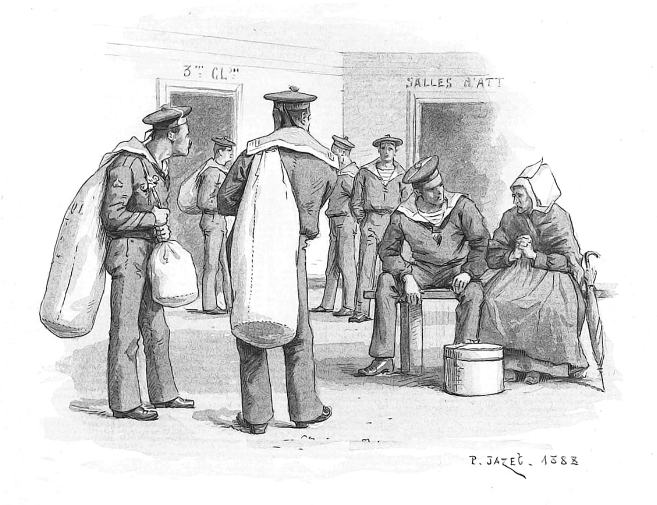

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Pierre Loti: *Islandsfiskeren* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Pierre Loti: *Islandsfiskeren* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

BY NC SA

Forord

Da det forekommer mig, at læserne har et gyldigt krav på at erfare lidt om den mand, af hvem for første gang et værk bydes dem i oversættelse, skrev jeg i foråret et par ord til forfatteren af nærværende bog for at bede ham om nogle linjer, som ved at ledsage "Islandsfiskeren" kunne indføre ham i den danske læseverden; men jeg blev skuffet i mine forventninger ved for et par dage siden at modtage følgende brev:

Rochefort, august -87.

Jeg må bede Dem undskylde, at jeg så længe har ladet Dem vente på svar; hvis De kendte grundene dertil og vidste, hvor optaget jeg har været, ville De undskylde mig.

Det gør mig ondt, at jeg må afslå at sende Dem den fortale, De beder mig om; men det er nu en gang noget, *jeg ikke forstår mig på at skrive*, og som jeg har måttet nægte mine bedste venner.

Med tak, fordi De har oversat mig, tegner jeg mig

Deres meget forbundne

Pierre Loti.

Jeg må derfor nøjes med at henvise til det eneste sted, hvor jeg har set forfatteren omtale med nogen udførlighed, nemlig en artikel i "*Nationaltidende*" 3. juli 1886, hvoraf jeg med redaktørens tilladelse optrykker følgende brudstykke, der formentlig vil interessere *Islandsfiskerens* læsere.

"Pierre Loti, hvis virkelige navn er Jules Viaud, er en ejendommelig figur blandt de franske romanforfattere. Han har ikke læst, men levet. Han ser aldrig aviser, og indtil for nogle år siden, da han allerede havde produceret selv og røbet en forfatterpersonlighed, som han har modnet siden, men aldrig fraveget, kendte han ikke noget eneste af århundredets fremragende litterære værker. Først et tilfældigt sammentræf med Daudet bevægede ham til at læse. Flaubert fortryllede ham; man har påstået, at hans første arbejder røbede en påvirkning fra denne kant. Men det kan i det højeste kun være tegn på åndeligt slægtskab, for før Loti skrev *Mon frère Yves*, har han ikke set en linje af Flaubert. Paris har han knap besøgt. Når han er i Frankrig, lever han i sin fødeby Rochefort, i sin families gamle hus, der er lukket hermetisk af mod enhver støj fra døgnets tummel og pyntet af ham med relikvier, som han har bragt hjem med sig fra alle kanter af verden. For han er kun sjældent i Frankrig; han er søofficer og næsten bestandig på nye og lange togter til eksotiske lande. Skønt han kun er seks og tredive år, har han været i Kina og Japan, i Senegal, på Tahiti, overalt. Han har på de pågældende steder lært sig tyrkisk, japansk, maurisk, polynesiernes og ravahuernes sprog, endogså yolof, senegalnegernes; for hvor han er, er han med hele sin sjæl. Det eventyr, han har fortalt i *Aziyadé*, er hans eget. Han beboede med en tyrkisk veninde et kvarter af det gamle Stambul, et helligt kvarter for muselmændene. Han havde lært sproget til fuldkommenhed, han var klædt som tyrk, for alle naboerne var han tyrk. Når tjenesten kaldte ham om bord, skiftede han kostume undervejs. Havde de troende, som han narrede, opdaget det, ville de have dræbt ham, men netop faren gjorde

eventyret dobbelt tiltrækkende for ham. I Japan havde han begyndt den samme eksistens. Men han synes ikke rigtig om Japan, det ærgrer ham med sine telegraftråde og jernbaneskinner, sin forvandling gennem dampen og elektriciteten. Kina er hans land, han forguder den kinesiske mur, der holder på dets gamle vaner. Mekka er hans drøm, hans højeste ønske en gang at kunne trænge ind i dette islams hjerte, i denne krog af jorden, hvor kritikken og undersøgelsen ikke eksisterer længere, hvor man kun tror.

Alle hans romaner er da også oplevelser. Som ganske ung allerede gjorde han sig det til vane bestandig at føre dagbog. På grundlag af den skrev han sin første fortælling: *Le mariage de Loti*, og da den vakte opmærksomhed, blev han ved. Mme. Adam tog *Aziyadé* under sin beskyttelse, og hans anseelse voksede, indtil endelig *Mon frère Yves*, der er tilegnet Daudet, i det mindste for den virkelig litterære verden skød ham frem i første linje mellem de yngre forfattere."

September 1887.

Oversætteren

Første del

I

Der sad fem bredskuldrede mænd omkring et bord og drak i en slags mørkt værelse, der lugtede af saltlage og søvand. Rummet, der var alt for lavt til deres høje skikkelser, gik spidst ud i den ene ende ligesom et strygejern; det gyngede så småt og gav en ensformig, klagende, søvndyssende lyd fra sig.

Udenfor måtte der være hav og nat. Men det mærkede man ikke synderligt til: en eneste åbning, der var hugget ud foroven, var lukket med en trælem, og en gammel lampe, der var ophængt i loftet, lyste for dem med sit flimrende skær.

Der var ild i en kakkelovn; deres våde klæder tørredes derinde og udbredte en damp, der blandede sig med røgen fra deres kridtpiber.

Deres massive bord optog næsten hele rummet; det havde nøjagtig samme form, og der var lige netop plads nok til, at man kunne komme frem og sætte sig på nogle smalle kister, der var naglet fast til egetræsvæggene. Svære bjælker strakte sig over dem, så de næsten rørte ved deres hoveder; sengesteder, der syntes hugget ud i det tykke træværk, lå åbne bag deres ryg, ligesom nicher i en gravhvælving til at sætte lig ind i. Alt dette tømmer var plumpt og gennemtrængt af fugtighed og salt, slidt og glat af gnidningen af deres hænder.

De havde drukket vin og most; derfor strålede livsglæden også ud af deres åbne, ærlige ansigter. Nu sad de om bordet og talte på bretonsk om kvinder og giftermål.

I baggrunden, på en hædersplads, var der anbragt et madonnabillede af fajance. Denne sømændenes skytshelgeninde var lidt gammeldags og malet med en naiv

kunst. Men personer af fajance holder sig meget længere end rigtige mennesker; derfor gjorde hendes røde og blå kjole også endnu indtryk af en lille, meget frisk genstand mellem alt det mørkegrå i det tarvelige træhus. Hun havde sikkert hørt mere end én brændende bøn i angstfulde timer; ved hendes fødder var der fastnaglet to buketter af kunstige blomster og en rosenkrans.

Disse fem mænd var ens klædt i tykke, uldne blå skjorter, der sluttede tæt om overkroppen og gik ned under bukselinningen; på hovedet havde de huer af tjæret sejldug, der kaldes "sydvest", fordi det er denne vind, som på vor halvkugle bringer regn.

De var af forskellig alder. "Kaptajnen" kunne være en fyrre år gammel, tre af de andre mellem femogtyve og tredive, den yngste, som hed Sylvestre, var kun sytten. Han var allerede mand i henseende til vækst og styrke; et sort, meget fint og stærkt krøllet skæg dækkede hans kinder, men han havde bevaret sine overordentlig milde og helt troskyldige blågrå barneøjne.

De lod til at føle sig rigtig vel tilpas, som de sad der i det mørke rum lige klos op til hinanden af mangel på plads.

... Udenfor måtte der være hav og nat, de trøstesløse, dybe, uendelige vande. Et tombaksur, der hang på væggen, viste elleve, vel sagtens elleve om aftenen, og man hørte regnen piske mod træloftet.

De talte meget lystigt sammen om giftermål, men uden at sige noget som helst uhøvisk. Nej, de lagde planer for dem, der endnu var ungkarle, eller fortalte morsomme historier, der var forefaldet ved bryllupsgilder derhjemme. Der faldt jo rigtignok engang imellem en temmelig drøj bemærkning, ledsaget af en

hjertelig latter; men kærligheden, således som den opfattes af den slags mennesker, har altid noget sundt ved sig, og selv i sin usminkede form holder den sig næsten kysk. Imidlertid kedede Sylvestre sig, fordi en anden ved navn Jean – eller som bretonerne udtaler det: Yann – ikke kom.

Hvor blev dog også denne Yann af? Havde han endnu travlt deroppe? Hvorfor kom han ikke ned for at få sin andel af gildet?

"Det er dog snart midnat," sagde kaptajnen.

Så rejste han sig, skubbede med hovedet trælemmen op for derigennem at kalde på Yann. Så faldt der et løjerligt skær ned fra oven.

"Yann! Yann! ... Halløj!"

Et mut svar hørtes udenfor.

Det blege lys, der var kommet ind gennem den et øjeblik åbnede lem, lignede godt dagslyset; det var snart midnat, men det var dog som en solstråle, som et tusmørkeskær, der blev kastet tilbage langt borte fra af hemmelighedsfulde spejlflader.

Da hullet var blevet lukket, kom mørket igen, den lille hængelampe udsendte atter sit gule lys, og man hørte Yann med store træsko på komme ned ad en træstige.

Da han kom ind, var han nødt til at bøje sig, for han var næsten en kæmpe. Han skar ansigter og holdt sig for næsen på grund af den skarpe lugt af saltlage.

Hans proportioner var lidt vel store, selv for et mandfolk, navnlig på grund af de brede skuldre, der stod lige ud som en stang; når man så ham forfra, dannede hans muskler, der tegnede sig under hans blå skjorte, ligesom to kugler på hans overarm. Han havde store brune, meget spillende øjne med et vildt og stolt udtryk.

Sylvestre lagde sine arme om denne Yann og trak ham kærligt til sig som et barn; han var forlovet med hans søster og behandlede ham som en ældre broder. Den anden lod sig kærtegne med en mine som en kælen løve og svarede med et godmodigt smil, der viste hans hvide tænder.

Hans tænder, der hos ham havde haft mere plads til at tumle sig på end hos andre mænd, sad lidt fra hinanden og så ganske små ud. Hans blonde overskæg var temmelig kort, skønt det aldrig havde været klippet; det var krøllet ganske tæt i to små symmetriske ruller over hans fintformede læber, og så struttede det ud i spidserne, på hver side af de dybe mundvige. Resten af skægget var tætklippet, og hans rødmossede kinder havde bevaret en frisk fløjlsblødhed som på frugter, ingen har berørt.

Glassene blev på ny fyldt, da Yann havde sat sig ned, og der blev kaldt på skibsdrengen, der skulle stoppe piberne igen og tænde dem.

Det var en lejlighed for ham til selv at få røget lidt. Han var en kraftig lille dreng med et rundt ansigt, en smule fætter til alle disse søfolk, der var mere eller mindre indbyrdes beslægtet; afset fra hans temmelig strenge arbejde, var han kæledæggen om bord. Yann lod ham drikke af sit glas, og så blev han sendt til køjs.

Så blev den betydningsfulde samtale om giftermål genoptaget.

"Og du, Yann," spurgte Sylvestre, "hvornår skal dit bryllup stå?"

"Skammer du dig ikke?" sagde kaptajnen; "så stor som du er, syvogtyve år gammel, og endnu ikke gift! Hvad mon pigebørnene tænker, når de ser dig?"

Han trak på sine enorme skuldre med en for kvinderne meget foragtelig mine og svarede:

"Jeg, jeg gifter mig i timevis, eller også i natvis ... det er nu, ligesom det kan træffe sig."

Yann havde lige aftjent sin femårige værnepligt, og det var som artillerist i marinen, at han havde lært at tale fransk og at føre den slags tale. Så begyndte han at fortælle om sin sidste ægtestand, der lod til at have varet i fjorten dage.

Det var i Nantes, med en sangerinde. En aften, da han kom i land, var han gået lidt beruset ind på et forlystelsessted. Ved døren stod der en kone, der solgte uhyre store buketter til tyve francs stykket. Han havde købt en uden rigtig at vide, hvad han skulle med den, og da han så kom indenfor, havde han straks "kylet den af al magt lige i synet" på hende, der stod og sang på scenen – det var halvt en voldsom erklæring, halvt en spydighed til den sminkede dukke, som han fandt lovlig flot. Sangerinden var faldet om af forskrækkelse; men senere havde hun tilbedt ham i henved tre uger.

"Ja, og da jeg så rejste," sagde han, "forærede hun mig dette guldur."

Og for at de kunne se det, smed han det hen ad bordet som et foragteligt stykke legetøj.

Alt dette blev fortalt med drøje ord og vendinger. Men denne dagligdags begivenhed fra det civiliserede liv stak meget af imellem disse primitive mennesker, overfor den dybe tavshed på det hav, man anede udenfor, og overfor dette midnatslys, som de havde skimtet ovenfra, og som havde givet dem et begreb om Nordpolens hendøende somre.

Og så var Sylvestre bedrøvet og overrasket over denne Yanns adfærd. Han var et uskyldigt barn, der var blevet opdraget til ærbødighed for det hellige af en gammel bedstemoder, enke efter en fisker i landsbyen Ploubazlanec. Allerede som ganske lille gik han hver dag med hende hen og bad en rosenkrans på knæ ved moderens grav. Fra denne kirkegård, der lå på klinten, så man i det fjerne Kanalens grå vande, hvor hans fader var omkommet i et skibbrud. Da hans bedstemoder og han var fattige, havde han meget tidligt måttet gå til søs på fiskeri, og hans barndom var henrundet i rum sø. Hver aften bad han endnu sin bøn, og hans øjne havde bevaret et præg af uskyld og renhed. Også han var en smuk karl, og han havde næst efter Yann den bedste holdning af mændene om bord. Hans meget blide stemme stak lidt af imod hans høje skikkelse og hans sorte skæg; da han var vokset meget hurtigt, følte han sig næsten forlegen ved pludselig at være blevet så høj og så firskåren. Han agtede snart at holde bryllup med Yanns søster, men han havde aldrig besvaret nogen kvindes tilnærmelse.

Ombord var der i alt kun tre sovesteder; de var to om ét og skiftedes til at sove der den halve nat.

Da de var færdige med deres gilde, der blev holdt i anledning af Jomfru Marias, deres skytshelgenindes himmelfart, var det lidt over midnat. Tre af dem krøb ind i de små mørke nicher, der lignede gravkamre, og de tre andre gik op på dækket for igen at tage fat på det vidtløftige arbejde ved fiskeriet: det var Yann, Sylvestre og en fra samme egn ved navn Guillaume.

Udenfor var det dag, altid dag.

Men det var et blegt lys, der ikke lignede noget: det lå og drev over genstandene ligesom afglans fra en udslukket sol.

Omkring dem begyndte der lige straks en umådelig tomhed, der ikke havde nogen farve, og udenfor skibets planker syntes alt gennemsigtigt, ubeføleligt, fantastisk.

Øjet kunne næppe opfatte, hvad der måtte være hav: først så det ud som en slags skælvende spejlflader, der ikke gengav noget billede, længere borte syntes det at blive til en slette af dampe, og så – slet intet mere; der var hverken horisont eller omrids.

Den friske, fugtige luft var mere intensiv, mere gennemtrængende end rigtig kulde, og når man trak vejret, fik man en meget stærk, saltagtig smag. Alt var stille, og det regnede ikke mere; foroven syntes uformelige, farveløse skyer at rumme dette skjulte, uforklarlige lys; man kunne godt se, men følte sig dog som i mørke, og den bleghed, der hvilede over alle genstandene, havde ikke noget skær, der kan betegnes med navn.

De tre mænd, der opholdt sig der, havde fra barndommen af boet på disse kolde have, mellem bølgernes vage og dunkle syner. Dette uendeligt vekslende var de vante til at se spille omkring deres snævre træhus, og deres øjne var lige så fortrolige med det som de store havfugles.

Skibet gyngede sagte på stedet, stadig med den samme ensformige klage, ligesom en bretagnisk vise, nynnet i drømme af en sovende. Yann og Sylvestre havde i en fart gjort liner og kroge i stand, mens den tredje åbnede en salttønde, sleb sin store kniv og satte sig ned bagved de andre.

Han kom ikke til at vente længe. Næppe havde de kastet deres liner ud i det stille og kolde vand, førend de trak dem op igen med tunge, stålgrå, glinsende fisk.

Og stadig bed kabliauen på; det gik hurtigt og ustandseligt, dette tavse fiskeri. Guillaume skar fiskene op med sin store kniv, rensede dem, saltede dem, og fangsten, der skulle berige dem, når de kom hjem, opdyngedes bagved dem.

Timerne gik ensformigt, og i det store, tomme rum udenfor forandredes lyset langsomt; det syntes nu mere virkeligt. Hvad der havde været et blegt tusmørke, en slags hyperboræisk sommeraften, blev nu, uden nogen mellemliggende nat, til noget som en morgenrøde, der udstrålede fra alle havets spejlflader i ubestemte, lyserøde striber ...

"Det er sikkert nok, at du burde gifte dig, Yann," sagde pludselig Sylvestre, denne gang meget alvorligt, og så ned i vandet. (Han lod til nok at kende et eller andet pigebarn i Bretagne, der havde ladet sig bedåre af hans storebroders brune øjne, men han blev undselig ved at berøre dette alvorlige emne).

"Jeg! ... Ja, en af dagene holder jeg bryllup -" og Yann smilede stadig foragteligt og rullede med de livlige øjne – "men ikke med nogen af pigerne derhjemme; nej. Det bliver med havet, og jeg indbyder jer alle her, så mange som I er, til det gilde, jeg gør ..."

De blev ved at fiske, tiden måtte ikke spildes med passiar: skibet lå midt i et umådeligt mylder af fisk, en stime, som i to dage var blevet ved at drage forbi. De havde alle våget den forrige nat og på tredive timer fanget mere end tusind meget store kabliauer; derfor var deres arme trætte, og de selv nær ved at falde i søvn. Kun legemet vågede og fortsatte af sig selv arbejdet, mens ånden af og til faldt hen i en døs. Men denne luft på det åbne hav var ren som i verdens første dage og så

oplivende, at de trods trætheden åndede friere og følte brystet udvides.

Morgenens lys, det rigtige lys, var til sidst kommet; ligesom på Skabelsens tid var der blevet "skilsmisse" mellem lyset og mørket, der syntes at have hobet sig sammen i horisonten og blev hængende der i tunge masser; nu kunne man nok mærke, at natten var forbi, og at det tidligere skær havde været svagt og usikkert, som det, man skimter i drømme.

På denne overtrukne, tykke himmel var der hist og her rifter, ligesom huller i en hvælving, gennem hvilke store, lyserøde sølvstriber skinnede ned.

De lave skyer lå som et tæt skyggebånd helt rundt om vandene og fyldte det fjerne med utydelighed og mørke. De fik én til at tro på et afsluttet rum, en grænse; de var ligesom et tæppe, trukket for det uendelige rum, ligesom sejl, udspændte for at skjule alt for vældige hemmeligheder, der ville have forstyrret menneskenes fantasi. Omkring de planker, der bar Yann og Sylvestre, havde den vekslende verden udenfor i denne morgen antaget et præg af inderlig andagt; den havde forvandlet sig til en tempelhal, og de strålebundter, der trængte ind gennem den høje hvælving, forlængedes ud over det stille vand som på en forgård af marmor. Og så så man lidt efter lidt et andet foster af fantasien oplyses i det fjerne: en slags høj, rosenfarvet bygning, der var et forbjerg på Islands dunkle kyst ...

Yanns bryllup med havet! ... Sylvestre tænkte atter og atter på det, mens han blev ved at fiske uden at turde sige noget mere. Han var blevet bedrøvet ved at høre det hellige ægteskab blive

således bespottet, og så havde det navnlig skræmt ham, fordi han var overtroisk.

Han havde så længe tænkt på dette Yanns bryllup! Han havde tænkt sig, at han skulle have Gaud Mével, en blondine fra Paimpol, og at han skulle have den glæde at se denne stads, førend han blev udskrevet, førend denne femårige landflygtighed med den usikre hjemkomst, der, efterhånden som den nærmede sig, begyndte at gøre ham beklemt om hjertet ...

Klokken var fire om morgenen. De andre, der var blevet liggende nede, kom op for at afløse dem. Endnu lidt søvndrukne og indåndende af fulde lunger den friske, kølige luft, kom de op og trak undervejs deres lange støvler på og lukkede øjnene, der i begyndelsen blev blændede af alle disse reflekser af blegt lys.

Så holdt Yann og Sylvestre i en fart deres første måltid af beskøjter; efter at have hugget dem i stykker med hammerslag, gav de sig til at knase dem på en meget støjende måde og lo over at finde dem så hårde. De var igen blevet rigtig livlige ved tanken om at komme til at sove og få det rigtig varmt, og med hinanden om livet dinglede de hen til lugen i takten af en gammel vise.

Førend de forsvandt gennem dette hul, legede de lidt med skibshunden Tyrk, en ganske ung newfoundlænder, der havde uhyre store, men endnu kejtede poter. De tirrede den med hånden; den snappede efter dem og bed til sidst for alvor. Så rynkede Yann brynene i vrede og sparkede den for stærkt, så den lagde sig ned og hylede.

Yann havde et godt hjerte, men hans natur var blevet ved at være lidt vild, og når hans fysiske væsen alene var med i spillet, var et venligt kærtegn hos ham ofte meget nær ved en brutal vold.

2

Deres skib hed *Marie*, kaptajn Guermeur. Det sejlede hvert år ud på den farlige fiskefangst under disse kolde breddegrader, hvor der ingen nætter er om sommeren.

Det var meget gammelt, ligesom fajance-madonnaen, dets skytshelgeninde. De tykke sider med egetræs spanter var fortærede, trøskede, gennemtrængte af fugtighed og saltlage, men endnu sunde og kraftige med en oplivende duft af tjære. Når det lå roligt, så det tungt ud med sin massive bygning, men når den stærke vestenvind blæste, blev det atter let, ligesom mågerne, når de vækkes af stormen; så havde det sin egen måde at løfte sig op på bølgen på og komme over den, raskere end mange yngre af et finere og nyere mønster.

De seks mand og skibsdrengen var "islandsfiskere", en kraftig race søfolk, der i særdeleshed hører hjemme i Paimpol og Tréguier, og som fra fader til søn har helliget sig til den slags fiskeri.

De havde næsten aldrig set en sommer i Frankrig.

Ved slutningen af hver vinter fik de i Paimpols havn tilligemed de andre fiskere kirkens højtidelige velsignelse før afrejsen. På denne højtidsdag blev et alter, stadig det samme, opført på kajen; det forestillede en klippegrotte, og midt i den, imellem trofæer af ankre, ror og fiskegarn, tronede, mild og uden at lade sig anfægte af noget, Madonna, sømændenes skytshelgeninde, som for deres skyld var blevet hentet ud fra sin kirke, og som bestandig, fra slægt til slægt, så med de samme livløse øjne på de lykkelige, som skulle have held med

sig ved det forestående fiskeri – og på de andre, dem, der ikke skulle vende tilbage.

Den hellige nadver, fulgt af en højtidelig procession af hustruer og mødre, kærester og søstre, blev ført rundt om havnen, hvor alle de flagsmykkede islandske fartøjer kippede flaget, når den kom forbi. Præsten standsede ved hvert enkelt af dem og fremsagde de velsignende ord og foretog de velsignende fagter.

Så sejlede de alle afsted som én flåde, og egnen var næsten blottet for ægtemænd, kærester og sønner. Ved afrejsen sang alle mandskaberne med fyldige, malmfulde stemmer lovsange til Maria, havets stjerne.

Og hvert år var det det samme ceremoniel, de samme afskedshilsener.

Og så begyndte på ny livet i rum sø: tre-fire hærdede krabater alene sammen på de bevægelige planker, midt i de nordlige haves kolde bølger.

Indtil nu var man kommet hjem igen – Maria, havets stjerne, havde beskyttet det skib, der bar hendes navn.

Slutningen af august var tidspunktet for denne hjemkomst. Men *Marie* fulgte mange islandsfiskeres eksempel: kun at lægge bi ved Paimpol og så sejle ned til bugten ved Gascogne, hvor fangsten sælges godt, og til de små øer med saltdamme, hvor man opkøber salt til det næste felttog.

I disse sydens havne, som endnu er ophedede af solen, spredes i nogle dage de kraftige mandskaber, grådige efter fornøjelser, berusede af denne stump sommer, af denne lunkne luft, af landjorden – og af kvinder.

Og så, mod efterårets første tåger, vender man tilbage til hjemmets arne, til Paimpol eller til hytterne omkring i landskabet Goëlo, og er en stund optaget af familieglæder, kærlighed, giftermål og fødsler. Næsten altid finder man nyfødte i vuggen, der venter på faddere til dåben – der trænges til mange børn i denne fiskerrace, som Island kræver så mange ofre af.

3

En smuk søndag aften i juni måned dette år var to kvinder i Paimpol ivrigt beskæftigede med at skrive et brev ved et bredt, åbent vindue, på hvis massive granitkarm der stod en række urtepotter.

Således som de der lænede sig over bordet, så de begge ud til at være unge; den ene havde et meget stort, gammeldags, den anden derimod et ganske lille, nymodens sæt [Note 1)] på hovedet: man skulle have troet, at det var to forelskede, der i fællesskab satte et kærlighedsbrev sammen til en eller anden smuk "islandsfisker".

Den, der dikterede, hun med det store sæt, løftede hovedet for at samle sine tanker. Se! hun var jo gammel, meget gammel, skønt holdningen var så ungdommelig, når man så hende bagfra i det lille brune sjal, rigtig gammel, sådan en ærværdig bedstemoder på i det mindste halvfjerds år, men forresten endnu smuk, med rigtig røde kinder, som enkelte gamle mennesker har privilegium på at have dem. Hendes sæt, der var meget lavt over panden og på issen, bestod af to eller tre musselins kræmmerhuse, der så ud, som om de var stukket ind i hinanden, og faldt ned over nakken. Al denne hvidhed og disse læg, der så så adstadige ud, dannede en fortræffelig ramme om hendes ærværdige ansigt med de milde, godmodige, retskafne øjne. Hun havde ikke mindste spor af tænder mere; endskønt hagen "var blevet til en træskospids" – som hun selv plejede at sige – havde hendes profil ikke synderlig tabt sig med årene: man kunne endnu gætte sig til, at den måtte have været regelmæssig og ren som på et helgenbillede.

Hun så ud igennem vinduet og søgte efter, hvad mere hun kunne fortælle for at more sin sønnesøn.

Der var nu ikke i hele egnen omkring Paimpol en eneste gammel kone, der kunne hitte på så mange morsomheder at fortælle om den og den eller også om ingenting. I dette brev stod der allerede tre eller fire kostelige historier, men uden ringeste ondskab, for der var ikke ondt skabt i hende.

Den anden, som så, at det kneb med at finde på mere, havde givet sig til omhyggeligt at skrive udskriften:

Til hr. Sylvestre Moan, ombord på Marie, kaptajn Guermeur – Nordhavet pr. Reykjavik.

Og så løftede hun hovedet og spurgte:

"Er det nu færdigt, bedstemoder Moan?"

Hun var meget ung, henrivende ung, sådan en snes år; hun var meget blond, hvilket er en sjældenhed i denne del af Bretagne, hvor racen er mørk, og havde lyse øjne med næsten sorte øjenvipper. Hendes øjenbryn, der var lige så blonde som håret, var ligesom tegnet op midt i en mørkere linje, der gav hende et udtryk af kraft og vilje. Hendes lidt korte profil var meget ædel, næsen gik aldeles i flugt med panden som på de græske ansigter. En dyb kløft i hagen fremhævede underlæbens yndige form; og af og til, når en eller anden tanke ganske optog hende, bed hun med sine hvide tænder i denne underlæbe, hvilket fik blodet til at pulsere mere rødt bag den fine hud. Over hele hendes slanke person var der udbredt noget stolt og tillige lidt alvorligt, en arv fra de dristige islandsfiskere, hendes forfædre; udtrykket i hendes øjne var på engang hårdnakket og mildt.

Hendes hovedsæt havde form som en muslingeskal, gik langt ned over panden, hvor det lå næsten som et bind, var så løftet højt op på begge sider, så at man så de tætte hårfletninger, der var rullet op som sneglehuse over ørene – en mode, der skriver sig fra en meget gammel tid, og som endnu giver kvinderne i Paimpol et gammeldags udseende.

Man kunne nok mærke, at hun havde fået en anden opdragelse end den gamle kvinde, som hun kaldte bedstemoder, men som i virkeligheden kun var en fjern grandtante, der havde været hårdt hjemsøgt.

Hun var en datter af en forhenværende islandsfisker, Mével, et stykke af en sørøver, der var blevet rig ved dristige foretagender til søs.

Det smukke værelse, hvor brevet var blevet skrevet, var hendes: der stod en ganske ny seng som de, der bruges i de store byer, med musselins omhæng, kantede med kniplinger; på de tykke vægge var der et lyst tapet, der gjorde ujævnhederne mindre iøjnefaldende, og i loftet dækkede et lag kalk de uhyre bjælker, der vidnede om husets ælde. Det var et rigtig velhavende borgerligt hus, hvis vinduer vendte ud til torvepladsen i Paimpol.

"Er det nu færdigt, bedstemoder Yvonne? Har du ikke mere at fortælle ham?"

"Nej, min pige, du kan blot tilføje en hilsen fra mig til den unge Gaos."

Den unge Gaos! ... også kaldet Yann ... Den smukke, stolte unge pige var blevet rød i hovedet, da hun skrev dette navn. Så snart det var blevet føjet til nederst på siden med en rask

håndskrift, rejste hun sig og vendte hovedet bort, ligesom for at se på noget meget interessant udenfor på pladsen.

Når hun stod op, var hun lidt vel høj; hun havde en figur som en modedame, hendes kjoleliv sad som støbt om hende uden at slå en eneste fold. Trods sin hovedpynt så hun ud som en fin frøken; da hun aldrig havde haft groft arbejde for, var hendes hænder fine og hvide uden dog at have den overordentlige spinkelhed, som det nu engang er blevet vedtaget at finde smukt.

Hun havde rigtignok begyndt med at være "den lille Gaud", der løb med bare ben i vandet, og som, da hun havde mistet sin moder, næsten gik for lud og koldt vand, når faderen fiskede under Island; smuk, rødmosset, med flagrende hår, egensindig, stædig skød hun i vejret i den barske vind, der blæste ind fra Kanalen. På den tid tog den stakkels bedstemoder Moan hende til sig om sommeren, for at hun skulle have opsyn med Sylvestre, mens bedstemor Moan gik på dagarbejde hos folk i Paimpol.

Hun følte næsten en moders kærlighed for denne lille fyr, der var hende betroet, som var knap halvandet år yngre end hun selv, og som var lige så mørk, som hun var lys, lige så lydig og kærlig, som hun var heftig og lunefuld.

Hun mindedes disse sine første år som en pige, der hverken er blevet beruset af rigdomme eller af livet i de store byer; de stod for hende som en fjern drøm om ubunden frihed, som en genklang fra en ubestemt, hemmelighedsfuld tid, da strandkanten sikkert var bredere og klinterne sikkert mere kæmpemæssige ...

Da hun var en seks-syv år gammel, var hendes fader, som havde givet sig til at købe og sælge skibsladninger, blevet rig, og han havde taget hende med sig til Saint-Brieuc og senere til Paris. Så var hun ikke længere "den lille Gaud", men en høj, alvorlig "jomfru Margrethe". Stadig lidt overladt til sig selv, men på en anden måde end da hun legede ved strandkanten, havde hun bevaret sin barndoms stædige natur. Hvad hun vidste om livet, var blevet hende røbet ganske tilfældigt, uden nogen skønsomhed, men en medfødt værdighed havde skærmet hende. Undertiden fik hun et dristigt væsen over sig og sagde folk lige op i øjnene lidt vel ligefremme ting, der vakte forbavselse, og hun slog ikke altid det smukke, klare blik ned, når de unge karle så på hende; men blikket var så ærligt, så ligegyldigt, at de vanskeligt skulle kunne misforstå det, og de så straks, at de stod overfor en ærbar pige, hvis hjerte var lige så uskyldigt som hendes udseende.

I de store byer var hendes dragt blevet meget mere forandret end hun selv. Skønt hun havde beholdt den hovedpynt, som bretonerinderne nødigt lægger af, havde hun hurtigt lært at klæde sig på en anden måde; og mens den lille fiskerpige udviklede sig, og hendes yndige former blev fyldige under påvirkningen af blæsten fra havet, var hun blevet smal om livet som en dame.

Hvert år tilbragte hun sommeren i Bretagne med sin fader. Hun genfandt her for en kort tid sine barndomsminder og hørte sig atter kalde Gaud (der på bretagnisk betyder Marguerite); måske var hun lidt nysgerrig efter at se disse islandsfiskere, som der blev snakket så meget om, som aldrig var der, og af hvilke der for hvert år manglede flere og flere, og

overalt hørte hun tale om dette Island, der forekom hende som en fjern afgrund – og hvor den, hun elskede, nu færdedes ...

Og så en skøn dag var hun for bestandig blevet ført tilbage til disse fiskeres hjemstavn som følge af et indfald af hendes fader, der fik lyst til at ende sine dage her som borger i Paimpol.

Så snart brevet var blevet læst igennem og konvolutten lukket, takkede den gode gamle bedstemoder for sig og gik. Hun boede temmelig langt borte i et fiskerleje i provinsen Ploubazlanec, i den samme hytte, hvor hun, hendes sønner og sønnesønner var født. Undervejs fik hun mange hilsener at besvare: hun var jo en af de ældste der på egnen og hørte til en dygtig og agtet familie.

Ved vidundere af orden og omhu lykkedes det hende at se næsten velklædt ud i simple, lappede kjoler, der næsten ikke kunne hænge sammen mere. Stadig det lille brune sjal, der var hendes fineste pynt, med de evindelige musselins kræmmerhuse fra det store sæt liggende ud over det: det var hendes eget, endnu meget anstændige brudesjal, der oprindelig var blåt, senere var blevet farvet til hendes søn Pierres bryllup og nu kun blev brugt om søndagen.

Hun var blevet ved at holde sig rank under gangen, aldeles ikke som andre gamle koner; og trods den lidt vel spidse hage kunne man virkelig ikke lade være at finde hende rigtig køn med de gode øjne og den fine profil. Hun var agtet af alle, og det kunne man mærke på den måde, folk hilste hende på.

Hendes vej faldt forbi hendes "tilbeder", en gammel kurmager fra fortiden, snedker af profession, en firsårig olding, der endnu altid opholdt sig udenfor sin dør, mens sønnerne sad indenfor og høvlede. Han havde aldrig trøstet sig,

sagde man, over at hun ikke havde villet have ham hverken i første eller andet ægteskab; men med årene var det blevet til en slags komisk, halvt venligt og halvt ondskabsfuldt nag, og han sagde altid til hende:

"Nå, min smukke, hvornår skal vi så hen og tage mål af Dem? ..."

Hun takkede og svarede, at hun endnu ikke havde besluttet sig til at anskaffe sig den dragt. Sagen var den, at den gamle med sin vel grove spøg mente en vis dragt af fyrrebrædder, der er den sidste af alle jordiske klædninger.

"Ja ja da, når De vil; men gener Dem bare ikke, min smukke, De ved jo nok ..."

Han var allerede flere gange kommet med denne spøg: men i dag havde hun ondt ved at le ad den. Hun følte sig mere træt, mere udslidt af det uophørlige arbejde, og så tænkte hun på sin kære sønnesøn, den sidste, som, når han kom hjem fra Island, skulle i tjenesten. Fem år! ... Måske til Kina, i krig! ... Mon hun ville være i live, når han kom hjem? – Hun blev ganske beklemt om hjertet ved denne tanke ... Nej, hun var afgjort ikke så fornøjet, som hun så ud til, den stakkels gamle kone, og se – nu fortrak hendes ansigt sig som til gråd.

Det var altså muligt, det var altså virkeligt, at man snart ville tage denne sidste sønnesøn fra hende ... Ak! måske dø ganske alene, uden at have set ham igen ... Der var rigtignok blevet gjort skridt af nogle herrer i byen, som hun kendte, for at få ham fritaget for at rejse, fordi han var eneste støtte for en næsten trængende bedstemoder, der snart ikke ville kunne arbejde mere. Det var mislykket – på grund af Jean Moan, desertøren, en ældre broder til Sylvestre, som der aldrig blev

talt om i familien, men som levede et sted i Amerika og derved forhindrede sin yngre broder i at blive fri for militærtjeneste. Og desuden havde man anført som indvending den lille pension, hun havde som sømandsenke; hun var ikke blevet fundet fattig nok.

Da hun var kommet hjem, bad hun sine bønner for alle sine afdøde, sønner og sønnesønner; derpå bad hun også med en brændende tillid for sin lille Sylvestre og forsøgte at falde i søvn – med tankerne fæstet på fyrretræsdragten, og hjertet frygtelig beklemt ved at føle sig så gammel i dette afrejsens øjeblik ...

Den unge pige var blevet siddende ved sit vindue og betragtede den nedgående sols gule genskin på murene og de sorte svaler, der kredsede i luften. Paimpol var altid meget død, selv om søndagen, i disse lange majmånedsaftener; unge piger, der ikke engang havde nogen til at gøre kur til dem, spadserede to og to, tre og tre, og drømte om de unge karle derovre på Island ...

"... en hilsen fra mig til den unge Gaos ..." Det havde bevæget hende meget at nedskrive denne sætning og dette navn, som hun nu ikke kunne få ud af hovedet igen.

Hun tilbragte ofte sine aftener ved dette vindue som en dame. Hendes fader holdt ikke meget af, at hun spadserede med de andre piger på hendes alder, som tidligere havde været tjenestepiger; og så, når han kom fra caféen og drev omkring med piben i munden sammen med andre forhenværende sømænd, holdt han nok af at se sin datter sidde deroppe ved vinduet mellem urtepotterne i det statelige hus.

Den unge Gaos! ... Uden at tænke over det sendte hun blikket hen ad havet til; som man ikke kunne se, men som man kunne mærke var ganske nær ved, for enden af de smågader, som sømændene gik op ad. Og hendes tanke fo'r langt bort, til polarhavene, hvor *Marie*, kaptajn Guermeur, sejlede.

Det var dog en underlig fyr, den unge Gaos! ... nu trak han sig tilbage og var ikke til at få fat på, og han havde dog trængt sig frem på en både så dristig og så kærlig måde.

. . . .

Og så i sit lange drømmeri gennemgik hun minderne fra sin hjemkomst til Bretagne forrige år.

En tåget, meget kold decembermorgen var hun og hendes fader efter en nats rejse ved daggry kommet med toget fra Paris til Guingamp. Så var hun blevet grebet af en ubekendt følelse: denne gamle lille by, hvor hun aldrig havde været uden om sommeren, kunne hun ikke kende igen – hun havde her en fornemmelse, som om hun pludselig dukkede ned i fortidens fjerne tider. Denne tavshed efter Paris! Denne rolige levevis hos folk fra en anden verden, der gik om i tågen og udrettede alle deres små ærinder! Disse gamle, mørke huse, der var sorte af fugtighed og nattetåge! – alle disse bretagniske forhold, der fortryllede hende nu, da hun elskede Yann, havde hin morgen opfyldt hende med en fortvivlet sørgmodighed. Husmødre, der var tidligt på færde, åbnede allerede deres døre, og i forbigående kikkede hun ind i disse gamle lejligheder med de store kaminer, hvor bedstemødrene sad adstadige med deres sæt på hovedet. Så snart det var blevet lidt lysere, var hun gået ind i en kirke for at forrette sin andagt. Og hvor dets pragtfulde skib havde forekommet hende stort og dunkelt – og forskelligt

fra kirkerne i Paris, med sine piller, hvis fodstykker var slidte af århundrederne, sin lugt af gravhvælving, af alderdom, af salpeter! Helt i baggrunden, bag ved nogle søjler, brændte der en vokskerte, og en kvinde lå på knæ foran, vel sagtens for at aflægge et løfte; skinnet fra dette svage lys tabte sig op under hvælvingerne … Hun havde her pludselig genfundet i sig selv spor af en fuldstændig forglemt følelse: den slags bedrøvelse og rædsel, hun følte som ganske lille, når hun blev ført til den første morgenmesse om vinteren i Paimpols kirke.

Hun savnede forresten på ingen måde Paris, skønt der her var så meget smukt og morsomt. For det første havde hun næsten for lidt plads der, hun, i hvis årer der rullede sømandsblod; og så følte hun sig som fremmed, som hjemløs: pariserinderne, det var jo de kvinder, hvis smækre liv havde en kunstig indsnævring over lænderne, og som kendte en særegen måde at gå på, at trippe omkring i fiskebensfutteraler, og hun var alt for forstandig til nogensinde at have prøvet på at efterligne alt dette nøjere. Med sine sæt, der hvert år blev bestilt i Paimpol, følte hun sig ilde tilpas i Paris' gader, da hun ikke gjorde sig regnskab for, at når folk vendte sig så meget om for at se på hende, så var det, fordi hun var så nydelig.

Der var nogle af disse pariserinder, hvis hele fremtræden havde en finhed, der tiltalte hende, men dem, vidste hun nok, kunne hun ikke komme i kast med, og de andre, de ringere, som ville være gået ind på at slutte bekendtskab, holdt hun med foragt tre skridt fra livet, da hun ikke fandt dem værdige. Hun havde altså levet uden veninder, næsten uden andet selskab end sin faders, og han var ofte beskæftiget, ofte fraværende. Hun savnede ikke denne landflygtige, ensomme tilværelse.

Men hin morgen var hun alligevel blevet overrasket på en smertelig måde ved barskheden af dette Bretagne, som hun så igen midt om vinteren; og den tanke, at hun skulle køre endnu en fire-fem timer meget længere ind i denne alvorlige egn, inden hun nåede Paimpol, havde skræmt hende og hvilet tungt på hende.

Hele denne samme gråvejrsdags eftermiddag havde hun og hendes fader da også ganske rigtigt rejst i en gammel, skrøbelig, lille diligence, der var åben for alle vinde, ved nattens frembrud gennem usle landsbyer, mellem spøgelsesagtige træer, hvorfra tågen dryppede ned i fine dråber. Til sidst måtte lygterne tændes, og så havde man kun set to rigtig grønne lysstriber, der syntes at løbe på begge sider foran hestene; det var skæret fra de to lygter på vejens uendelige hække. Men hvor kom dog det grønne fra i december måned? ... Forbavset så hun ud, og nu troede hun at kunne huske og genkende det: det var "tornblad", den evindelige tornblad fra stier og klinter, der aldrig gulner i egnen om Paimpol. På samme tid begyndte det at blæse op med en lunere brise, som hun også troede at genkende, og som lugtede af havvand ...

Hen imod slutningen af rejsen var hun blevet ganske vækket og oplivet ved den tanke, der pludselig var faldet hende ind:

"Nå, siden det nu er vinter, kan jeg endelig engang få de smukke islandsfiskere at se."

I december måtte de jo være kommet hjem allesammen, brødre, kærester, fætre, som hendes små og store veninder talte så meget til hende om, når de på hendes sommerbesøg spadserede sammen om aftenen. Og denne tanke havde helt optaget hende, mens hun sad og frøs om fødderne i vognen ...

Og hun havde ganske rigtig fået dem at se … og nu var hendes hjerte blevet fanget af en af dem …

4

Den første gang hun havde set denne Yann, det var dagen efter hendes ankomst, ved "islandsfiskernes afladsfest", som højtideligholdes den 8. december, Mariæ Undfangelsesdag, lidt efter processionen, da de mørke gader endnu var behængte med hvide draperier, pyntede med vedbend, kristtorn og vinterblomster.

Ved denne fest var glæden tung og lidt vild under den triste himmel. En glæde uden livlighed, skabt navnlig af sorgløshed og trods, af fysisk kraft og spiritus, og over hvilken den for alle fælles udsigt til at dø rugede mindre tilsløret end andetsteds.

Der var megen tummel i Paimpol, klokkeklang og præstesang, plump, ensformig sang på vinstuerne, gamle matrosviser, gamle klagesange, der skrev sig fra havet eller Gud skal vide hvorfra, fra tidernes mørke; grupper af søfolk, som med hinanden under armen dinglede halvdrukne omkring i gaderne og tilkastede kvinderne endnu fyrigere blikke end ellers efter den lange afholdenhed om bord; grupper af pigebørn med hvide sæt som nonner, med den smukke, bølgende barm og de skønne øjne strålende af en hel sommers attrå; gamle huse, der rummede dette mylder af mennesker; gamle tage, der fortalte om deres hundredårige kampe mod vestenvinden, mod tågen, mod regnen, mod alt, hvad havet udsender, men som også fortalte om lune historier, de havde skærmet over, om længst forsvundne dristige kærlighedseventyr.

Og der svævede en religiøs følelse, et indtryk fra fortiden over alt dette, tilligemed ærbødighed for den gamle kultus, for de

beskyttende symboler, for den hvide, ubesmittede jomfru: ved siden af kroerne den åbentstående kirke med den blomsterstrøede trappe, med sin duft af røgelse, med sine vokskærter, med sine votivgaver fra sømænd overalt i den hellige hvælving; ved siden af de forelskede pigebørn de forsvirede sømænds kærester, de skibbrudnes enker, der kom ud fra ligkapellerne i deres lange sørgesjaler og med deres små glatte sæt på hovedet, vandrende som mørke varsler med nedslagne øjne midt i denne livets larm. Og så ganske tæt ved: havet, disse kraftige slægters amme og opsluger, som også bevægede sig, også larmede og tog sin del i festen ...

Gaud fik et forvirret indtryk af alt dette tilsammen. Oplivet og lattermild, men i sit inderste beklemt om hjertet, følte hun sig grebet af en slags rædsel ved tanken om, at denne egn nu for bestandig igen var blevet hendes hjemstavn. På pladsen, hvor nogle gøglere gjorde kunster, spadserede hun med nogle veninder, der sagde hende navnene på de unge mænd fra Paimpol og fra Ploubazlanec, der stod rundt omkring. En gruppe "islandsfiskere" havde samlet sig foran nogle sangere og vendte ryggen til. Og straks, overrasket ved synet af en af dem, der havde en kæmpemæssig skikkelse og næsten alt for brede skuldre, havde hun sagt rent ud og endog med et anstrøg af spot:

"Nå, han har da højden, han der!"

Og hun underforstod så omtrent:

"Den, der får den firskårne karl, får min tro sin hyre med ham!"

Han havde vendt sig om, som om han havde hørt hende, og havde målt hende fra top til tå med et hurtigt blik, der syntes at

sige:

"Hvem er dog det, der går med et paimpolsk sæt, og som er så elegant, og som jeg aldrig har set før?"

Og så havde han af høflighed hurtigt taget øjnene til sig og syntes igen helt optaget af de syngende, så at man af hans hoved kun så det sorte hår, der var temmelig langt og meget krøllet i nakken.

Mens hun uden videre havde spurgt om navnet på en mængde andre, havde hun ikke turdet spørge om hans. Denne smukke, næppe øjnede profil, dette stolte og lidt vilde udtryk, de mørke, spillende øjne havde gjort indtryk på hende og skræmt hende.

Det var netop "den unge Gaos", hun havde hørt tale om hos Moans som en god ven af Sylvestre; den samme aften havde Sylvestre og han, arm i arm, mødt hendes fader og hende, og de var standset for at hilse på dem ...

... Den lille Sylvestre var straks igen blevet en slags broder for hende. Da de var søskendebørn, var de blevet ved at sige Du til hinanden – hun havde rigtignok først betænkt sig på det overfor denne store fyr på sytten år, der allerede havde skæg; men da hans milde barneøjne ikke havde forandret sig synderligt, bildte hun sig snart ind, at hun aldrig havde tabt ham af syne. Når han kom til Paimpol, spiste han hjemme hos hende: det førte jo ikke til videre, og han havde en meget god appetit, da det var lidt knapt hjemme ...

... Oprigtig talt havde denne Yann ikke været synderlig galant imod hende ved denne første præsentation ved omdrejningen til en lille gade, der var helt bestrøet med grønne grene. Han havde ladet sig nøje med at tage hatten af for hende med en

næsten undselig, om end meget nobel bevægelse; så så han på hende med dette hurtige blik og vendte øjnene til en anden side, som om han var ked af dette møde og længtes efter at komme videre. En stærk vestenvind, der havde rejst sig under processionen, havde bestrøet jorden med buksbomgrene og kastet et gråt skær ud over himlen ... Gaud mindedes meget godt alt det, da hun sad der og drømte om fortiden: det sørgelige mørke, der bredte sig over slutningen af denne afladsfest, på murene de hvide, blomstersmykkede draperier, der vred sig for vinden, disse støjende grupper af "islandsfiskere", der stormede syngende ind i vinstuerne for at søge ly mod den forestående regn, og især denne store karl, der stod foran hende og vendte hovedet bort, ked af at have mødt hende ... Hvilken umådelig forandring var der ikke foregået med hende siden den tid! ...

Og hvilken forskel mellem larmen ved slutningen af denne fest og stilheden nu! Hvor Paimpol var tavs og øde denne aften i majmåned under det lange, lune tusmørke, der fængslede hende ensom, drømmende og forelsket til vinduet! ...

5

Den anden gang, de havde set hinanden, det var ved et bryllup. Den unge Gaos var blevet udvalgt til at have hende under armen. Først havde hun bildt sig ind, at hun var ærgerlig over det: trække op gennem gaden med den fyr, som alle ville se på på grund af hans højde, og som desuden formodentlig ikke kunne finde på noget at sige til hende undervejs! … Og så var det afgjort, at han skræmte hende med sit vilde blik.

Ved det bestemte klokkeslæt, da alle var forsamlet til brudetoget, havde Yann endnu ikke vist sig. Tiden gik, han kom ikke, og man talte allerede om ikke at vente på ham. Så gik det op for hende, at hun havde pyntet sig alene for ham; med hvilken som helst anden af de unge mænd ville festen for hende være forfejlet og glædeløs …

Til sidst var han kommet, også i fuldt puds, og havde uden forlegenhed givet brudens forældre en undskyldning. Det hang således sammen: store fiskestimer var aldeles uventet blevet signaleret fra England og skulle komme om aftenen, lidt ud for Aurigny; så var alle bådene i Ploubazlanec i en fart gået under sejl. Alle fiskerlejerne kom i bevægelse, konerne søgte efter deres mænd på kroerne, skyndte på dem, at de kunne komme afsted, og tog selv fat med at hejse sejlene, hjælpe ved manøvreringen, kort sagt, hele egnen kom på den anden ende …

Midt imellem alle disse folk, der stod omkring ham, fortalte han med største ugenerthed, med ejendommelige fagter, spillende øjne og et smukt smil, der viste to rader dejlige tænder. For bedre at udtrykke, hvor rask letningen gik for sig,

udstødte han af og til midt i sætningerne et lille, meget komisk *Ohøj!*, et sømandsudråb, der giver en forestilling om hurtighed og ligner vindens fløjtetoner. Han havde været nødt til i en fart at skaffe en mand i sit sted til det fartøj, hvor han havde fået hyre for vintersæsonen; derfra skrev sig hans forsinkelse, og fordi han ikke havde villet give afkald på brudegildet, ville han nu komme til at give afkald på hele sin andel af fiskeriet.

Alle disse grunde var fuldkommen blevet forstået af fiskerne, og ingen havde tænkt på at være vred på ham for det: man vidste jo nok, at alt mere eller mindre beroede på de uforudsete tilfælde på havet, der mere eller mindre var underkastet vejrets forandringer og fiskenes hemmelighedsfulde vandringer. De andre tilstedeværende islandsfiskere beklagede kun ikke at være blevet varslet tidsnok til, ligesom de fra Ploubazlanec, at kunne nyde godt af denne rigdom, som havet stod i begreb med at sende.

Nu var det desværre for silde, nu skulle de jo byde pigebørnene armen; violinerne begyndte at spille op, og muntert havde man begivet sig afsted.

I begyndelsen havde han kun sagt hende sådanne indholdsløse pænheder, man ved slige lejligheder opvarter de unge piger med, som man ikke kender. Blandt alle disse par var de de eneste, der var fremmede for hinanden; ellers var der i brudefølget kun fætre og kusiner eller kærestefolk. Der var også nogle par, der var "gode venner" med hinanden; for i denne egn drives kærligheden meget vidt, når fiskerne kommer hjem fra Island – men man er retskaffen og gifter sig bagefter.

Men om aftenen, da der blev danset, og samtalen mellem de to igen var faldet på den store fiskestime, havde han set hende

lige op i øjnene og sagt disse uventede ord:

"Ingen anden i Paimpol, ja i hele verden, uden De, ville have fået mig til at blive borte fra denne sejlads; nej, det er afgjort, at jeg ikke ville have ladet mig forstyrre i mit fiskeri af nogen anden, jomfru Gaud ..."

Først forbavset over, at denne fisker vovede at tale således til hende, der havde indfundet sig til dette bal omtrent som en dronning, og derpå inderligt henrykt, havde hun endelig svaret:

"Tak skal De have, hr. Yann! Jeg selv vil også hellere være med Dem end med nogen anden."

Det havde været det hele; men fra det øjeblik af og indtil dansen hørte op, havde de givet sig til at tale med hinanden på en anden måde, med sagtere og blidere stemme ...

Der blev danset til lirekasse, til violin, næsten altid de samme par sammen. Når han kom hen til hende igen efter at have danset for et syns skyld med en anden, udvekslede de et smil som to venner, der træffes igen, og fortsatte deres fortrolige samtale. Yann fortalte ganske ligefrem om sit fiskerliv, sine strabadser, sin fortjeneste, og om hvor knapt hans forældre havde haft det, da de skulle opdrage de fjorten små Gaos'er, af hvilke han var den ældste. Nu var al nød forbi, især på grund af et vrag, som faderen havde truffet i Kanalen, og hvis salg havde indbragt dem 10.000 francs efter fradrag af afgiften til staten; det havde sat dem i stand til at sætte en etage til på deres hus, der lå i fiskerlejet Pors-Even, i landskabet Ploubazlanec, og havde en prægtig udsigt ud over Kanalen.

- Dette islandsfiskeri var en drøj bestilling, sagde han: sådan at tage afsted i februar måned til sådan et land, hvor der er så koldt og så mørkt, og hvor søen er så slem ...

... Hele deres balsamtale, som Gaud kunne huske, som om den havde fundet sted i går, gennemgik hun langsomt i tankerne, mens hun så mørket dale ned over Paimpol. Hvis han ikke havde tænkt på giftermål, hvorfor skulle han så have fortalt hende alle disse enkeltheder om udkommet, som hun i grunden havde hørt på som en tilkommende brud; han så dog ellers ikke ud til at være et af disse hverdagsmennesker, der fortæller Gud og hvermand deres private anliggender ...

"... Bestillingen er alligevel ret god," havde han sagt, "og jeg ville ligegodt ikke bytte den med nogen anden. Nogle år er det 800 francs, andre år 1200, som jeg får udbetalt, når jeg kommer hjem, og som jeg bringer moder."

"Som De bringer Deres moder, hr. Yann?"

"Ja vist så, altid det hele; hos os islandsfiskere er det skik og brug, jomfru Gaud." (Han sagde det som noget, der var ganske naturligt og fulgte af sig selv). "De vil måske knap tro det, når jeg siger Dem, at jeg næsten aldrig har penge. Om søndagen giver moder mig lidt, når jeg kommer til Paimpol. Og sådan går det med alt. I år lod fader de nye klæder sy til mig, som jeg her har på, ellers havde jeg ikke villet være med til brylluppet, å nej, jeg havde ikke budt Dem min arm med mine klæder fra i fjor ..."

For hende, der var vant til at se parisere, var disse Yanns nye klæder, denne meget korte jakke, denne lidt gammeldags vest måske ikke synderligt elegante; men den, der gik i dem, var ulastelig smuk og tog sig ligefuldt stolt ud.

Hver gang, han havde sagt noget, så han hende smilende ind i øjnene for at se, hvad hun mente om det. Og hvor hans blik var ærligt og godt, mens han fortalte alt dette, for at hun rigtig skulle vide i forvejen, at han ikke var rig!

Hun smilede også til ham, så ham lige op i øjnene og svarede meget lidt, men lyttede med sin hele sjæl, stadig mere forbavset og tiltrukket af ham. Hvilken mærkelig blanding var han ikke af vild barskhed og indsmigrende barnagtighed! Hans dybe stemme, som, når han talte med andre, var hård og bestemt, blev overfor hende mere og mere frisk og øm; med hende alene forstod han at få den til at klinge med en overordentlig mildhed som en tilsløret musik fra et strengeinstrument.

Og hvor besynderligt og uventet var det ikke, at denne store fyr med den utvungne holdning og det strenge blik stadig blev behandlet som et barn i sit hjem og fandt det ganske naturligt; at han, der havde rejst og oplevet så mange eventyr og været udsat for alle mulige farer, havde bevaret denne ærbødige, uindskrænkede lydighed for sine forældre!

Hun sammenlignede ham med andre, med en tre-fire lapse i Paris, kommiser, skrivere eller hvad de nu var, der havde forfulgt hende med deres kurmageri for hendes penges skyld; og så forekom denne hende at være den bedste, hun havde kendt, ligesom han også var den smukkeste.

For endnu mere at formindske afstanden imellem dem havde hun fortalt, at de heller ikke hjemme hos hende altid havde været velstående som nu: at hendes fader først havde været islandsfisker og nærede den største agtelse for de folk, at hun selv kunne huske, hvorledes hun havde løbet på bare ben, da hun var ganske lille, på strandkanten efter sin moders død …

… O! denne balnat, denne yndige, enestående, afgørende nat, den var allerede næsten fjern, siden den var i december, og man nu var i maj. Alle de smukke kavalerer fiskede nu derovre,

spredte i Nordhavet i den blege sol, i den uhyre ensomhed, mens mørket roligt lagde sig over Bretagne.

Gaud blev siddende ved vinduet. Pladsen i Paimpol, der var næsten stænget til alle sider af gamle huse, blev mere og mere trist; der hørtes næppe en lyd nogetsteds. Over husene syntes himlens endnu lysende hvælving at blive hul, hæve sig, skilles mere fra de jordiske genstande, som nu i denne tusmørkets time stod som et eneste sort udklip af gavle og gamle tage. Af og til blev en dør eller et vindue lukket; en eller anden forhenværende sømand kom ravende ud af en vinstue og forsvandt i de små, mørke gader, eller nogle forsinkede pigebørn gik hjem med blomster i hånden. En af disse, der kendte Gaud, hilste på hende og stak en hvidtjørnegren op til hende, som for at lade hende lugte til den; man kunne endnu i det gennemsigtige mørke skimte de små hvide blomster. Der kom forresten en anden behagelig duft op fra haverne og gårdsrummene, nemlig fra de blomstrende kaprifolier, der slyngede sig op ad murene, og desuden en ubestemt lugt af tang, der kom fra havnen. Flagermusene fløj lydløst i luften ligesom dyr, man ser i drømme.

Gaud havde tilbragt mange aftener ved dette vindue og set på denne melankolske plads og tænkt på islandsfiskerne, der var rejst, og bestandig på dette bal …

… Det var meget varmt hen imod slutningen af dette bryllup, og det begyndte at løbe rundt i hovederne på mange af de dansende. Hun mindedes ham, når han dansede med andre, med pigebørn eller koner, som han sikkert havde været mere eller mindre gode venner med; hun mindedes den foragtelige

nedladenhed, han besvarede deres tilråb med – hvor ganske anderledes var han ikke overfor hende! ...

Han dansede fortræffeligt, holdt sig rank som en eg og svingede rundt med en både let og ædel ynde, med hovedet kastet tilbage. Hans brune, krøllede hår faldt lidt ned over panden og bevægede sig under dansen; Gaud, der var temmelig høj, følte det berøre hendes sæt, når han bøjede sig over hende for bedre at holde fast på hende.

Af og til henledte han hendes opmærksomhed på sin lille søster Marie og Sylvestre, de to kærestefolk, der dansede sammen. Han lo rigtig godmodigt ved at se disse to, så tilbageholdne unge mennesker med undselige blikke hviske hinanden uden tvivl meget behagelige ting i øret. Han ville ganske vist ikke have tilladt, at det gik anderledes til; men det er lige meget, det morede ham, der selv var blevet så dristig, at finde dem så naive. Så udvekslede han med Gaud smil, der vidnede om inderlig forståelse, og som betød: "Hvor de dog er søde og morsomme at se på, *vore* to småfyre! ..."

Man kyssedes meget ved slutningen af natten: kys mellem fætre og kusiner, kys mellem kærestefolk, kys mellem forelskede, som dog alle bevarede en frimodig, retskaffen mine, mens de gantedes i alles påsyn. Han havde, vel at mærke, ikke kysset hende, det tillod man sig ikke med hr. Mévels datter; måske han nok trykkede hende lidt stærkere til sit bryst under disse slutningsdanse, og hun gjorde ingen modstand, støttede sig tværtimod til ham, da hun havde givet sig hen af sin fulde sjæl. I denne pludselige, yndige svimmel, der drog hende hel og holden til ham, havde den tyveårige piges sanser vel nok nogen andel, men det var hjertet, der havde gjort begyndelsen.

"Har man set mage til frækhed, sådan som hun ser på ham!" sagde med øjnene blufærdigt nedslagne under de blonde eller sorte øjenhår et par smukke piger, der i det mindste havde én, måske også to kærester blandt de dansende. Og hun så også meget på ham, men hun havde den undskyldning, at han var den første, den eneste unge mand, hun i sit hele liv havde lagt mærke til.

Da de skiltes hen ad morgenstunden, da enhver var gået til sit, havde de sagt farvel til hinanden på en egen måde som to forlovede, der skulle ses igen den næste dag. Og så havde hun lagt vejen hjem med sin fader over denne samme plads, aldeles ikke træt, men oplivet og munter, henrykt over at indånde den kølige morgentåge, og alt var forekommet hende så fortræffeligt og så lifligt.

... Mørket var faldet på for længe siden, alle vinduer var lidt efter lidt blevet lukket med en lille knirkende lyd. Gaud blev stadig siddende ved sit. De forbigående, som skimtede hendes hvide sæt, måtte tænke: "Der sidder en pige, der sikkert tænker på sin elskede," og det gjorde hun virkelig også, men med en vis lyst til at græde; hun bed sig i læberne med sine små, hvide tænder og udslettede derved bestandig den kløft, der understregede hendes friske munds omrids. Og hun stirrede ud i mørket uden at se på noget ...

... Men hvorfor var han dog ikke kommet igen efter det bal? Hvilken forandring var der foregået med ham? Han havde tilfældigt mødt hende, men havde hurtigt taget øjnene til sig, som om han ville fly hende.

Hun havde ofte talt om det med Sylvestre, som heller ikke kunne forstå det.

"Det er dog med ham, du burde giftes," sagde han, "hvis din fader tillod dig det; for du kan ikke finde nogen så god som ham i hele egnen. Jeg skal nu for det første sige dig, at han er meget fornuftig, skønt han ikke ser ud til det; det er meget sjældent, at han får noget over tørsten. Han er nok lidt stædig imellem, men i grunden er han rigtig blid. Nej, du aner ikke, hvor han er god. Og sikken sømand! Til hvert fiskeri kappes kaptajnerne om at få ham ..."

Sin faders tilladelse var hun sikker på at få, for han havde aldrig sat sig imod hendes ønsker. Det var hende lige meget, at han ikke var rig. En sømand som han ville desuden kun behøve en smule forskud til at gennemgå et halvt års kursus i cabotage [Note 2)], så ville han blive en kaptajn, som alle rederne ville betro deres skibe.

Det var hende også ligegyldigt, at han var et stykke af en kæmpe; det kan være en fejl hos en kvinde, men hos et mandfolk skader det aldeles ikke skønheden.

Desuden havde hun i al stilhed forhørt sig hos nogle piger i egnen, der vidste besked om alle kærlighedshistorier: man vidste ikke for hans vedkommende af nogen forlovelse at sige; uden at synes at sætte mere pris på den ene end på den anden holdt han sig til de smukke, der havde lyst til ham, såvel i Lézardrieux som i Paimpol.

En søndagaften meget silde havde hun fra sit vindue set ham følges arm i arm med en vis Jeannie Caroff, der rigtignok var smuk, men havde et meget dårligt rygte. Det havde gjort hende frygtelig ondt.

Man havde også forsikret hende, at han var meget heftig; at han en aften, da han var beruset, i en café i Paimpol, hvor

islandsfiskerne søger, havde slynget et stort marmorbord gennem en dør, som man ikke ville lukke op for ham …

Alt det tilgav hun ham: man ved jo nok, hvordan søfolk undertiden er, når det stikker dem … Men hvis han havde et godt hjerte, hvorfor havde han så opsøgt hende, der ikke tænkte på noget, for bagefter at forlade hende? Hvad havde han behøvet at se på hende en hel nat igennem med det smukke smil, der syntes så ærligt, og med en blid røst gøre hende fortrolige meddelelser som til en kæreste? Nu kunne hun ikke mere slutte sig til en anden og skifte om. Da hun var ganske lille, plejede man, når man skændte på hende, at sige, at hun var en slem én, der var så stædig som ingen anden; det var blevet stikkende i hende. Nu var hun en smuk dame, lidt alvorlig og stolt i sit væsen, ingen havde sat skik på hende, og hun var i grunden blevet ved at være den samme.

Efter dette bal havde hun tilbragt den forrige vinter med at håbe på et gensyn, og så var han ikke engang kommet for at sige hende farvel før afrejsen til Island! Nu, da han ikke var der mere, eksisterede der intet for hende; tiden slæbte sig langsomt frem – indtil hjemkomsten om efteråret: til den tid havde hun bestemt at ville have sagen klaret og få en ende på den …

… Klokken slog elleve på mairiets ur med den ejendommelige klangfuldhed, som slagene får i de stille forårsnætter.

Elleve i Paimpol, det er meget silde; så lukkede Gaud sit vindue og tændte sin lampe for at gå i seng …

Det var dog måske kun mangel på belevenhed hos Yann; eller var det – da han også var stolt, og han anså hende for alt for rig – frygt for at få Nej? … Hun havde selv villet spørge ham ganske ligefremt om det; men Sylvestre havde fundet, at det ikke

kunne lade sig gøre, at det ikke ville være passende for en ung pige. I Paimpol opholdt man sig jo allerede over hendes toilette …

… Hun afførte sig sine klæder med et sværmende pigebarns adspredte langsomhed: først sit musselins sæt, så sin elegante kjole, der var syet efter moden i de store byer, og som hun ligegyldigt kastede hen på den første den bedste stol; derpå sit lange korset, som folk snakkede så meget om på grund af dets parisiske snit.

Hendes figur, som nu var fri, blev mere fuldkommen; da den ikke mere var klemt sammen eller indsnøret, antog den igen de naturlige linjer, der var fulde og bløde som en marmorstatues: hendes bevægelser forandrede deres form, og enhver af hendes stillinger var fuldendt skøn.

Den lille lampe, der ene brændte i denne fremrykkede time, kastede et mystisk skær over hendes skuldre og hendes bryst, over hele den dejlige skikkelse, som intet øje havde skuet, og som vistnok skulle gå tabt for alle, svinde hen uden nogensinde at blive beskuet, siden Yann ikke ville besidde hende.

Hun vidste, at hendes ansigt var smukt, men hun var fuldstændig uvidende om sit legemes skønhed. Forresten hører i denne del af Bretagne, hos islandsfiskernes døtre, denne skønhed næsten til racen; man lægger ikke synderligt mere mærke til den, og selv de mindst ærbare af dem ville undse sig ved at lade nogen se den. Nej, det er de raffinerede i de store byer, der lægger så megen vægt på alt dette, for at modellere og male det …

Hun gav sig til at løse det over ørene oprullede hår, og de to fletninger faldt ned over hendes ryg som to tykke slanger. Så

fæstede hun dem op på issen som en krone – det var det bekvemmeste til at sove; og med den lige profil lignede hun en romersk jomfru.

Imidlertid blev hun ved at holde armene i vejret, og stadig bidende i sin underlæbe, vedblev hun at tumle med de blonde fletninger som et barn, der leger og tænker på andre ting; så lod hun dem atter falde og gav sig til i en fart at løse dem op for at more sig, for at udfolde dem; snart indhyllede de hende helt ned til lænderne, så hun lignede en gallisk præstinde.

Og da hun trods sin kærlighed og sin lyst til at græde var blevet søvnig, skyndte hun sig i seng og skjulte sit ansigt i denne silkebløde hårfylde, der nu dækkede hende som et slør …

I sin hytte i Ploubazlanec var bedstemoder Moan også til sidst faldet i søvn med tanken fæstet på sin sønnesøn og på døden.

Og ved samme klokkeslæt sang Yann og Sylvestre, de to savnede, lystige viser om bord på *Marie*, i Nordhavet, som den aften var meget uroligt, og fiskede i det endeløse dagskær …

6

. . . .

Omtrent en måned senere i juni.

Omkring Island er der blikstille: intet rører sig i luften, som om alle briser var afsluttede, udtømte.

Himlen var blevet overtrukket af et stort, hvidligt slør, der blev mørkt forneden, ved horisonten og gik over i det blygrå, i tinnets matte afskygninger. Og derunder udsendte de dorske vande en bleg glans, der trættede øjet og fik én til at fryse.

Denne gang var det ikke andet end vekslende krusninger, der spillede på havet, som når man ånder på et spejl. Hele den lysende flade syntes dækket med et net af svage tegninger, der slyngede sig mellem hinanden, skiltes og hurtigt udslettedes for på ny at danne sig.

Det var umuligt at afgøre, om det var evindelig aften eller evindelig morgen; en sol, der ikke mere angav noget klokkeslæt, stod der og førte an ved denne udstråling fra livløse ting, næsten uden omrids og umådelig forstørret af en uklar og tåget ring.

Yann og Sylvestre fiskede ved siden af hinanden og sang *Jean-François fra Nantes*, en vise, der aldrig får nogen ende; de morede sig over selve dens ensformighed, så på hinanden og lo over den snurrige barnagtighed, med hvilken de uophørligt gentog versene og hver gang anstrengte sig for at bringe nyt liv i dem. Den friske, styrkende, saltholdige luft havde gjort dem rødmossede; de indåndede den i fulde drag ved selve kraftens og livets kilde.

Og dog var der trindt omkring dem et udseende af livløshed, som i en udslukt eller endnu ikke skabt verden; lyset havde ingen varme; genstandene holdt sig ubevægelige og ligesom for bestandig afkølede under solens, dette store, spøgelsesagtige øjes blik.

Marie udsendte en lang skygge, der syntes grøn midt i disse glatte flader, der gav genskin af himlens hvidhed; på hele dette parti, hvor lyset ikke spillede, kunne man skelne, hvad der foregik under havet: utallige fisk, myriader og atter myriader, alle ens, gled sagte frem i samme retning, som om de havde et bestemt mål for deres evindelige rejse. Det var kabliauerne, der udførte deres samlede evolutioner, alle på langs i samme retning, som grålige skraveringer og uophørligt bevægede af en hurtig skælven, der gav denne masse af tavse liv et flydende udseende. Undertiden vendte de sig alle om på engang med et rask slag med halen og viste deres sølvglinsende bug frem, og så forplantede det samme slag med halen, den samme vending sig til hele stimen i langsomme, bølgende bevægelser, som om tusinder af metalblade havde udsendt små lyn under vandet.

Solen, der allerede stod meget lavt, gik lavere ned endnu – altså måtte det være aften. Efterhånden som den gik ned i det blygrå bælte i horisonten, blev den gul, og dens omrids tegnede sig skarpere, klarere. Man kunne se stift på den, som på månen.

Den lyste dog; men man skulle have troet, at den slet ikke var langt borte i rummet; det syntes, som om man blot ved at sejle hen til horisonten ville støde på den store, triste ballon, der svævede i luften nogle meter over vandene.

Fiskeriet gik temmelig rask; når man så ned i det rolige vand, kunne man godt se, hvorledes det gik for sig: Kabliauerne kom

og bed med en grådig bevægelse, så rystede de sig lidt, når de følte stikket, ret som om de ville hænge bedre fast endnu; og hvert øjeblik trak fiskerne snøren op med begge hænder og smed dyret hen til den, der skulle skære det op og behandle det.

Paimpolesernes lille flåde lå spredt ud over dette rolige spejl og oplivede denne ørken. Hist og her dukkede de små, hvide sejl frem, der kun for et syns skyld var udfoldede, siden der ikke rørte sig en vind, og tegnede sig skarpt imod den grålige horisont.

Den dag lod det til at være en rigtig rolig, let beskæftigelse, den, islandsfiskerne drev, sådan en beskæftigelse for unge damer …

. . . .

Jean-François fra Nantes;
Jean-François,
Jean-François!

De sang, de to store børn.

Og Yann tænkte meget lidt på, at han var så smuk og så så nobel ud. Forresten var han kun barn med Sylvestre, sang og legede aldrig uden med ham; han var tværtimod indesluttet og snarere stolt mod andre, men dog rigtig venlig, når nogen trængte til ham, og altid god og tjenstvillig, når han ikke blev irriteret.

De sang nu denne vise; nogle skridt derfra sang de to andre noget andet, en anden melodi, der også var sammensat af dorskhed, sundhed og en vis ubestemt tungsindighed.

Man kedede sig ikke, og tiden gik.

Nede i kahytten var der stadig ild i jernkakkelovnen, og skibslugen blev holdt lukket, for at de, der trængte til søvn, kunne bilde sig ind, at det var mørkt. De trængte til meget lidt luft for at sove, og mindre kraftige folk, som var opdraget i byerne, kunne nok have ønsket mere; men når brystet hele den lange udslagne dag har indsuget den rene, friske luft, falder det også i søvn bagefter og bevæger sig næsten ikke mere – så kan man krybe ind i et hvilket som helst lille hul som dyrene.

Man gik i seng efter vagten, når som helst, ligesom det faldt én ind, klokkeslættet lå der jo ingen vægt på i dette stadige lys. Og så var det altid en god, rigtigt udhvilende søvn uden uro, uden drømme.

Når tankerne tilfældigt faldt på kvinderne, så kunne det jo nok være, at det foruroligede dem i deres søvn: når de sagde til sig selv, at om seks uger ville fiskeriet være endt, og så kunne de få fat i nye eller også i tidligere elskerinder, så slog de øjnene helt op; men det hændtes kun sjældent, eller også var tankerne skikkelige: man mindedes hustruerne, kæresterne, søstrene … Også sanserne kan slumre ind, i meget lange perioder, når de ikke hidses …

. . . .

Jean-François fra Nantes;
    Jean-François,
    Jean-François!

… De så nu i den grå horisont noget af ganske forsvindende størrelse. En lille røgsky steg op fra vandene som en mikroskopisk hale af en anden, en lille smule mørkere grå farve end himlen. Med deres øvede øje havde de snart opdaget det:

"En damper derhenne!"
"Jeg skulle næsten tro," sagde kaptajnen, der undersøgte det nøje, "jeg skulle næsten tro, at det er en af statens dampere, krydseren, som skal gøre runde."
Denne røgsky bragte fiskerne efterretninger fra Frankrig, og blandt andre et vist brev fra en gammel bedstemoder, skrevet af en smuk, ung pige.
Damperen nærmede sig langsomt; snart så man dens sorte skrog – det var ganske rigtigt krydseren, der gjorde en tur i disse fjorde på vestkysten.
På samme tid begyndte en let, frisk brise, der havde rejst sig, hist og her at marmorere de døde vandes overflade; den afsatte på det glinsende spejl blågrønne tegninger, der strakte sig i striber, bredte sig som vifter eller forgrenede sig som koraller; det foregik meget hurtigt med en susen, det var ligesom et tegn på opvågnen, der varslede om enden på denne umådelige døs. Og himlen, der var befriet for sit slør, blev klar; dampene, der var faldet ned i horisonten, ophobede sig her i dynger af gråt vat, der dannede ligesom bløde mure om havet. De to endeløse spejlflader, som fiskerne færdedes imellem – den foroven og den forneden – fik igen deres dybe gennemsigtighed, som om man havde aftørret de uddunstninger, der havde gjort dem matte. Vejret var ved at slå om, men på en hurtig måde, der ikke varslede godt.
Og fra forskellige punkter på havet, fra forskellige sider af den udstrakte flade kom der fiskerfartøjer: alle de fra Frankrig, der færdedes i disse egne, fra Bretagne, Normandiet, Boulogne og Dunkerque. Ligesom fugle, der flokker sig sammen, sluttede

de sig om denne krydser: deres små grålige vinger viste sig allevegne. De befolkede den blege ørken.

Der var ingen langsom driven mere, de havde strakt sejlene for den nye friske brise for at komme hurtigere frem.

Island, der lå temmelig langt borte, var også kommet til syne og så ud, som om det ville nærme sig ligesom de; det viste mere og mere klart sine store, nøgne bjerge – det fortsattes endog med et andet Island af lignende farve, men det var kun et fantasibillede, og dets mere kæmpemæssige bjerge var kun en fortætning af dampe. Og solen, der stadig stod lavt, ude af stand til at hæve sig op over genstandene, sås igennem denne indbildte ø således, at den syntes at stå foran den og frembød et aldeles ufatteligt skue. Der var ingen ring mere om den, og, da dens runde skive atter havde antaget meget bestemte omrids, så den snarere ud som en ussel, gul, hendøende planet, der var standset usikker der, midt i et kaos ...

Krydseren, der havde stoppet op, var nu omringet af islandsfiskerne. Fra alle fartøjerne kom der i små både folk ombord med langt skæg og temmelig uciviliserede dragter. De havde alle noget at bede om, ligesom børn: lægemidler, reparationer, proviant, breve. Andre skulle melde sig fra deres kaptajner for at lægges i bøjlen på grund af et eller andet mytteri: da de alle havde stået i statens tjeneste, fandt de det meget naturligt. Og da krydserens smalle banjer blev helt optaget af disse fire-fem fyre, der lå med bøjlen om benet, sagde den gamle, som havde låset for den: "Flyt jer dog lidt, børn, at man kan komme frem!" og så lystrede de villigt og med et smil.

Der var mange breve denne gang til islandsfiskerne, blandt andre to til "*Marie* kaptajn Guermeur", det ene til "Hr. Yann Gaos", det andet til "Hr. Sylvestre Moan"; dette sidste var kommet over Danmark til Reykjavik, hvor krydseren havde fået det. Postmesteren trak dem op af sin sejldugspose og uddelte dem, men havde ofte nogen vanskelighed med at læse udskrifterne, der ikke alle var skrevet af videre duelige hænder.

Og kaptajnen sagde:

"Skynd jer, skynd jer, barometret falder!"

Han var lidt betænkelig ved at se alle disse små nøddeskaller i rum sø og så mange fiskere samlet i denne usikre egn.

Yann og Sylvestre plejede at læse deres breve sammen; denne gang skete det ved midnatssolen, der stadig lyste for dem med det samme blege, hendøende skær.

Siddende sammen i en afsides krog med armene om hinandens skuldre læste de rigtig langsomt, ligesom for bedre at indprente sig nyhederne fra hjemmet.

I Yanns brev fik Sylvestre efterretninger om sin kæreste, Marie Gaos; i Sylvestres læste Yann de snurrige historier, som den gamle bedstemoder Yvonne, der ikke havde sin lige til at more de fraværende, havde at meddele, og så den sidste linje, der angik ham: "En hilsen fra mig til den unge Gaos".

Og da så læsningen var endt, viste Sylvestre sin store ven sit for at forsøge på at få ham til at glæde sig over den hånd, der havde nedskrevet det:

"Se, det er en meget smuk håndskrift, ikke sandt, Yann?"

Men Yann, der meget godt vidste, hvad det var for en ung piges hånd, vendte hovedet bort og trak på skuldrene ligesom for at sige, at han snart var ked af at høre tale om denne Gaud.

Så foldede Sylvestre omhyggeligt det stakkels lille forsmåede papir sammen, lagde det igen i konvolutten, stak det ind på brystet og sagde ganske sørgmodigt til sig selv:

"Nej, de bliver såmænd aldrig gift ... Men hvad kan han dog have sådan imod hende? ..."

Uret om bord på krydseren slog midnat. Og de blev stadig siddende der og tænkte på hjemmet, på de fraværende, på tusinde ting, ligesom i drømme ...

I dette øjeblik begyndte solen, der havde dyppet kanten i vandene, langsomt at stige til vejrs.

Og det blev morgen ...

Anden del

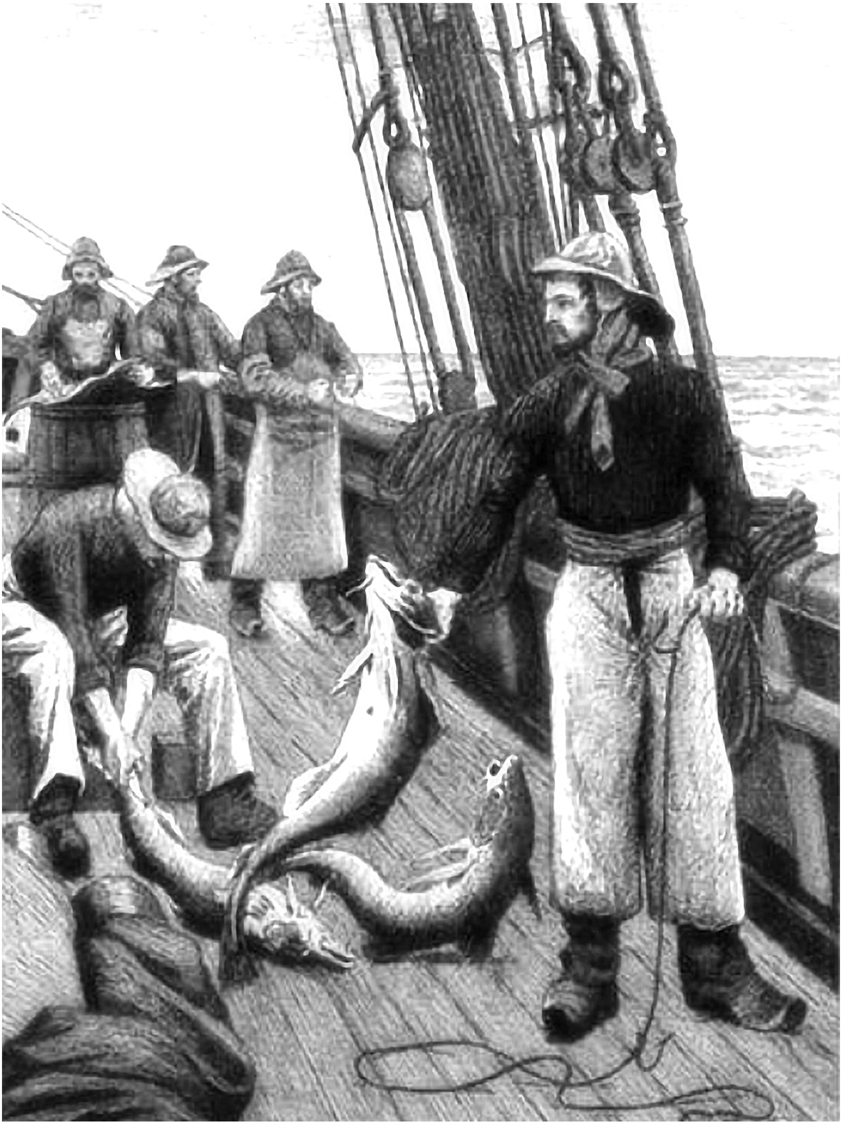

1

… Islands sol havde ganske forandret udseende og form og åbnede denne nye dag med en ildevarslende morgen. Ganske befriet for sit slør udsendte den lange stråler, der bebudede det kommende dårlige vejr.

Det havde været alt for smukt i de sidste dage, det måtte få en ende. Brisen blæste på denne samling fartøjer, som om den følte trang til at splitte dem ad, til at befri havet fra dem; og de begyndte at spredes, at flygte som en slagen hær, blot for denne i luften skrevne trussel, som man ikke mere kunne tage fejl af.

Det blæste stadig stærkere, så mænd og fartøjer gøs ved det.

De endnu små bølger gav sig til at løbe efter hinanden, at gruppere sig; først var de blevet marmorerede af et hvidt skum, der bredte sig på dem som støberande, så steg en knitrende damp op fra dem, som om det kogte og sydede – og den dumpe larm af alt dette voksede for hvert minut.

Man tænkte ikke mere på fiskeriet, men kun på manøvreringen. Linerne var for længe siden trukket ind. De skyndte sig alle med at komme afsted, nogle for at forsøge på at komme tidsnok til at finde ly i fjordene, mens andre foretrak at sejle sønden om Island og fandt det sikrere at søge rum sø for at sløre af med vinden agterind. De kunne endnu til nød se hinanden; hist og her dukkede der op fra bølgernes hulning sejl, små våde, trætte, flygtende tingester, der alligevel stod lige i vejret, ligesom dette legetøj af hyldemarv, som man blæser omkuld, men som stadig retter sig op igen.

Den store opbrasning af skyer, der havde fortættet sig i den vestlige horisont i skikkelse som en ø, opløstes nu foroven, og

stumperne spredtes om på himlen. Den syntes uudtømmelig; vinden strakte den, forlængede den, halede i den, forvandlede den til endeløse, mørke forhæng, som den udfoldede på den klare, gule himmel, der havde antaget et koldt og gustent udseende.

Og det vældige pust, der bevægede alt, blev stadig stærkere.

Krydseren havde søgt ly under Island; fiskerne blev alene tilbage på dette oprørte hav, der antog et fælt udseende og et frygteligt skær; de skyndte sig med deres forberedelser mod uvejret. Afstandene mellem dem voksede; de skulle snart tabe hinanden af sigte.

Bølgerne, der snoede sig i spiraler, blev ved at løbe efter hinanden, at forenes, at gribe fat i hinanden for stadig at blive højere, og hulningerne imellem dem uddybedes mere og mere.

På nogle timer var alt gennempløjet, oprodet på denne i går så rolige flade, og i stedet for den tidligere stilhed blev man nu bedøvet af larm. Det var en påfaldende forandring, der var indtrådt med hele denne ubevidste, unyttige uro, som var kommet så pludselig; og hvad var så formålet med alt dette? Hvad var det for en blind, mystisk ødelæggelseslyst? ...

Skyerne udfoldede sig stadig i luften, stadig fra vest, ovenpå hinanden, ivrig, hurtig, formørkende alt. Kun nogle gule rifter var tilbage, gennem hvilke solen fra neden sendte sine strålebundter. Og vandet, der nu var grønligt, blev mere og mere plettet af hvid fråde.

Ved middagstid var *Marie* fuldstændig belavet på uvejret; med lukkede luger og mindskede sejl hoppede den blødt og let; midt i den forstyrrelse, der var ved at begynde, så den ud, som om den legede, ligesom marsvinene, der morer sig over uvejr.

Da den nu kun havde sin fok, "lænsede den for vejret", som det hedder i sømandssproget.

Deroppe var det blevet fuldstændig mørkt, en tilsluttet, trykkende hvælving med nogle endnu sortere pletter på; det så næsten ud som en ubevægelig kuppel, og man måtte se meget nøje til for at fatte, at den tværtimod var i fuld bevægelse: store grå flader skyndte sig at komme afsted og blev stadig erstattet af andre, der steg op fra horisonten, ligesom de rullede sig op fra en endeløs rulle ...

Marie lænsede for vejret, stadig mere og mere, og vejret lænsede også for Gud må vide hvilken frygtelig og gådefuld magt. Brisen, havet, *Marie*, skyerne, alt var blevet grebet af den samme vilde flugt i samme retning. Det, der kom hurtigst afsted, det var vinden; så de store tungere, langsommere dønninger, der løb efter den; så *Marie*, der blev draget med ind i denne almindelige bevægelse. Bølgerne forfulgte fartøjet med deres gustne kamme, der rullede sig i et ustandseligt fald, og *Marie* blev stadig indhentet, stadig overfløjet, men undgik dem dog ved hjælp af sit kølvand, af den hvirvel, deres raseri brødes imod.

Og, hvad man især følte under denne lænsen, det var en skuffende lethed i bevægelserne – man hoppede uden besvær eller anstrengelse. Når *Marie* kom op på en bølgekam, skete det uden mindste stød, som om vinden løftede det; når det dalede ned igen, var det, som om det gled, og man fik de fornemmelser i underlivet, som man får på de russiske rutsjebaner eller i søvne, når man tror, man falder. Det gled ligesom baglæns, idet bølgebjerget flygtede bort under det for at blive ved at løbe, og så dukkede det ned igen i en af de store

hulninger, der også løb; uden at tage skade kom det helt ned i den, oversprøjtet af vand, der ikke engang gjorde det vådt, men flygtede, som alt det øvrige, flygtede og forsvandt forude, ligesom røg ...

På bunden af disse hulninger var der mørkere, og så snart den ene bølge var forbi, så man den næste komme bagved sig, den næste, der var endnu større, gennemsigtig grøn, og som skyndte sig med at fare frem med rasende vridninger, med krumninger, der var rede til at lukke sig igen, med et udseende, som om den ville sige: "Bi blot, til jeg får fat i dig, så skal jeg hvirvle dig ned i dybet ..."

... Men nej! Den løftede én blot, som man løfter en fjer, og man følte den glide næsten let under sig med det brusende skum, med en tummel som et vandfald.

Og således blev det ustandselig ved, men stadig værre. Disse bølger fulgte efter hinanden, vældigere og vældigere, som lange bjergkæder, hvis dale endog begyndte at indgyde rædsel. Og hele denne afsindige bevægelse tog til under en bestandig mørkere himmel, midt i en øredøvende larm.

Det var virkelig et alvorligt uvejr, og der måtte passes på. Men så længe man bare har frit rum foran sig, rum til at fare afsted på! ... Og så havde *Marie* det år tilbragt sæsonen i den vestligste del af Islands fiskepladser, så hele denne flugt mod øst førte jo netop hjemad.

Yann og Sylvestre stod ved roret, surrede til det om livet. De sang endnu visen om *Jean-François fra Nantes*; berusede af bevægelse og fart sang de af fuld hals, lo over ikke mere at kunne høre hinanden i al denne larm og morede sig med at

vende hovedet om for at synge mod vinden, så vejret gik fra dem.

"Nå, børn, er der mangel på luft deroppe?" spurgte Guermeur, der stak sit skæggede hoved op igennem lugen, som en djævel, der skal til at fare op af sin æske.

Nej, det var der rigtignok ikke mangel på.

De var ikke bange; de havde tillid til deres fartøjs styrke og deres armes kraft og tillige til den fajancemadonna, som i fyrre års farter til Island så mange gange havde trådt den dans, stadig smilende mellem sine kunstige blomster ...

Jean-François fra Nantes!
Jean-Francois,
Jean-Francois!

I almindelighed kunne man ikke se langt omkring sig; i nogle hundrede meters afstand syntes alt at ende i en slags forfærdelige bølger med gustne, strittende tinder. Man troede sig hensat på et indskrænket, men stadigt skiftende rum, og forresten druknede genstandene i denne røg af vand, der flygtede bort som tåge med en uhyre hurtighed over hele havets flade.

Men af og til klarede det op henimod nordvest, hvorfra der kunne ventes et "vindspring"; så kom der et strejflys fra horisonten; et slæbende genskin, der lod himmelhvælvingen synes endnu mørkere, bredte sig ud over de hvide, frådende bølgekamme. Og det var kun et sørgeligt syn; denne skimtede baggrund, disse fjerne udsigter gjorde én endnu mere beklemt om hjertet ved kun alt for tydeligt at vise, at der allevegne var det samme kaos, det samme raseri, selv bag de store, tomme

horisonter og uendelig længere borte endnu: det rædselsfulde havde ingen grænser, og man var ene midt i alt det!

En uhyre brølen genlød i rummet som forspillet til verdens undergang. Man kunne skelne tusinder af stemmer: foroven hvislende eller dybe, det var vinden, sjælen i hele denne forvirring, den usynlige magt, der ledede alt. Den indjog frygt, men der var andre nærmere, mere truende lyde, som kom fra det oprørte hav, der knitrede, ligesom på gløder ...

Det tog stadig til.

Og trods deres lænsen begyndte havet at hale ind på dem, at "slikke op ad dem", først med sprøjten af vandet, der piskede dem op fra agter, så med hele vandmasser, der styrtede med en kraft, som skulle de knuse alt.

Bølgerne blev stadig højere, afsindigt høje, og dog blev de efterhånden sønderflængede: man så dem falde ned i store, grønne masser, som blæsten strøede rundt omkring. De styrtede tungt ned på dækket med en smældende lyd, og så knagede hele fartøjet ligesom i vånde. Nu kunne man intet skelne mere på grund af al denne hvide, adsplittede fråde; når vindkastene brølede højere, så man den fare afsted i tættere hvirvler, ligesom støvet på vejene om sommeren. En voldsom regn, der var begyndt, faldt også ganske skråt, næsten vandret, og alt dette tilsammen peb, piskede, skar som svøber.

De blev begge stående ved roret, surrede fast og iført deres olietøj, der var hårdt og skinnende som hajfiskeskind: de havde bundet det rigtig tæt om halsen, om håndleddene og om anklerne, for at ikke noget vand skulle slippe ind, og så skød de rigtig ryg, når søerne kom, for ikke at blive kastet omkuld. Huden på kinderne brændte, og hvert øjeblik gik vejret fra dem.

Hver gang der var faldet en stor masse vand, så de på hinanden og smilede ved at se skæggene gennemblødte.

I længden blev dog denne voldsomhed, der ikke ville lægge sig, der blev stående ved den samme fortvivlede paroksysme, umådeligt anstrengende. Menneskenes, de vilde dyrs anfald af raseri lægger sig hurtigt; man må længe, længe finde sig i de livløse tings, der er uden årsag og uden mål og uudgrundelige som livet og døden.

Jean-François fra Nantes;
Jean-François,
Jean-François!

Gennem deres læber, der var blevet hvide, banede omkvædet af den gamle vise sig endnu af og til vej, men klangløst og ligesom uvilkårligt. Al den larm og bevægelse havde beruset dem; hvor unge de så var, svævede smilene dog nu kun tvungent over deres af kulde klaprende tænder; under de halvt lukkede, brændende øjenlåg stod øjnene stive og uden udtryk.

Surrede til roret som to marmorstøtter, foretog de med de blåfrosne hænder, næsten uden at tænke over det, uvilkårligt de nødvendige bevægelser. Med drivende hår og fortrukne læber var de kommet til at se besynderlige ud, og en hel baggrund af oprindelig vildhed kom frem i dem.

De så ikke noget mere! De havde kun bevidstheden om endnu at stå der ved siden af hinanden. I de mere farefulde øjeblikke, hver gang et nyt ludende, brusende, skrækindjagende vandbjerg rejste sig bagved dem og stødte med et voldsomt bulder mod fartøjet, bevægede en af deres hænder sig uvilkårligt til et korsets tegn. De tænkte ikke mere på noget, hverken på Gaud eller på nogen kvinde eller på noget bryllup.

Det havde varet alt for længe, de havde slet ingen tanker mere; de var så fortumlede af larm, træthed og kulde, at alt var formørket i deres hoved. De var nu kun to piller stivnet kød, der støttede dette ror, kun to kraftige dyr, der klamrede sig instinktmæssigt til det for ikke at dø.

2

. . . .

... Det var i Bretagne, i sidste halvdel af september, en allerede kølig dag. Gaud vandrede ganske alene på Ploubazlanecs hede, i retning af Pors-Even.

For omtrent en måned siden var de islandske fartøjer kommet hjem – på to nær, der var forsvundet under stormen i juni måned. Men *Marie* havde holdt tørnen ud, Yann og alle om bord sad i god ro og mag hjemme.

Gaud var meget forsagt ved tanken om, at hun var på vej til Yann.

Hun havde set ham en eneste gang siden hjemkomsten fra Island; det var dengang de alle havde fulgt Sylvestre ved hans afrejse til tjenesten. De havde ledsaget ham til diligencen; han græd en lille smule, og hans gamle bedstemoder meget, og så var han taget afsted til sit kvarter i Brest. Yann, der også var kommet for at tage afsked med sin unge ven, havde taget øjnene til sig, da hun havde set på ham, og, da der var mange mennesker omkring denne vogn – andre udkommanderede, der skulle afsted, og slægtninge, der ville sige farvel – havde det været umuligt at tale sammen.

Så havde hun endelig fattet en dristig beslutning og gik nu, lidt frygtsom, hen til familien Gaos.

Hendes fader havde tidligere stået i pengeforhold til Yanns – den slags indviklede forhold, der mellem fiskere ligesom mellem bønder aldrig får ende – og var nu kommet til at skylde ham et hundrede francs, som hans andel af salget af en båd.

"Du skulle lade mig bringe ham disse penge, fader," havde hun sagt; "for det første ville jeg gerne besøge Marie Gaos, og så har jeg aldrig været så langt i Ploubazlanec, så det ville more mig at gøre den lange tur."

I grunden var hun nysgerrig efter at se Yanns familie, som hun måske engang skulle blive medlem af, og dette hus, denne landsby.

Lige før Sylvestre tog afsted, havde han på sin vis forklaret hende sin vens skyhed:

"Ser du, Gaud, han er nu engang sådan; han har nu fået den idé, at han ikke vil gifte sig med nogen; han holder i grunden kun af havet, ja, han har endog en gang i spøg fortalt os, at han har lovet havet ægteskab."

Hun tilgav ham altså hans væsen, og, da hun stadig kom til at tænke på hans smukke, ærlige smil hin balaften, fik hun håb igen.

Hvis hun traf ham i hans hjem, ville hun ganske vist ikke sige noget til ham; det var ikke hendes hensigt at være så dristig. Men *han* ville måske tale, når han traf sammen med hende ...

3

Hun havde nu vandret i en time, indåndende den friske luft fra havet. Hvor vejene stødte sammen, var der opstillet krucifikser. Af og til kom hun igennem de små flækker, som var beboede af sømænd, som gennempiskes af vinden hele året igennem og har samme farve som klipperne. I en af dem, hvor stien pludselig snævrede sig ind imellem mørke mure, mellem høje, spidse tage, som på keltiske hytter, fik et skilt på et beværtningssted hende til at smile: "Den kinesiske Most", stod der, og så var der malet to abekatte med pisk i nakken, iført grønne og røde kjoler, i færd med at drikke most – det var vel et indfald af en eller anden matros, der var kommet hjem fra de egne.

I forbigående så hun på alting; folk, der er meget optaget af målet for deres rejse, morer sig altid mere end andre over de tusinde småting på vejen.

Den lille landsby lå nu langt bag ved hende, og efterhånden som hun kom længere ind på denne yderste pynt af Bretagnes jord, blev træerne sjældnere, egnen mere trist.

Terrænet var bølgeformet, klippeagtigt, og fra alle højder havde man udsigt til havet. Nu var der slet ingen træer mere; intet andet end den bare hede med de grønne tornblade og så hist og her krucifikserne, der tegnede deres store arme mod himlen og gav hele dette landskab udseende af et umådeligt rettersted.

Ved en korsvej, der blev bevogtet af en af disse uhyre kristusfigurer, betænkte hun sig mellem to stier.

En lille pige kom meget belejligt til at bringe hende ud af forlegenheden:

"Goddag, jomfru Gaud!"

Det var en lille Gaos, en søster til Yann. Efter at have kysset hende, spurgte hun hende, om hendes forældre var hjemme.

"Fader og moder, ja. Men min broder Yann," sagde den lille uden mindste bagtanke, "er taget til Loguivy, men han bliver vist ikke længe borte."

Han var der altså ikke! Atter den onde skæbne, der altid og allevegne fjernede ham fra hende. Hun tænkte nok på at opsætte sit besøg; men den lille havde jo set hende og kunne fortælle det ... Hvad ville man tænke om det i Pors-Even? Så bestemte hun sig til at gå videre og drive så meget som muligt for at give ham tid til at komme hjem.

Efterhånden som hun nærmede sig til Yanns landsby, denne afsides liggende pynt, blev alt mere og mere barsk og sørgeligt. Denne friske havluft, der gjorde menneskene stærkere, gjorde planterne lavere, kortere, fladere på den hårde jord. På stien lå der tang, der kom andetstedsfra og tydede på, at en anden verden var nær ved; det udbredte saltlugt i luften.

Gaud mødte undertiden sømænd og fiskere, mørke, mandige skikkelser, som man kunne se langt borte på denne bare egn, og som altid lod til at spejde ud i det fjerne, ud over havet; de sagde goddag til hende i forbigående.

Tiden ville ikke gå, og hun vidste ikke, hvad hun skulle gribe til for at forlænge vejen; disse folk undredes over at se hende gå så langsomt.

Hvad bestilte dog Yann i Loguivy? Gjorde ban måske kur til pigebørnene?

Å, hun skulle bare vide, hvor lidt han brød sig om dem. Når han af og til fik lyst til en af dem, behøvede han i almindelighed kun at melde sig. "Pigerne her i Paimpol", som der står i den gamle vise, er noget letsindige og modstår vanskeligt en så smuk knøs. Nej, han var bare gået hen med en bestilling til en kurvemager i denne landsby, som var den eneste i egnen, der rigtig forstod sig på at flette apparater til hummerfangst; i det øjeblik tænkte han ikke på kærlighed.

Hun kom til et kapel, som man kunne se langt borte på en højde. Det var helt gråt, meget lille og meget gammelt; en gruppe allerede bladløse træer strittede med grenene til den ene side, ligesom når en hånd har purret op i håret på et hoved. Og denne hånd var den samme som den, der får fiskerbådene til at kuldsejle, vestenvindens evige hånd, som bøjer de forvredne grene på strandbredderne i samme retning som bølgerne og dønningen. De gamle træer havde krummet ryg under denne hånds hundredårige bestræbelser.

Gaud var nu næsten ved målet, siden det var kapellet i Pors-Even; så standsede hun for yderligere at vinde tid.

En faldefærdig mur omsluttede en plads, der var dækket med kors. Og alt havde den samme farve, både kapellet, træerne og gravene; hele stedet syntes ensformigt afsvedet, vejrbidt af vinden fra havet; det samme grålige mos med svovlgule pletter dækkede stenene, de knudrede grene og helgenbillederne af sten i murens nicher.

På et af disse trækors stod der med store bogstaver et navn: *GAOS. – GAOS, JOËL, 80 år.*

Ja, det vidste hun, det var bedstefaderen. Havet havde forsmået den gamle ulk. Forresten måtte der hvile mange af

Yanns slægtninge her, det var ganske naturligt, og det måtte hun jo være forberedt på: men dette navn på denne grav gjorde dog et pinligt indtryk på hende.

For at få tiden til at gå lidt bedre, gik hun ind og læste en bøn i den lille, gamle, forfaldne, hvidt anstrøgne forhal til kapellet; men her blev hun stående endnu mere beklemt om hjertet.

Gaos! Atter dette navn optegnet på en af de tavler, man sætter op for at bevare mindet om dem, der omkommet på havet. Hun læste følgende indskrift:

Til minde om

GAOS, JEAN-LOUIS,

24 år gammel, matros om bord på
"*Marguerite*"
forlist ved Islands kyst
3die august 1877.

Han hvile i fred!

Island! stadig Island! Overalt i denne forhal var der opslået træplader med navne på afdøde sømænd. Det var de skibbrudnes krog i Pors-Even, og hun fortrød, at hun var kommet her, da hun var blevet grebet af en mørk anelse. I kirken i Paimpol havde hun set lignende indskrifter: men her i denne landsby var islandsfiskernes tomme grav mindre, tarveligere, mere uhyggelig. På hver side var der en stenbænk til enkerne, mødrene: og dette lave rum, der var uregelmæssigt bygget som en grotte, blev bevogtet af en meget gammel, nymalet Madonna med store, onde øjne, der lignede Kybele, jordens oprindelige gudinde.

Igen Gaos!

Til minde om

GAOS, FRANÇOIS

gift med Anne-Marie LE GOASTER
Kaptajn på "Paimpolais"
forlist ved Island
mellem 1ste og 3die april 1877
med hele sin besætning på 23 mand.

De hvile i fred!

Og forneden to korslagte dødningeben under et sort dødningehoved med grønne øjne – en naiv og makaber bemaling, der mindede om en svunden tidsalders barbari.

Gaos! Allevegne det navn!

Endnu en Gaos hed Yves, *faldet over bord og druknet nær ved Faxefjord på Island, i sin alders toogtyvende år*.

Den plade så ud til at have været der i mange år; *han* måtte for længst være glemt!

Og idet hun læste, overfaldt der hende en følelse af mild, men tillige lidt håbløs kærlighed til Yann. Nej, han kunne aldrig blive hendes! Hvorledes skulle hun kunne vriste ham fra havet, når så mange andre af hans slægt, forfædre, brødre, der måtte have så meget tilfælles med ham, var omkommet der?

Hun gik ind i det allerede mørke kapel, der blev tarveligt oplyst af de lave vinduer i de tykke mure; og her knælede hun, med øjnene fulde af tårer, i bøn foran de store helgenbilleder, der nåede helt op til loftet. Udenfor begyndte vinden at stønne,

som om den bragte de afdøde unge mænds klage til Bretagnes land.

Aftenen nærmede sig; hun måtte bekvemme sig til at aflægge sit besøg og udrette sit ærinde.

Hun vandrede videre, og efter at have forhørt sig i landsbyen fandt hun Gaos'ernes hus, der var hygget op til en høj klint; en stentrappe på en halv snes trin førte op til det. Lidt skælvende ved tanken om, at Yann kunne være kommet hjem, gik hun gennem den lille have, hvor der voksede chrysanthemum og ærenpris.

Da hun kom ind, sagde hun, at hun bragte penge for salget af båden, og så bad de hende meget høfligt om at sidde ned og vente på faderen, der skulle give hende kvittering. Blandt alle dem, der var der, søgte hendes blik efter Yann, men hun så ham ikke.

Man havde travlt der i huset. På et stort, rigtig rent skuret bord skar man af nyt tøj de dragter til, der kaldes "olietøj", til den forestående islandsfart.

"Ser De, jomfru Gaud, de må jo hver have to fuldstændige dragter til at skifte med."

Og mens de så forklarede hende, hvorledes man bagefter bar sig ad med tøjet for at få det vandtæt, så hun sig opmærksomt om i lejligheden.

Den var udstyret på den fra fædrene nedarvede måde: en umådelig kamin optog hele baggrunden, og senge i form af skabe var anbragt over hinanden langs med siderne; men der var ikke mørkt og melankolsk som i bøndernes hytter, der var lyst og pænt som i almindelighed hos søfolk.

Der var flere små Gaos'er, drenge og piger, alle søskende til Yann; to voksne var til søs, og så var der en meget lille, blond en, der ikke lignede de andre.

"Hende har vi taget til os i fjor," forklarede moderen; "vi havde rigtignok mange i forvejen, men hvad skal man sige til det, jomfru Gaud? Faderen var om bord på *Maria Gudsmoder*, der, som De jo véd, forliste i fjor ved Island; så delte vi naboer de efterladte børn imellem os, og hun tilfaldt os."

Da den lille hørte, at der blev talt om hende, bøjede hun hovedet og gemte sig smilende bag den lille Laumec Gaos, som hun holdt mest af.

Der var et udseende af velstand overalt i huset, og sundheden stod præget på alle disse røde barnekinder.

Der blev vist Gaud som en fin dame, hvis besøg var en ære for familien, megen opmærksomhed. Man førte hende op ad en ganske ny trappe til værelset ovenpå, der var husets stolthed. Hun huskede godt historien om opførelsen af denne etage: det var, efter at den gamle Gaos og hans fætter styrmanden i Kanalen havde fundet et forladt fartøj – Yann havde jo fortalt hende det på ballet.

Dette vragets værelse var livligt og smukt i sin strålende nyhed; der stod to senge af form som de i byerne med lyserøde sirtses omhæng, og i midten et stort bord. Gennem vinduet så man hele Paimpol, hele rheden med "islænderne" på ankerpladsen og løbet, som de sejler ud igennem.

Hun turde ikke spørge, men hun havde gerne villet vide, hvor Yann sov. Det var åbenbart, at han som barn måtte have ligget dernede i en af de gammeldags sengesteder; men nu var det måske her, indenfor de smukke lyserøde omhæng. Gerne havde

hun villet vide besked om enkelthederne i hans levevis, navnligt om, hvad han tilbragte de lange vinteraftener med …

… Tunge skridt på trappen fik hende til at fare sammen.

Nej, det var ikke Yann, men en mand, der lignede ham trods sit allerede grå hår, og som næsten havde hans højde og var rank som han: det var faderen, der kom hjem fra fiskeri.

Efter at have hilst på hende og forhørt sig om grunden til hendes besøg underskrev han kvitteringen, hvilket tog lidt lang tid, da hans hånd ikke var rigtig sikker mere, sagde han. Dog ville han ikke tage imod disse hundrede francs som endelig betaling, som opgørelse af bådsalget, nej, men kun som et afdrag – han skulle nok snakke om det med hr. Mével. Gaud, der kun brød sig lidt om pengene, satte et lille umærkeligt smil op: den historie var altså ikke forbi endnu, det havde hun nok tænkt, og desuden passede det hende godt endnu at have forretninger med familien Gaos.

De gjorde næsten undskyldning for Yanns fraværelse, ret som om de havde fundet det høfligere, om hele familien havde været samlet der for at tage imod hende. Faderen havde måske endog med sin snuhed som gammel sømand gættet, at hans søn ikke var denne smukke, rige pige ligegyldig; for han blev ved at tale om ham.

"Det er meget besynderligt," sagde han, "han bliver ellers aldrig så sent ude. Han er taget til Loguivy, jomfru Gaud, for at købe apparater til hummerfangst – det er jo, som De ved, vor vigtigste fangst om vinteren."

Hun trak i tanker besøget ud, men havde dog en følelse af, at det var for meget, og blev beklemt om hjertet ved at tænke på, at hun ikke ville få ham at se.

"Hvad kan en fornuftig fyr som han dog tage sig for? På kroen er han sikkert ikke, det behøver vi ikke at frygte for med vor søn ... Jeg vil ikke sige, at han ikke en gang imellem, om søndagen, med kammerater ... De ved jo nok, jomfru Gaud, de sømænd ... Ih min Gud, når man er ung, ikke sandt, hvorfor skulle man så ganske lade det være? ... Men det går meget sjældent på med ham, han er en fornuftig fyr, det tør vi nok sige."

Imidlertid begyndte det at blive mørkt; man havde lagt tøjet sammen og standset arbejdet. De små trykkede sig op til hinanden og så op til Gaud, som om de ville spørge: "Hvorfor går hun dog ikke nu sin vej?" Og flammen i kaminen begyndte at lyse rødt i det begyndende tusmørke.

"De skulle blive og spise til aften med os, jomfru Gaud."

Nej, det kunne hun ikke; hun blev pludselig blodrød ved at tænke på, at hun var blevet så længe. Så rejste hun sig og sagde Farvel.

Yanns fader havde også rejst sig for at følge hende et stykke, forbi et vist dalstrøg, hvor nogle gamle træer gjorde vejen mørk.

Mens de gik ved siden af hinanden, følte hun sig grebet af ærbødighed og hengivenhed for ham; hun fik pludselig lyst til at tale til ham som til en fader, men så blev ordene siddende i halsen på hende, og hun sagde ikke noget.

De gik videre i den kølige aftenvind, der lugtede af havet, forbi de allerede lukkede hytter, der lå så mørke med deres puklede tage, usle reder, der tjente til ly for fiskere, forbi krucifikserne, tornbladene og stenene.

Hvor Pors-Even dog lå langt borte, og hvor hun var blevet der længe!

Undertiden mødte de folk, der kom fra Paimpol eller Loguivy; når hun så disse mandfolkeskikkelser nærme sig, tænkte hun hver gang på Yann; men han var let at kende på afstand, og hun blev hurtigt skuffet. Hendes fødder vikledes ind i lange, brune, sammenfiltrede planter: det var tangen, der lå hen ad jorden.

Da de kom til krucifikset ved Plouëzoc'h, takkede hun den gamle og bad ham om at vende om: nu kunne man se lysene i Paimpol, og der var ingen grund mere til at være bange.

Det var altså forbi for denne gang … Og hvem ved, hvornår hun nu skulle få Yann at se …

Hun kunne sagtens have fundet på et påskud til igen at tage til Pors-Even, men det ville have set alt for grimt ud at forny dette besøg. Hun burde være mere modig og mere stolt. Hvis blot Sylvestre, hendes lille fortrolige, endnu havde været der, ville hun måske have bedt ham om at opsøge Yann fra hende for at få ham til at forklare sig. Men han var borte og kom ikke igen i mange år! …

4

"Gifte mig?" sagde Yann om aftenen til sine forældre, "gifte mig? Ih du min Gud, hvorfor skulle jeg dog det? Ville jeg nogensinde blive så lykkelig som her med jer? Ingen bekymringer, ingen stridigheder med nogen, og så min gode, varme aftensmad, når jeg kommer fra søen! ... Å, jeg forstår jo nok, at der er tale om hende, der har været her i dag; men for det første, at en så rig pige vil i lag med fattigfolk som vi, det forstår jeg ikke rigtigt, og desuden er det en afgjort sag, at jeg hverken vil gifte mig med hende eller med nogen anden."

De to gamle så i tavshed højligt skuffede på hinanden; for efter at have talt sammen om det troede de at være sikre på, at denne unge pige ikke ville sige Nej til deres smukke Yann. Men de forsøgte ikke at trænge på, da de vidste, hvor unyttigt det ville være. Moderen især bøjede hovedet og sagde ikke et ord mere; hun respekterede, hvad denne ældste søn, der næsten indtog et familieoverhoveds stilling, ville; skønt han altid var meget venlig og kærlig overfor hende og lydig som et barn i de små ting i livet, havde han længe været sin egen uindskrænkede herre i de store, og han unddrog sig ethvert tryk med en stille afvisende uafhængighed.

Han sad aldrig længe oppe, da han havde for skik, som de andre fiskere, at stå op før dag; og allerede klokken otte, efter aftensmaden, kastede han endnu et tilfreds blik på sine apparater fra Loguivy og sine nye net, begyndte at klæde sig af med et tilsyneladende fuldstændig roligt sind og gik så op og lagde sig i sengen med de lyserøde omhæng, som han delte med sin lille broder Laumec.

5

… I fjorten dage havde Sylvestre, Gauds unge fortrolige, været i sit kvarter i Brest. Han følte sig meget hjemløs, men var meget fornuftig, bar stolt sin udslåede blå krave og sin hue med den røde pompon, tog sig prægtig ud som matros med sin svajende gang og sin høje vækst, savnede altid sin gode gamle bedstemoder og var stadig det uskyldige barn fra gamle dage.

En eneste aften havde han drukket over tørsten med nogle bysbørn, fordi det er skik og brug: de var kommet hjem til deres kvarter, en hel bande sammen med hinanden under armen og syngende af fuld hals.

Han havde også en søndag været i teatret, oppe på galleriet. Der blev spillet et af de store dramaer, hvor matroserne bliver rasende på forræderen og modtager ham med et *Hu!*, som de udstøder alle på engang, og som giver et brag ligesom en storm fra Vesten. Han havde navnlig fundet, at der var meget varmt, at der var mangel på luft og på plads; et forsøg på at tage paletoten af havde forskaffet ham en røffel af den tjenstgørende officer. Og så var han faldet i søvn hen mod slutningen.

Da han gik tilbage til kasernen efter midnat, havde han mødt nogle fruentimmer af en temmelig moden alder, der drev op og ned ad fortovet.

"Hør engang, min smukke ven!" sagde de med grove, rå stemmer.

Han havde nok straks forstået, hvad de ville, da han ikke var så naiv, som man skulle have troet; men han var pludselig kommet til at tænke på sin gamle bedstemoder og på Marie Gaos og var gået forbi dem med et spotsk, foragteligt smil. De

skønne var blevet højligt forbavsede over denne matros' tilbageholdenhed.

"Nej, se til ham der! ... Tag dig i agt, du! Skynd dig endelig afsted, ellers æder vi dig!"

Og lyden af de meget fæle ord, de råbte efter ham, havde tabt sig i den ubestemte tummel, der fyldte gaderne denne søndagnat.

Han opførte sig i Brest ligesom på Island og ligesom i rum sø – han holdt sig uskyldig. – Men de andre gjorde ikke nar ad ham, fordi han var meget stærk, hvilket indgyder søfolk respekt.

6

En dag fik han meddelelse om, at han var bestemt til Kina, til den eskadre, der skulle til Formosa! …

Han havde længe anet, at det ville ske, da han havde hørt sige af dem, der læste bladene, at det ingen ende fik med krigen derovre. Da det hastede med afrejsen, kunne han ikke få den permission, der i almindelighed tilstås dem, der skal i felten, til at sige farvel til slægt og venner: om fem dage skulle han pakke sin ransel, og så afsted!

Han blev så underlig til mode: på den ene side var der det fortryllende ved de lange rejser, det ubekendte, krigen; på den anden: sorgen over at tage bort fra alt, forenet med den ubestemte ængstelse for ikke mere at komme tilbage.

Tusinde tanker krydsedes i hans hoved. Der var stort spektakel omkring ham i kasernen, hvor mange andre, som ligeledes var udkommanderet til den kinesiske eskadre, var samlet. Og i en fart skrev han til sin gamle bedstemoder, med blyant, siddende på gulvet, ensom midt i al den ståhej af de mange unge mennesker, der skulle afsted ligesom han …

7

"Hun er lidt gammeldags; hans kæreste!" sagde kammeraterne to dage efter og lo bag hans ryg; "men det er lige meget, de ser ud til at komme godt ud af det sammen ligefuldt."

De morede sig over at se ham for første gang gå som alle andre på gaderne med et kvindeligt væsen under armen, bøje hovedet ned til hende med et kærligt blik og sige noget, der vist var rigtig venligt, til hende. Et lille væsen var det med en ganske rank holdning, når man så hende bagfra – skørterne var rigtignok lidt kortere, end man ellers brugte dem, og hun havde et lille brunt sjal på og et stort sæt på hovedet.

Hun vendte sig også om til ham og så kærligt på ham.

"Hun er lidt gammel i det, hans kæreste!"

Kammeraterne sagde det forresten uden ondskab, da de nok så, at det var en skikkelig gammel bedstemoder, der var kommet fra landet ...

... Ja, hun var kommet i en fart, da hun havde fået en frygtelig skræk i livet ved efterretningen om sin sønnesøns afrejse; denne krig i Kina havde jo allerede kostet egnen om Paimpol mange søfolk.

Så havde hun samlet alle sine små spareskillinger, lagt sin smukke søndagskjole og et sæt til at skifte med pænt ned i en æske og var så taget afsted for dog at omfavne ham endnu en gang.

Hun var gået lige hen og havde spurgt efter ham i kasernen, og straks havde hans kompagni-underofficer nægtet at give ham udgangstilladelse.

"De kan jo henvende Dem til kaptajnen, min gode kone; han går nu lige forbi."

Så havde hun kækt forespurgt sig hos ham, og han havde ladet sig bevæge.

"Send Moan hen at klæde sig om!" havde han svaret.

Og Moan havde skyndt sig op at tage paradedragt på, mens den skikkelige gamle for at more ham, som altid, nejede for denne kompagni-underofficer og satte et ubetalelig fiffigt ansigt op.

Da sønnesønnen så kom igen, var hun blevet forbavset over at finde ham så smuk; hans sorte skæg, som en frisør havde klippet, gik ud i en spids, således som sømændene det år gik med det; båndene i hans åbentstående skjorte var krusede, og fra huen flagrede der lange bånd med forgyldte ankre på enderne.

Et øjeblik havde hun bildt sig ind at se sin søn Peter, som for tyve år siden også havde været topgast, og mindet om den lange tid, der allerede var gået, og om alle disse afdøde havde hemmeligt kastet en mørk skygge ud over nutiden.

Men den sørgmodighed var hurtigt forbi. De var gået ud med hinanden under armen, glade over at være sammen, og da var det, at man havde kaldt hende "lidt gammel i det" af en kæreste at være.

Hun havde overrasket ham med at føre ham hen at spise til middag i et værtshus, der blev holdt af nogle folk fra Paimpol, og som var blevet hende anbefalet som ikke alt for dyrt. Derpå var de, stadig med hinanden under armen, gået omkring i Brest for at se på butikkerne; men det morsomste af det hele var det,

hun i sit bretagniske mål, som de forbigående ikke forstod, fandt på at sige for at få sin sønnesøn til at le.

8

Hun var blevet tre dage sammen med ham, tre festlige dage, som der imidlertid tyngede en alvorlig skygge på.

Endelig havde hun måttet rejse hjem igen til Ploubazlanec. Men for det første var alle hendes små spareskillinger opbrugte, og dernæst skulle Sylvestre gå om bord andendagen derefter, og matroserne bliver altid ubønhørligt konsignerede i deres kvarterer dagen før afrejsen til de lange togter – en skik, der ved første øjekast synes lidt barbarisk, men som er en nødvendig forsigtighedsregel imod de "slag", som de har en tilbøjelighed til at "slå" i det øjeblik, de skal afsted.

O, denne sidste dag! ... Hvorledes hun så bar sig ad, hvor meget hun så lagde sit hoved i blød for endnu at finde på noget morsomt at sige til sin sønnesøn, så kunne hun ikke komme ud af det, men tårerne havde lyst til at trænge sig frem, gråden var hvert øjeblik ved at kvæle hende. Hængende ved hans arm gav hun ham tusind formaninger, der var nær ved at få ham til at græde; og til sidst var de gået ind i en kirke for at bede sammen.

Det var med aftentoget, hun var taget afsted. For at spare var de gået til fods til banegården, han bærende hendes bagage og støttende hende med sin stærke arm, som hun hang på med sin hele vægt. Hun var så træt, så træt, den stakkels gamle, af overanstrengelsen i de tre-fire dage! Med ryggen helt krumbøjet under sit brune sjal og uden kraft mere til at rette sig havde hun ikke det mindste ungdommelige længere i sin holdning og følte godt den overvældende vægt af sine seksoghalvfjerds år. Ved tanken om, at det nu var forbi, at de om nogle minutter måtte skilles, sønderreves hendes hjerte på

den grusomste måde. Og så var det til Kina, han skulle, til det myrderi derovre! Hun havde ham endnu her hos sig; hun holdt endnu fast ved ham med sine stakkels gamle hænder … og dog skulle han rejse; hverken hele hendes viljekraft eller alle hendes tårer eller hele hendes fortvivlelse ville formå det allermindste imod det! …

Skønt optaget af sin billet, af sin madkurv, af sine bælgvanter vedblev hun at give ham formaninger, som han besvarede ganske sagte med et rigtig føjeligt Ja!, med hovedet kærligt bøjet hen imod hende og seende på hende med sine gode, milde barneøjne.

"Nå, gamle! Hvis De vil med, kommer De til at skynde Dem!"

Lokomotivet fløjtede. Grebet af skræk for at se toget tage afsted uden hende, rev hun bagagen ud af hænderne på ham; så kastede hun den på jorden for at slynge begge sine arme om hans hals og omfavne ham for sidste gang.

Der blev set meget på dem her på perronen, men ingen faldt på at smile ad dem. Skubbet og puffet af alle betjentene, udaset, fortumlet fo'r hun ind i den første, den bedste vogn, hvis dør blev smækket i for næsen af hende, mens han med sin lette matrosgang beskrev en bue som en fugl, der tager flugten, for at komme rundt om og hen til bommen, tidsnok til at se hende køre forbi.

En gennemtrængende fløjten, vognene satte sig støjende i bevægelse, bedstemoderen kørte forbi. Stående op til bommen svang han med ungdommelig ynde sin hue med de flagrende bånd, og hun lænede sig ud af vinduet i sin tredje klasses vogn og vinkede med sit tørklæde. Så længe hun kunne, så længe hun skelnede denne mørke skikkelse, der var hendes sønnesøn,

fulgte hun ham med øjnene og sendte ham af sit inderste hjerte det håb om gensyn, der er så usikkert overfor sømænd, der skal på de lange rejser.

Ja, se rigtig på den lille Sylvestre, stakkels, gamle kone! Følg rigtig hans skikkelse, der udslettes derhenne for stedse!

Og da hun så ikke kunne se ham mere, faldt hun tilbage i sædet uden at bekymre sig om at krølle sit smukke sæt, hulkende, dødsangst ...

Han gik langsomt hjem med sænket hoved og store tårer på kinderne. Det var blevet mørkt, gassen var tændt allevegne, matroserne havde begyndt at muntre sig. Uden at lægge mærke til noget gik han gennem Brest ud til sit kvarter.

"Hør engang, min smukke ven!" sagde med deres hæse stemmer fruentimmerne, der drev op og ned ad fortovet.

Han lagde sig grædende i sin køje og faldt ikke i søvn før morgenstunden.

9

. . . .

... Han var kommet ud i rum sø og i en fart ud på ubekendte have, der var meget mere blå end Nordhavet. Det skib, der førte ham til Asien, havde ordre til at skynde sig og ikke gøre unødvendige ophold undervejs.

Han havde allerede følelsen af at være meget langt borte på grund af denne rastløse, jævne hurtighed, der hverken ænsede vind eller vejr. Da han var topgast, levede han i sin rejsning som en fugl på sin gren og undgik soldaterne, der var sammenflokket på dækket, og hele denne stimmel dernede.

Der var blevet stoppet op to gange på Tunis' kyst for at tage endnu flere zouaver og muldyr om bord; i lang afstand havde han skimtet hvide byer i ørkenen eller på bjergene. Han var endog klatret ned fra sit mærs for nysgerrigt at se på nogle meget brune mennesker klædt i hvide draperier, som var kommet i både for at sælge frugter: de andre havde fortalt ham, at det var beduiner.

Denne varme og dette solskin, der varede ved, skønt det var efterår, gav ham en følelse af fuldstændig hjemløshed.

En dag var man kommet til byen Port-Saïd. Alle europæiske nationers flag vajede på lange stænger over den og gav den et udseende af et festsmykket Babel, og det glitrende sand omgav den som et hav. Skibet var gået til ankers der ved kajerne, næsten midt i de lange gader med træhuse. Aldrig siden sin afrejse havde han så tydeligt og på så nært hold set den ydre

verden, og denne tummel, denne masse både havde adspredt ham.

Med en uafbrudt støj af signalfløjter og dampsirener sejlede alle disse fartøjer ind i en slags lang, sølvglinsende kanal, der var snæver som en grøft og tabte sig i de endeløse ørkener. Fra toppen af sit mærs så han dem drage afsted ligesom i procession.

På kajerne vrimlede det med travle, råbende folk i alle mulige dragter, og om aftenen blandede der sig med maskinernes djævelske fløjten den forvirrede larm fra flere orkestre, der spillede støjende numre ligesom for at døve det hjerteskærende savn hos alle de landflygtige, der sejlede forbi.

Den næste dag, straks ved solens opgang, var de også sejlet ind i den smalle strimmel vand imellem ørknerne, fulgt af en hale af både fra alle mulige lande. Det havde varet i to dage; så havde et andet hav åbnet sig for dem, og så var de kommet i rum sø igen.

Sylvestre opholdt sig næsten stadig i sit mærs og nynnede ganske sagte for sig selv visen om *Jean-François fra Nantes* for at mindes sin broder Yann, Island og de gode gamle dage.

Undertiden kunne han langt borte i det fjerne, mellem de mange luftspejlinger, skimte et eller andet bjerg med et ejendommeligt skær. De, der førte skibet, kendte vel nok disse fastlandets fremspringende pynter, der er ligesom milepæle på verdens landeveje; men når man er topgast, bliver man ført afsted som en ting uden at vide noget om hele den endeløse strækning?

Han havde kun følelsen af en forfærdelig, stadig voksende afstand fra hjemmet; men den havde han også en meget tydelig

følelse af, når han oppefra så på dette brusende kølvand, der flygtede bagved, og når han regnede ud, hvor længe denne hurtighed, der hverken sagtnede dag eller nat, havde varet.

Dernede på dækket stønnede, gispede de sammenhobede folk i teltenes skygge. Vandet, luften, lyset havde antaget en overvældende glans, og den evige feststemning, der var udbredt over alt dette, var ligesom en ironi overfor de organiske væsener, der kun fører en døgntilværelse.

... Engang havde han fra mærset sin morskab af skarer små fugle af en ubekendt art, der kastede sig over skibet som sorte støvskyer. De lod sig fange og klappe, da deres kræfter var udtømte; alle topgasterne havde nogle af dem på sig.

Men snart begyndte de mest trætte at dø.

... De døde i tusindvis, de små væsner, i den brændende sol på det Røde Hav.

De var kommet fra den anden side af de store ørkener, drevet hid af stormen. Af frygt for at styrte ned i det uendelige blå, der var udbredt overalt, havde de med deres sidste kræfter slået sig ned på dette fartøj, der kom forbi. Derovre, helt inde i en fjern egn i Libyen havde de ynglet for stærkt, der var for mange; så havde den blinde, hjerteløse moder, naturen, med et pust jaget denne overflod af småfugle væk med den samme ubarmhjertighed, som om der havde været tale om et slægtled mennesker.

Og de døde alle, dækket var besået med deres små sorte kroppe, der endnu i går jublede af liv, sang og kærlighed ... Sylvestre og de andre topgaster samlede de små lig med de våde fjer op, bredte de fine, blålige vinger ud på hænderne med en deltagende mine, og fejede dem så ud i havets skød ...

En anden gang kom der græshopper forbi, efterkommere af dem på Moses' tid, og skibet blev dækket af dem.

Og så sejlede de endnu i flere dage i det uforanderlige blå, hvor man ikke mere så noget levende undtagen af og til nogle fisk, der fløj hen ad vandets overflade …

10

… Regn i strømme under en tung og kulsort himmel – det var Indien. Sylvestre havde lige sat foden på denne jord: om bord var han blevet udset til at komplettere besætningen på en hvalbåd.

Igennem det tætte løv fik han den lunkne skylle, og han betragtede de besynderlige ting omkring sig. Alt var pragtfuldt grønt; træernes blade var dannede som kæmpemæssige fjer, og de folk, der spadserede, havde store, fløjlsagtige øjne, der syntes at lukke sig under vægten af deres øjenhår. Vinden, der drev regnen frem, lugtede af moskus og blomster.

Fruentimmer gjorde tegn til ham om at komme hen til dem; det lignede det "Hør engang, min smukke ven!" han så tit havde hørt i Brest; men her i dette fortryllede land var deres råb forførende og gjorde kødet skrøbeligt. Deres dejlige barm bølgede under det gennemsigtige musselin, de var indhyllet i; de var gulbrune og skinnede som bronze.

Han var bedåret af dem, men betænkte sig dog endnu; han gik allerede lidt nærmere for at følge med dem …

… Men så kaldte et lille fløjt af kvartermesterpiben, der lød som en fugletrille, ham hurtigt tilbage til hvalbåden, der skulle afsted igen.

Farvel, Indiens skønne! Da man kom i rum sø om aftenen, var han endnu uskyldig som et barn.

Efter en uge til på det blå hav kom man til et andet land med regnskyl og grønt. En skare skrigende gule fyre, der bragte kul i kurve, fyldte straks dækket.

"Er vi da allerede i Kina?" spurgte Sylvestre, der så, at de alle så ud som makak-aber og havde piske i nakken.

Nej, det var man ikke; lidt tålmodighed måtte der til endnu, dette var kun Singapore. Han gik op igen i mærset for at undgå det sorte støv, som vinden hvirvlede op, imens kullene fra de tusinder af små kurve med feberagtig hast blev stuvet ned i kulkasserne.

Endelig ankom de til en by ved navn Tourane [Note 3)], hvor *Circe* lå for anker og blokerede; det var det skib, Sylvestre længe havde vidst, at han skulle gå om bord på, og der blev han sendt over med sin ransel. Her traf han bysbørn, ja endog to "islandsfiskere", der for øjeblikket var artillerister.

Om aftenen i dette stadig varme og rolige vejr, hvor der intet var at bestille, samledes de på dækket, adskilte fra de andre, og dannede et lille Bretagne for sig i tankerne.

Han måtte tilbringe fem måneder i uvirksomhed og landflygtighed i denne triste bugt, førend det længselsfuldt ventede øjeblik kom, da han skulle i kamp.

II

. . . .

Paimpol, den sidste dag af februar, dagen før fiskernes afsejling til Island.

Gaud stod ubevægelig og dødbleg op ad døren til sit værelse.

Yann stod nemlig nedenfor og talte med hendes fader. Hun havde set ham komme, og hun kunne høre hans stemme.

De havde ikke truffet hinanden hele vinteren, ret som om en ond skæbne altid holdt dem fjernet fra hinanden.

Efter sit besøg i Pors-Even havde hun sat sin lid til "islandsfiskernes afladsfest", hvor der er mange lejligheder til at ses og snakke sammen om aftenen på pladsen. Men straks om morgenen, da husene allerede var betrukket med hvidt og smykket med kranse, havde en højst ubelejlig regn givet sig til at falde i strømme, jaget af en susende vestenvind: aldrig havde man set en så sort himmel over Paimpol. "Så, nu kommer de fra Ploubazlanec vist ikke!" sagde med sorg de pigebørn, der havde deres kærester ad den kant til. Og de var ganske rigtigt udeblevet, eller de havde hurtigt lukket sig inde på kroerne. Ingen procession, ingen spadseretur! og mere beklemt om hjertet end ellers var hun blevet hjemme hele aftenen, lyttende til vandet, der rislede ned fra tagene, og fiskernes støjende sange, der lød op fra vinstuerne.

I de sidste dage havde hun forudset dette Yanns besøg, da hun nok anede, at den gamle Gaos, der ikke holdt af at komme til Paimpol, ville sende sin søn i anledning af den endnu ikke ordnede sag om bådsalget. Så havde hun lovet sig selv, at hun

ville gå til ham, hvilket unge piger i almindelighed ikke gør, og at hun ville tale til ham for at få en ende på det hele. Hun ville bebrejde ham, at han havde forstyrret hendes hjertefred og så ladt hende i stikken, som samvittighedsløse fyre har for skik. Hvis alle de hindringer, Sylvestre havde angivet: stædighed, uomgængelighed, kærlighed til håndteringen på søen eller frygt for et afslag var de eneste, hvem ved så, om de ikke ville falde efter en oprigtig samtale, som deres ville blive? Og så ville måske det smukke smil komme frem igen og bringe alt i orden, det samme smil, der havde overrasket og henrykket hende så meget den forrige vinter, den balnat, som hun havde tilbragt med at danse med ham; og dette håb gav hende mod igen og opfyldte hende med en næsten behagelig spænding.

På afstand synes alt, hvad der skal siges og gøres, altid så let og så simpelt.

Og dette Yanns besøg faldt netop i en heldig stund: hun var sikker på, at hendes fader, som i dette øjeblik sad og røg, ikke ville gøre sig den ulejlighed at følge ham ud; så var der altså ingen i gangen, og så ville det endelig kunne komme til en forklaring imellem dem.

Men nu, da øjeblikket var kommet, forekom det hende at være alt for dristigt. Den blotte tanke om at møde ham, se ham ansigt til ansigt nedenfor disse trin der, fik hende til at ryste. Hendes hjerte bankede, som om det skulle briste ... Og så tænke sig, at den dør dernede hvert øjeblik kunne blive åbnet med den lille knirkende lyd, som hun kendte så godt!

Nej, hun ville aldrig turde; hellere fortæres af længsel og dø af sorg end vove sligt! Og hun var allerede gået nogle skridt ind i værelset for at sætte sig til at arbejde.

Men hun betænkte sig atter og standsede forfærdet ved at huske på, at afrejsen til Island fandt sted i morgen, og at denne lejlighed til at se ham var enestående. Hvis hun lod den gå ubenyttet hen, måtte hun igen begynde på måneder af ensomhed og forventning, længes efter hans hjemkomst, atter spilde en hel sommer af sit liv ...

Døren gik op: Yann kom ud! Hun tog en rask beslutning, løb ned ad trappen og stod skælvende stille foran ham.

"Jeg ville gerne tale med Dem, hr. Yann."

"Med mig, jomfru Gaud?" sagde han med sænket stemme og tog hånden op til hatten.

Han så på hende med hovedet kastet tilbage med et hårdt udtryk i de spillende øjne og lod endog til at være i tvivl, om han overhovedet skulle blive stående. Med den ene fod frem, parat til at gå, trykkede han sine brede skuldre op til muren, ligesom for at være mindre nær ved hende i den snævre gang, hvor han var blevet fanget.

Så tabte hun modet og kunne ikke mere finde på noget af det, hun havde forberedt sig på at sige til ham: hun havde ikke tænkt sig, at han kunne tilføje hende den hån at gå videre uden at høre hende ...

"Skræmmer vort hus Dem, hr. Yann?" spurgte hun i en tør og løjerlig tone, der ikke var den, hun ville anslå.

Han vendte øjnene bort og så ud. Hans kinder var blevet højrøde, blodet brændte ham i ansigtet, hans næsebor udspiledes ved hvert åndedrag ligesom tyrenes.

Hun forsøgte på at fortsætte:

"Den balaften, vi var sammen, sagde De farvel til mig, som man ikke siger det til én, der er én ligegyldig ... Har De da

mistet Deres hukommelse, hr. Yann? ... Hvad har jeg gjort Dem? ..."

... Den slemme vestenvind, der susede ind fra gaden, bevægede Yanns hår og Gauds sæt og fik en dør bag ved dem til at klapre voldsomt; det var et uheldigt sted til at afhandle alvorlige sager. Efter disse første sætninger, der næsten blev siddende i halsen på hende, blev Gaud stående tavs, fortumlet i hovedet uden at kunne finde på noget mere. De var kommet hen til gadedøren, og han stod stadig på spring.

Udenfor buldrede stormen, og himlen var sort. Gennem den åbne dør faldt et gustent og sørgeligt skær lige på deres ansigter. Og en genboerske så på dem: hvad kunne de to dog have at sige hinanden i denne gang med så forstyrrede miner? Hvad foregik der dog hos Mévels?

"Nej, jomfru Gaud," svarede han endelig, idet han rev sig løs ... "Jeg har nok hørt folk i egnen tale om os ... Nej, jomfru Gaud ... De er rig, vi hører ikke til den samme klasse folk. Det passer sig ikke for mig at komme til Dem ..."

Og så gik han ...

Altså var det forbi, forbi for bestandig! Og hun havde ikke engang fået sagt noget af, hvad hun ville sige, ved dette møde, hvis hele udbytte havde været, at hun måtte forekomme ham fræk ... Hvad var han da også for en fyr med sin foragt for kvinderne, for penge, for alt! ...

Hun blev først stående som fastnaglet til stedet, det svimlede for hende, hun så alting løbe rundt omkring sig ...

Så faldt der hende pludselig en tanke ind, der var hende mere utålelig end alle andre: nogle af Yanns kammerater, islandsfiskere, gik op og ned på pladsen og ventede på ham!

Hvis han nu gik hen og fortalte dem det og morede sig over hende, hvor det ville være en forfærdelig krænkelse! Hun skyndte sig op på sit værelse for at iagttage dem bag gardinerne …

Hun så ganske rigtigt disse mænd stå udenfor huset. Men de så simpelt hen efter vejret, der blev mørkere og mørkere, og anstillede gisninger om den truende regn.

"Det bliver kun en byge; lad os gå ind og få os en slurk, mens det driver over!"

Og så spøgte de højt om Jeannie Caroff og forskellige andre skønheder, men der var ingen af dem, der blot så op til hendes vindue.

De var alle muntre undtagen han; han svarede ikke, smilede ikke, men vedblev at være alvorlig og sørgmodig. Han gik ikke ind og drak med de andre; men uden at bryde sig om dem eller om regnen gik han langsomt over pladsen i retning af Ploubazlanec som én, der er optaget af sine tanker …

Så tilgav hun ham alt, og en følelse af håbløs kærlighed kom i stedet for den bitre harme, der først havde grebet hendes hjerte.

Hun satte sig ned med hovedet i sine hænder. Hvad skulle hun nu gribe til?

O, hvis han havde kunnet høre hende, bare et øjeblik! eller snarere, hvis han havde kunnet komme her alene med hende i dette værelse, hvor man kunne tale sammen i fred og ro, så ville alt måske endnu kunne klares.

Hun holdt nok af ham til at vove at tilstå ham det lige op i øjnene. Hun ville sige til ham: "De opsøgte mig, da jeg ikke forlangte noget af Dem; nu er jeg Deres af min ganske sjæl, hvis

De vil have mig; jeg er ikke bange for at blive en fiskers hustru, og dog behøvede jeg kun at vælge mellem Paimpols unge karle, hvis jeg ønskede en af dem til mand; men jeg holder af Dem, fordi jeg tror, at De er bedre end de andre unge mænd; jeg er ret velhavende, og jeg ved, at jeg er smuk; skønt jeg har boet i de store byer, sværger jeg Dem til, at jeg er en ærbar pige, der aldrig har gjort noget rigtig ondt; siden jeg nu holder så meget af Dem, hvorfor skulle De så ikke tage mig?"

... Men alt det skulle aldrig blive udtalt uden i drømme; det var for sent, Yann skulle ikke få det at høre. Forsøge på at tale til ham endnu en gang? Nej, nej, hvad ville han så anse hende for? ... Hun ville hellere dø.

Og i morgen rejste de alle til Island!

Alene i sit smukke værelse sad hun og frøs på en af de stole, der stod opstillet langs med væggen; hun syntes at se verden styrte sammen med alle de nuværende og tilkommende ting ned i et frygteligt svælg, der havde dannet sig rundt omkring hende.

Hun ønskede at blive befriet fra livet, at ligge ganske roligt under en sten for ikke mere at lide ... Men hun tilgav ham oprigtigt, og intet had blandede sig i hendes håbløse kærlighed til ham.

12

. . . .

Havet, det grå hav.

På den ubanede landevej, der hver sommer fører fiskerne til Island, havde Yanns fartøj skudt langsomt frem på en dag.

Da man den foregående dag var taget afsted til tonerne af de gamle lovsange, blæste der en sydlig brise, og fartøjerne med alle sejl til havde spredt sig som måger.

Så var denne brise løjet af, fartøjerne kom langsommere afsted; tågen gled hen ad vandets overflade.

Yann var måske mere tavs end sædvanlig. Han beklagede sig over det alt for stille vejr og syntes at trænge til bevægelse for at fordrive noget, der rugede over hans sind. Der var dog ikke andet at bestille end ganske roligt at glide mellem rolige genstande, ånde og leve. Når man så nøjere til, så man ikke andet end gråt i gråt, når man lyttede, hørte man ikke andet end tavshed …

… Pludselig hørtes der en dump, næsten umærkelig, men uvant lyd, der kom nedenfra med en skrabende fornemmelse, ligesom fra bremsen på en vogn! Og *Marie* standsede sin fart og blev liggende ubevægelig …

Løbet på grund!!! Og hvor og på hvad? Rimeligvis på en banke ved den engelske kyst; man havde jo heller ikke kunnet se noget siden den foregående aften for al den tåge.

Mandskabet fo'r omkring imellem hinanden, og denne rastløse bevægelse stak af imod skibets pludselige, fuldstændige ubevægelighed. *Marie* rørte sig ikke af stedet.

Midt i alt dette flydende, som i dette stille vejr ikke engang syntes at have nogen konsistens, var fartøjet blevet fanget af noget, som var skjult af disse vande, og som stod urokkeligt imod; det var for alvor fanget og måske udsat for at tilintetgøres her.

Har du ikke set en stakkels fugl få benene ned i fuglelim? Først lægger man ikke mærke til noget, der er ingen forandring at se på den: man må *vide*, at den er fanget og udsat for aldrig at komme løs igen; man opdager det først, når den begynder at sprælle, når det klæbrige stof tilsmudser vingerne og hovedet, og den får det ynkelige udseende af et dyr i dødskamp.

Således gik det med *Marie*; i begyndelsen bemærkedes der ikke meget; det var rigtignok lidt hevet over; men det var højlys dag, smukt, roligt vejr; man måtte *vide* og forstå, at det var alvorligt, for at blive ængstelig.

Det var en ynk at se på kaptajnen, som var den, der var skyld i det hele ved ikke tilstrækkeligt at have passet på, hvor man var: han vred sine hænder med en fortvivlet mine.

Ganske nær ved dem, i en klaring, tegnede der sig en pynt, som de ikke rigtigt kendte; den blev næsten straks indhyllet i tåge, og så kunne man ikke skelne den mere.

Forresten intet sejl, ingen røg i sigte, og det foretrak de næsten for øjeblikket: de frygtede meget for disse engelske bjergere, der med magt bringer én ud af forlegenheden på deres vis, og som man må værge sig imod som imod sørøvere.

De havde travlt allesammen med at vende op og ned på lasten. Selv Tyrk, deres hund, der dog ikke var bange for søgang, var stærkt påvirket af denne begivenhed: den forstod så godt, at denne støj fra neden, disse stød, når dønningen kom,

og så denne ubevægelighed ikke var naturlig, og så løb den hen og skjulte sig med halen mellem benene i en eller anden krog.

Så firede de fartøjerne af for at føre ankrene ud og forsøge på at hale sig af, idet de samlede alle deres kræfter på fortøjningerne – en streng manøvre, der varede ti timer i rad – og om aftenen var det arme skib, der om morgenen havde været så propert og sirligt, overskyllet, tilsmudset, i fuld forstyrrelse. Det var blevet tumlet og rystet på alle optænkelige måder, og dog blev det stående fastnaglet der ligesom et dødt skib.

. . . .

Mørket var ved at falde på, vinden blæste op, og dønningen var højere; det så slemt ud, da de pludselig henimod klokken seks blev flot, kom i bevægelse, kappede surringen ... Så så man mandskabet løbe som gale fra forstavnen til agterstavnen og råbe:

"Vi er flot!"

Og det var de virkelig; men hvorledes skal man beskrive den glæde: *at være flot*? At føle sig i bevægelse, igen blive en let, levende genstand i stedet for en begyndelse til et vrag som for et øjeblik siden?

Og med det samme var Yanns sørgmodighed dunstet bort. Lettet ligesom fartøjet, helbredt ved den sunde anstrengelse havde han genfundet sin sorgløse mine, afrystet sine erindringer.

Den næste morgen fortsatte han rejsen til sit kolde Island, med hjertet tilsyneladende lige så let som i hans første år.

13

. . . .

Der blev uddelt en post fra Frankrig derovre om bord på *Circe* på Ha-Longs rhed i den anden ende af verden. Midt i en tæt gruppe matroser råbte postmesteren med høj røst navnene op på de lykkelige, der var breve til. Det foregik om aftenen på batteriet, og folkene stuvede sig sammen omkring en lanterne.

- "Sylvestre Moan!" – Der var et til ham, med Paimpols poststempel, men det var ikke Gauds håndskrift. Hvad skulle det betyde? Hvem var det da fra?

Efter at have vendt og drejet det, åbnede han det med ængstelse.

"Ploubazlanec, den 5. marts 1884.

Min kære sønnesøn!"

. . . .

Det var virkelig fra hans gode gamle bedstemoder – så trak han vejret lettere. Hun havde endda forneden med en rystende og barnlig hånd anbragt sin underskrift: "Moans enke".

Moans enke. Han førte uvilkårlig papiret til sine læber og kyssede det arme navn som en hellig amulet. Men det brev kom jo også i et højtideligt øjeblik i hans liv: i morgen tidlig ved dagens frembrud skulle han afsted for at slås.

Man var midt i april; Bac-Ninh og Hong-Hoa var blevet taget. Der forestod ingen større operation her i Tonkin – og dog var de forstærkninger, der ankom, ikke tilstrækkelige – og så tog man fra skibene alt, hvad de endnu kunne afgive, til at

komplettere de allerede udskibede sømænd; og Sylvestre, som havde henslæbt tiden med krydstogter og blokader, var nu med nogle andre blevet udtaget til at udfylde huller i disse kompagnier.

I dette øjeblik taltes der rigtignok om fred; men der var dog ligefuldt noget, der sagde dem, at de endnu ville komme tidsnok i land til at slås lidt. Efter at have pakket deres ransler og endt deres forberedelser havde de spadseret hele aftenen mellem de andre, der skulle blive tilbage, og som de følte sig store og stolte overfor; enhver udtrykte på sin måde sine indtryk ved afrejsen: nogle var alvorlige og tankefulde, andre gav deres følelser luft i overstrømmende tale.

Sylvestre var temmelig tavs og gemte sin utålmodige forventning hos sig selv; kun sagde hans tilbagetrængte smil tydeligt nok, når nogen så på ham: "Ja, jeg skal med, og det i morgen tidlig!" Krigen og ilden gjorde han sig endnu kun en utydelig forestilling om, men det bedårede ham dog, da han var af en kæk race.

... Da han var ængstelig for Gaud på grund af denne fremmede håndskrift, søgte han at komme hen til lanternen for at kunne læse; og det var vanskeligt nok midt imellem disse halvnøgne mænd, som også trængte på for at læse i den kvælende varme på batteriet.

Straks i begyndelsen af brevet forklarede bedstemoder Yvonne, hvorfor hun havde været nødt til at ty til en gammel naboerskes lidet øvede hånd:

> "Mit kære barn, jeg lader dig ikke skrive til denne gang af din kusine, fordi hun er meget ilde faren. Hendes fader er pludselig død for to dage siden; og

det lader til, at hele hans formue er gået i løbet ved dårlige pengespekulationer i Paris i vinter. Hans hus og hans indbo skal altså sælges. Det var noget, ingen ventede her i egnen. Jeg kan tænke, mit kære barn, at det vil bedrøve dig meget ligesom mig.

Den unge Gaos sender dig mange hilsener; han har fornyet sin hyre hos kaptajn Guermeur, stadig på *Marie*, og afrejsen til Island fandt temmelig tidligt sted i år. De gik under sejl den 1. ds., anden dagen før den store ulykke, der er hændt vor stakkels Gaud, og de har ikke fået det at vide endnu.

Men du må vel betænke, min kære sønnesøn, at nu er det forbi, der bliver ikke et par af dem, for nu vil hun blive nødt til at arbejde for sit brød ..."

... Han blev stående forstemt; disse sørgelige tidender havde ganske fordærvet hans glæde ved at skulle i kamp.

Tredje del

I

. . . .

... En kugle, der hvisler i luften! ... Sylvestre standser pludselig og lytter ...

Det er på en endeløs, forårsgrøn og fløjlsblød slette. Himlen er grå, knugende.

Seks bevæbnede matroser er på rekognoscering på en opblødt sti midt imellem friske rismarker ...

... Igen!! ... Den samme lyd i den almindelige stilhed! – En pibende, hæs lyd, der giver et ganske rigtigt begreb om den fæle, hårde tingest, der farer hurtigt afsted, og som måske bringer døden med sig.

For første gang i sit liv hører Sylvestre den musik. De kugler, der komme forbi én, lyder ganske anderledes end de, man selv affyrer; selve skuddet, der bliver affyret langt borte, dæmpes, eller man hører det slet ikke, og så skelner man bedre den lille susen, der farer afsted i hurtig flugt forbi ens øren ...

... Igen en hvislen, og igen! Nu regner det med kugler. Ganske nær ved sømændene, der pludselig har gjort holdt, borer de sig ind i rismarkernes dyndede jord med et lille hurtigt, tørt *smæld* og en let opsprøjten af vand.

Sømændene ser på hinanden og smiler som ad en morsomt spillet farce:

"Kineserne!" (Annamiter, tonkinesere, Sorte-Flag, alt det er for søfolkene en og den samme kinesiske familie.)

Og det er umuligt at gengive den foragt, det indgroede spotske had, den iver for at slås, der ligger i deres: "Kineserne!"

To eller tre kugler hvisler endnu, denne gang mere raserende; man ser dem rikochettere som græshopper. Denne lille oversprøjten af kugler har ikke varet et minut, og nu er den allerede forbi. Den fuldstændige tavshed ruger atter over den grønne slette, og ingen steder ser man noget røre sig.

De står endnu alle seks og spejder efter, hvorfra det kan være kommet.

Vistnok fra det bambuskrat derhenne, der danner ligesom en ø af fjer på sletten, og bag hvilket halvskjulte, spidse tage dukker frem. Så løber de derhen: deres fødder glider eller synker ned i rismarkernes opblødte jord; Sylvestre med sine længere og raskere ben løber forrest.

Der er ikke mere noget, der hvisler; man skulle tro, de havde drømt ...

Og da i alle verdens lande visse ting evig og altid er de samme – det grå på en overtrukken himmel, det friske skær på en eng om foråret – skulle man tro, at man så enge i Frankrig med unge mennesker løbende muntert til enhver anden leg end dødens.

Men efterhånden som de kommer nærmere, ses finheden i bambusrørenes blade bedre, de ejendommelige, krumme tage i landsbyen træder skarpere frem, og gule mænd, der ligger på lur bagved, kommer nærmere for at kikke med de flade ansigter fortrukne af ondskab og skræk ... Og så pludselig farer de ud med et brøl og udfolder sig i en lang, vaklende, men resolut og farlig linje.

"Kineserne!" udbryder matroserne atter med det samme raske smil.

Men denne gang finder de dog ligefuldt, at der er mange, alt for mange af dem. Og en af dem vender sig om og opdager flere endnu, der kommer bagved og dukker op i græsset …

. . . .

… Han opførte sig bravt på denne kampens dag, den lille Sylvestre: hans bedstemoder ville have været stolt af at se ham så krigersk!

Allerede i nogle dage havde han været som forvandlet, han var blevet bronzefarvet, hans stemme havde fået en anden klang, og her var han som i sit element. Der blev et øjeblik en skæbnesvanger usikkerhed, og matroserne, der strejfedes af kuglerne, havde næsten begyndt denne tilbagegående bevægelse, der ville have medført døden for dem alle; men Sylvestre var blevet ved at rykke frem. Han greb sin bøsse ved løbet og holdt stand imod en hel skare ved at slå til højre og venstre med voldsomme kolbeslag, der ramte, hvor han sigtede. Og takket være hans raske adfærd, var forholdet nu blevet vendt om: denne panik, denne forvirring, dette ubestemte, der i blinde afgør alt i disse småkampe uden ledelse, var gået over på kinesernes side, nu var det dem, der begyndte at vige.

… Nu var det forbi, de var i fuld flugt. Og de seks matroser ladede på ny deres hurtigskydende våben og skød ned for fode; der var røde pytter i græsset, lemlæstede kroppe, knuste hjerneskaller i den forbirindende bæk.

De flygtede, helt krumbøjede, hen ad jordens overflade, strækkende sig ud som leoparder. Og Sylvestre løb efter dem; han var allerede såret to gange af et lansestik i låret og et dybt hug i armen, men han mærkede ikke andet end denne uvilkårlige tørst efter at slås, der følger med den kraftige natur,

og som skabte oldtidens helte og indgyder den ringeste et uforfærdet mod.

En, som han forfulgte, vendte sig om og sigtede på ham i et anfald af fortvivlet skræk. Sylvestre standsede smilende med et foragteligt, stolt udtryk for at lade ham affyre sit våben, derpå gik han lidt til venstre, da han så retningen af det skud, der skulle falde. Men i affyringens øjeblik afveg bøssepiben tilfældigt i samme retning. Så følte han et stød for brystet, og da han nok forstod, hvad det var, vendte han sig, førend han endnu mærkede nogen smerte, ved en pludselig tankeindskydelse om til sømændene bagved for at forsøge som en stridsvant kriger at sige til dem: "Jeg tror, jeg har fået, hvad jeg behøver!" Han havde lige løbet og trak vejret dybt for at få lungerne fyldt med luft, men så følte han også luft slippe ind med en skrækkelig lille lyd gennem et hul i det højre bryst, ligesom ind i en revnet blæsebælg. Samtidig fyldtes hans mund med blod, mens han i siden følte en skærende smerte, der hurtigt forværredes og til sidst blev forfærdelig, ubeskrivelig.

Fortumlet i hovedet snurrede han to-tre gange rundt og søgte at få vejret igen midt i al den røde væske, der var nær ved at kvæle ham – så faldt han tungt om i dyndet.

2

. . . .

Omtrent fjorten dage efter, da himlen allerede blev mørkere ved regntidens nærmelse og varmen mere trykkende i det gule Tonkin, blev Sylvestre, der var blevet bragt tilbage til Hanoi, sendt ud på rheden ved Ha-Long og bragt om bord på et hospitalsskib, der skulle tilbage til Frankrig.

Han var længe blevet ført omkring på forskellige bårer med kortere eller længere ophold på ambulancerne. Man havde gjort, hvad man kunne; men under disse uheldige forhold var hans bryst blevet fyldt med vand i den sårede side, og hullet ville ikke lukkes.

Han havde fået Tapperhedsmedaljen, og det havde skaffet ham et øjebliks glæde.

Men han var ikke mere krigsmanden fra før med den faste gang, den fuldtonende røst. Nej, alt det var svundet for den lange lidelse og den tærende feber. Han var igen blevet barn med hjemve; han talte næsten ikke mere og svarede næppe med en svag, næsten hendøende stemme. Føle sig så syg og være så langt, langt borte, tænke sig, at der skulle så mange, mange dage til at komme hjem! Og mon han kunne leve så længe med de svindende kræfter? … Denne frygtelige følelse af den lange afstand knugede ham uophørlig, hvilede tungt på ham ved hans opvågnen, når han efter nogle timers døs havde den skrækkelige fornemmelse af sine sår, af feberens brændende hede. Derfor havde han også bønfaldt om at komme afsted, hvad der så end måtte hænde.

Han var tung at bære i sin båre; uden at ville det skumplede man ham forfærdeligt undervejs.

Om bord på skibet blev han lagt i en af de små senge til syge, og nu begyndte igen, i modsat retning, den lange sejlads over havene; men denne gang, i stedet for at leve som en fugl i den friske vind oppe i mærset, lå han i den tunge luft dernede, midt i uddunstningerne fra lægemidlerne og sårene.

De første dage havde glæden ved at være undervejs medført en smule bedring. Støttet af puder kunne han sidde oprejst i sengen, og af og til forlangte han det hvide træskrin, han havde købt i Paimpol til at lægge sine kæreste ejendele i; der lå brevene fra bedstemoderen, fra Yann og fra Gaud, et hæfte, hvori han havde afskrevet nogle sømandsviser, og et skrift af Konfucius på kinesisk, som han tilfældigt havde fået fat i ved en plyndring, og på hvis blades rene bagside han havde ført en naiv dagbog over sit felttog.

Men det blev ikke bedre med ham, og straks den første uge mente lægerne, at døden ikke mere kunne undgås.

... Nu var man nær ved Ækvator i den voldsomme hede. Skibet sejlede videre og gyngede sine sårede og sine syge; det sejlede stadig rask afsted på et hav, der endnu var oprørt som ved skiftning af monsunerne.

Siden afrejsen fra Ha-Long var der død mere end én, som man havde måttet sænke ned i det dybe hav på denne landevej til Frankrig; mange af de små senge var allerede blevet af med deres sørgelige indhold.

Og den dag var der meget mørkt på det vandrende hospital: på grund af dønningen havde man været nødt til at skrue

stykportene på, og det gjorde luften hos de syge endnu mere kvælende.

Sylvestre var dårligere; det lakkede mod enden. Stadig liggende på den gennemskudte side trykkede han den med begge hænder, med al den kraft, han havde tilbage, for at bringe dette vand, denne flydende opløsning af den højre lunge til at forblive ubevægelig, og forsøge kun at ånde med den anden. Men den anden var også lidt efter lidt blevet angrebet, og dødskampen var begyndt.

Alle slags syner fra hjemmet tumlede sig i hans døende hjerne; i det hede mørke bøjede elskede eller afskrækkende skikkelser sig over ham, han lå i stadige feberdrømme om Bretagne og Island.

Om morgenen havde han ladet præsten komme, og denne, der var vant til at se sømænd dø, var blevet overrasket ved at finde et lille barns uskyld bag dette mandige hylster.

Han forlangte luft, luft, men der var ingen nogetsteds, der var ingen mærkbar vind; sygevogteren, der uafbrudt bevægede en vifte med kinesiske figurer over ham, kunne kun tilføre ham usunde uddunstninger, fordærvet luft, som allerede havde været indåndet hundrede gange, og som lungerne vægrede sig ved at tage imod.

Undertiden blev han betaget af et fortvivlet raseri efter at komme ud af denne seng, hvor han så tydeligt mærkede dødens komme – han ville ud i blæsten deroppe, prøve på at leve op igen! O, de andre, der løb i vanterne, på mærsene, de kunne sagtens! Men alle hans store anstrengelser slap ud til, at han løftede hovedet og bøjede halsen; nej, han kunne ikke mere, han faldt tilbage i de samme fordybninger i det uredte leje, og efter

ethvert af disse afmægtige forsøg mistede han for et øjeblik bevidstheden om alt.

For at glæde ham åbnede man endelig en af stykportene, skønt det endnu var forbundet med fare, da havet ikke var roligt nok. Det var om aftenen henimod klokken seks. Men der kom kun lys ind, et blændende rødt lys. Den nedgående sol viste sig i horisonten med en overordentlig glans på den ellers mørke himmel; dens blændende skær dansede hen ad bølgerne og oplyste dette hospital ligesom en fakkel, der bliver svinget i luften.

Luft kom der ingen af; den smule, der fandtes udenfor, havde ikke kraft nok til at trænge her ind og fordrive feberdunsterne. Overalt på dette Ækvators hav var der kun en tung, fugtig hede, der ikke kunne indåndes. Ingen luft nogetsteds, ikke engang for de døende, der gispede efter den.

... Hans sidste febersyn foruroligede ham meget: hans gamle bedstemoder gik meget hurtigt henad en vej med et udtryk af hjerteskærende ængstelse; regnen faldt ned over hende fra lave, uvejrstunge skyer; hun gik til Paimpol, hvortil hun var stævnet af Marinekontoret for at få underretning om hans død.

Nu kæmpede han med døden, han rallede. Man afvaskede fra hans mundvige vand og blod, der var kommet strømmevis fra brystet under dødskampens vridninger. Og den pragtfulde sol skinnede stadig på ham; mod vest skulle man have troet, at en hel verden stod i flammer med skyerne fulde af blod; gennem den åbne stykport kom der et bredt, ildrødt bånd, der endte ved Sylvestres leje og omgav ham med en stråleglans.

... I dette øjeblik sås solen også derovre i Bretagne, hvor klokken var nær ved tolv om middagen. Det var den samme sol

og lige i det samme øjeblik af dens evige tilværelse, men her havde den en meget forskellig farve: den stod højere og belyste med et mildt, hvidt skær bedstemoder Yvonne, der sad og syede på sin dørtærskel.

På Island, hvor det var morgen, var den også fremme i dette dødens øjeblik, men mere bleg. Den kastede sine sørgelige stråler ud over fjorden, hvor *Marie* lå og fiskede, og himlen havde den dag den hyperboræiske glans, der vækker tanken om afkølede planeter, der ikke mere har nogen atmosfære. Med en iskold skarphed fremhævede den alle enkelthederne i dette kaos af stene, der kaldes Island; Yann, der var om bord på *Marie*, og som også blev ejendommeligt belyst, fiskede, som sædvanlig, midt i dette måneagtige skær.

… I det øjeblik, da den røde ildstribe, der kom ind ad stykporten, sluktes, da ækvatorsolen ganske forsvandt i de gyldne vande, så man den døende sønnesøns øjne løftes op mod panden ligesom for at forsvinde inde i hovedet. Så lukkede man øjenlågene med de lange øjenhår over dem – og Sylvestre blev atter smuk og rolig som en liggende marmorstøtte …

3

Jeg kan ikke lade være med at fortælle om Sylvestres begravelse, som jeg selv besørgede derovre på øen Singapore. Man havde sænket folk nok ned i havet i de første dage af sejladsen; da man var ganske nær ved land, havde man bestemt sig til at beholde ham endnu nogle timer om bord for at begrave ham.

Det var meget tidligt om morgenen på grund af den stærke sol. I den båd, der bragte ham i land, var hans lig dækket med det franske flag. Den store besynderlige by sov endnu, da vi lagde til. En lille rustvogn, som konsulen havde sendt, ventede på kajen; der lagde vi Sylvestre og det kors, der var blevet lavet til ham om bord; malingen var endnu ganske frisk, da man havde måttet skynde sig, og de hvide bogstaver i hans navn løb ud på den sorte bund.

Da solen stod op, vandrede vi gennem dette Babel og blev bevægede ved at træffe et par skridt fra den urene kinesiske vrimmel en fransk kirkes ro og fred. Under det høje, hvide skib, hvor jeg var alene med mine matroser, genlød *Dies irae*, sunget af en missionærpræst, ligesom en magisk trylleformular. Gennem de åbne døre så man noget, der lignede fortryllede haver, umådelige palmer, henrivende grønt; vinden rystede de store blomstrende træer, og en regn af karminrøde blade faldt helt ind i kirken.

Og så gik vi ud på kirkegården, langt borte. Vort lille følge af matroser var meget beskedent, kisten var stadig dækket af det franske flag. Vi måtte igennem kinesiske kvarterer, et mylder af gule mennesker; så gennem malajiske, indiske forstæder, hvor

alle slags asiatiske skikkelser med forbavsede blikke så os gå forbi.

Derefter ud på landet, der allerede var hedt; skyggefulde veje, hvor der fløj vidunderlige sommerfugle med blå fløjlsvinger. En overdådighed af blomster, af palmetræer; Ækvators glimrende plantevækst i sin hele fylde. Endelig kirkegården: mandariners grave med mangefarvede indskrifter, drager og uhyrer, forbavsende løv, ubekendte planter. Det sted, hvor vi begravede ham, lignede en krog af Indras haver.

På hans gravhøj plantede vi det lille trækors, der var blevet lavet til ham i en hast om natten:

SYLVESTRE MOAN

NITTEN ÅR.

Og så lod vi ham ligge der, længselsfulde efter at komme afsted igen på grund af solen, der stadig steg, og vi vendte os om for at se hans hvilested under de dejlige træer og de store blomster.

4

Skibet fortsatte sin vej gennem det Indiske Ocean. Nede, i det flydende hospital, var der endnu elendighed og jammer; på dækket så man kun sorgløshed, sundhed og ungdom; trindt om på havet holdt solen og den friske luft fest.

I dette skønne passatvejr lå matroserne på dækket, beskyggede af sejlene, og morede sig med deres papegøjer. (I Singapore, hvor de kom fra, sælger man alle slags afrettede dyr til søfolkene.)

De havde alle valgt papegøjeunger med små, barnlige miner i deres fugleansigter; ingen haler havde de endnu, men de var allerede så dejligt grønne! Fader og moder havde været grønne, og så havde de småbitte unger ubevidst arvet den farve; på skibets rene dæk så de ud som friske blade, der var faldet ned fra et træ i troperne.

Undertiden samlede man dem alle; så så de så komisk på hinanden og gav sig til at dreje halsen om i alle retninger ligesom for at undersøge hinanden fra forskellige synspunkter. De gik og haltede og baskede morsomt med vingerne, og så fo'r de pludselig i en fart afsted ligesom for at opsøge, Vorherre må vide hvilket fødeland, og nogle af dem faldt omkuld undervejs.

Og så lærte aberne at gøre kunster, og det var en ny adspredelse. Sømændene kælede for dem, omfavnede dem, og så trykkede de sig op til deres herrer og så på dem med halvt groteske, halvt rørende blikke.

På slaget tre bragte skriverne op på dækket to sejldugssække forseglede med to store røde segl og mærkede med Sylvestres navn; som reglementet byder det med hensyn til de døde, skulle

alle hans klæder, alt, hvad der havde tilhørt ham i verden, sælges ved auktion. Og matroserne samlede sig oprømte omkring dem; om bord på et sygeskib ser man ofte nok den slags salg til, at det ikke mere gør noget indtryk, og desuden havde man kendt så lidt til Sylvestre ombord på det fartøj.

Hans busseronner, hans undertrøjer, hans uldne blåstribede sømandstrøjer blev vendt og drejet og så solgt til forskellige priser, da de lysthavende for spøgs skyld overbød hinanden.

Nu kom turen til det lille hvide skrin, hans øjesten, der blev tilslået for halvtreds sous. Man havde udtaget brevene og tapperhedsmedaljen, der skulle leveres til familien; men der lå endnu hæftet med viser i, Konfucius' skrift og den tråd, de knapper og synåle, den forsynlige bedstemoder Yvonne havde lagt i det, for at han kunne reparere og lappe.

Så råbte skriveren to små afgudsbilleder op, der var blevet taget i en pagode for at foræres til Gaud, og som var så løjerlige, at der blev en ustandselig latter, da de kom frem som sidste nummer. Når sømændene lo, så var det ikke af mangel på hjerte, men kun af tankeløshed.

Til slut blev selve sækkene solgt, og køberen gav sig straks til at udslette det navn, der var skrevet på dem, for at sætte sit eget i stedet.

Så blev der omhyggeligt fejet for at befri det rene dæk for alt det støv og de tråde, der var kommet fra denne udpakning.

Og matroserne gav sig igen til at lege med deres papegøjer og deres aber.

5

. . . .

En dag i begyndelsen af juni, ligesom den gamle Yvonne stod i begreb med at gå hjem, fortalte naboerskerne, at der havde været bud efter hende fra udskrivningskommissæren.

Det måtte være noget angående hendes sønnesøn, men det skræmte hende aldeles ikke. I sømandsfamilier har man ofte at gøre med den autoritet; og hun, der var datter, hustru, moder og bedstemoder til sømænd, havde i snart tres år kendt det kontor.

Det var vistnok i anledning af hans trækkepenge, eller måske en lille afregning fra *Circe* at hæve ved hjælp af sin prokura. Da hun vidste, hvad man skylder en hr. udskrivningskommissær, pyntede hun sig, tog sin smukke kjole og et hvidt sæt på og begav sig på vej henimod klokken to.

Mens hun med små og hurtige skridt trippede ad Paimpol til over klinterne, blev hun dog ved nærmere eftertanke lidt ængstelig på grund af de to måneder, hun havde været uden brev.

Hun kom forbi sin gamle tilbeder, der sad i en dør og var faldet meget af efter vinterkulden.

"Nå? ... Som De ved, når De vil; De må bare ikke genere Dem, min smukke! ..."

Det var stadig den dragt af fyrrebrædder, han tænkte på.

Det livlige junivejr smilede allevegne omkring hende. På de stenede højder var der stadig kun tornblade med de guldgule blomster; men så snart man kom ned i dalgrundene, der lå i læ

imod den skarpe blæst fra havet, stødte man straks på det skønne nye grønne, de blomstrende hvidtjørnshække, det høje og duftende græs. Hun lagde ikke synderligt mærke til alt det, hun, der var så gammel og kunne se tilbage på så mange svundne årstider, der nu svandt som dage for hende …

Omkring de mørke mure i de usle fiskerlejer voksede der roser, nelliker, levkøjer og, helt op på de høje stråtage tusinder af små blomster, der lokkede de første hvide sommerfugle til sig.

Dette forår var næsten uden elskov i dette islandsfiskernes land, og de smukke pigebørn, der sad drømmende udenfor husdørene, syntes at sende deres blå eller brune øjne langt forbi de synlige genstande. De unge karle, deres tungsindige attrå gjaldt, var på det store fiskeri derovre i Nordhavet …

Men det var ligefuldt et lunt, lifligt, sansepirrende forår med en let summen af insekter, med duft fra de unge planter.

Og alt dette sjælløse vedblev at smile til den gamle bedstemoder, der vandrede troligt afsted for at erfare sin sidste sønnesøns død. Hun nærmede sig det frygtelige øjeblik, da denne begivenhed, der var foregået så langt borte, skulle meldes hende; hun gik den sørgelige gang, som Sylvestre i dødsøjeblikket havde gættet, og som havde fået hans sidste kvalfulde tårer til at flyde: hans gode, gamle bedstemoder tilsagt til udskrivningskommissæren i Paimpol for at erfare, at han var død! Han havde meget tydeligt set hende gå rask hen ad denne vej, rank, i sit lille brune sjal, med sit store sæt på hovedet og sin paraply i hånden. Og dette syn havde fået ham til at vride sig i en forfærdelig sjælekval, mens Ækvators store røde

sol, der gik pragtfuld ned, skinnede ind igennem hospitalets stykport for at se ham dø!

Kun havde han forestillet sig denne den stakkels gamles tur under en regnfuld himmel, mens den derimod fandt sted i det kåde, muntre forår ...

Da hun kom i nærheden af Paimpol, følte hun sig mere ængstelig og fremskyndede yderligere sin gang.

Nu var hun i den grå by, i de små gader, hvor solen hilste på andre gamle koner på hendes alder, der sad ved deres vinduer. Forbavsede over at se hende, sagde de:

"Hvor mon hun dog skal hen i søndagsdragt en hverdag?"

Udskrivningskommissæren var ikke til stede. Et lille, grimt væsen på en femten år, som var skriver hos ham, sad ved pulten. Da han var for ussel til at blive fisker, havde han lært lidt og tilbragte nu sit liv på denne samme stol og skrev med sorte voksdugsmanchetter på.

Da hun havde sagt ham sit navn, rejste han sig med en vigtig mine og tog i et rum nogle stemplede aktstykker.

Der var mange ... hvad skulle det dog betyde? Attester, papirer med segl på, en søfartsbog, der var blevet gul af søluften – alt det havde ligesom en liglugt ved sig.

Han bredte dem ud foran den stakkels gamle, der begyndte at ryste og at se dobbelt; hun havde nemlig genkendt to af de breve, som Gaud havde skrevet for hende til hendes sønnesøn, og som var kommet uåbnede tilbage ... Og således var det også gået til tyve år før ved hendes søn Pierres død; brevene var kommet tilbage fra Kina til udskrivningskommissæren, som havde leveret hende dem ...

Han læste nu i en docerende tone: "Jean-Marie Sylvestre Moan, fra Paimpol, folio 213, lægdsnummer 2091, død ombord på *Bien-Hoa* den 14. ..."

"Hvad? ... Hvad er der tilstødt ham, min gode herre?"

"Død! ... Han er død!" svarede drengen.

Han var såmænd ikke ond, den skriver; når han sagde det på denne brutale måde, så var det snarest af mangel på forstand, som man kunne vente det af sådan et ufuldkomment væsen. Da han så, at hun ikke ligestraks forstod dette smukke ord, gentog han på bretonsk:

"*Marw éo!* ..."

"*Marw éo!* ... Han er død!" gentog hun med sin rystende gamle stemme, som et brustent ekko kunne gentage en eller anden ligegyldig frase.

Det var nok det, hun halvt om halvt havde anet, og den gang fik det hende til at ryste: nu, da det var sikkert, lod det ikke til at gøre indtryk på hende. For det første var hendes evne til at lide virkelig blevet lidt sløvet på grund af alderen, især siden sidste vinter: sorgen kom ikke mere straks; og så var der i dette øjeblik noget, der løb rundt i hovedet på hende; hun sammenblandede dette dødsfald med andre – hun havde jo mistet så mange! ... Hun måtte have nogen tid til rigtigt at fatte, at dette var hendes sidste, så inderligt elskede barn, ham, som alle hendes bønner, hele hendes liv, alle hendes forventninger, alle hendes tanker, der allerede var formørkede af alderdommen, drejede sig om ...

Hun skammede sig også ved at vise sin fortvivlelse overfor den lille herre, som hun følte rædsel for; var det således, man meldte en bedstemoder hendes sønnesøns død? ... Hun blev

stående stiv ved pulten og krammede frynserne på sit brune sjal med sine stakkels gamle, sprukne hænder.

Og så følte hun sig så langt fra hjemmet! ... Gud, hvilken lang vej måtte hun ikke gå, og gå med anstand, førend hun nåede til den stråtækte hytte, som hun længtes efter at lukke sig inde i – ligesom de sårede dyr, der skjuler sig i deres hule for at dø! Det var også derfor, hun bestræbte sig for ikke at tænke for meget, ikke endnu at forstå alt for godt.

Hun fik en anvisning, på hvilken hun som arving kunne hæve de tredive francs, der tilkom hende for salget af Sylvestres efterladenskaber, og så brevene, legitimationspapirerne og æsken, der indeholdt tapperhedsmedaljen. Hun tog det alt sammen kejtet og lagde det fra den ene hånd over i den anden, da hun ikke kunne finde sine lommer til at gemme det i.

I Paimpol gik hun uden at se på nogen, med kroppen lidt krummet som én, der er nær ved at falde, og med en stadig susen for ørene; hun skyndte sig, overanstrengte sig som en meget gammel maskine, der bliver trukket op for sidste gang, og som skal gøre gavn, om så fjedrene skulle springe.

Til sidst slæbte hun sig frem, helt foroverbøjet; af og til stødte hendes træsko imod en sten, og så følte hun en voldsom smerte i hovedet. Og af frygt for at falde anspændte hun sine sidste kræfter for at nå hjemmet ...

6

"Den gamle Yvonne er fuld!"

Hun var faldet, og gadedrengene løb efter hende. Det var lige, som hun kom ind i Ploubazlanec, hvor der er mange huse langs med vejen. Hun havde dog haft kraft til at rejse sig op, og hun skyndte sig hinkende afsted, støttet til sin stok.

"Den gamle Yvonne er fuld!"

Og de frække småfyre så hende lige op i øjnene og lo. Hendes sæt sad helt forkert.

Der var nogle af disse små, som i grunden ikke var onde – og da de så hende nærmere ved, gik de bort, ganske bedrøvede og forfærdede over det vemodige udtryk i det gamle ansigt, og turde ikke sige noget mere.

Da hun var kommet hjem og havde lukket døren, fik hun endelig udstødt det fortvivlelsens skrig, der var nær ved at kvæle hende, og hun smed sig ned i en krog med ansigtet imod muren. Hendes sæt var faldet ned over øjnene på hende – hun kastede det stakkels, smukke sæt, som hun hidtil havde sparet så meget på, hen ad gulvet. Hendes søndagskjole var helt tilsmudset, og en tynd lok hvidgult hår var faldet ned og fuldstændiggjorde dette ydre af fattigdom og uorden.

7

Gaud, der kom for at se til hende, traf hende om aftenen således, med håret helt opløst, armene hængende slapt ned, hovedet støttet til muren og udstødende en klagende lyd som et lille barn; hun kunne næsten ikke græde: de alt for gamle bedstemødre har ingen tårer mere i deres udtørrede øjne.

"Min sønnesøn er død!"

Og hun kastede brevene, papirerne, medaljen i skødet på hende.

Gaud så straks, at det var sandt, og faldt på knæ for at bede.

De to kvinder blev siddende der sammen ganske tavse, så længe tusmørket, der er meget langt i Bretagne og derovre på Island ingen ende får, varede ved. Ved arnestedet opvartede fårekyllingen, der bringer lykke, dem ligefuldt med sin spæde musik. Og aftenens gule skær trængte ind gennem det lille vindue i hytten til det sidste medlem af familien Moan ...

Til sidst sagde Gaud:

"Jeg skal komme og bo hos dig, bedstemoder; jeg skal tage min seng, som jeg har fået lov til at beholde, med mig, og jeg skal passe dig, du skal ikke være ganske alene."

Hun sørgede over sin lille ven Sylvestre, men hun blev uvilkårligt adspredt i sin sorg ved tanken om en anden: han, der var sejlet afsted til det store fiskeri.

Denne Yann skulle nu have at vide, at Sylvestre var død. Mon han ville tage sig det nær? Måske nok, for han holdt jo meget af ham ... Og midt i sin egen sorg var hun meget optaget af dette, idet hun snart harmedes imod denne hårdhjertede fyr, snart blev rørt ved at tænke på ham på grund af den bedrøvelse, han

også ville føle, og som var ligesom et forbindelsesled imellem ham og hende … kort sagt, hendes hjerte var helt optaget af ham.

8

En bleg augustaften kom det brev, der meldte Yann hans svogers død, endelig om bord på *Marie* i Nordhavet; det var efter en dags strengt arbejde, i det øjeblik, han skulle ned og skaffe og sove. Med øjnene tunge af søvn læste han det dernede ved den lille lampes gule skin og i første øjeblik blev han også stående ufølsom, bedøvet ligesom én, der ikke rigtigt forstår. Da han af stolthed var meget indesluttet med hensyn til alle sine hjerteanliggender, gemte han brevet inde på brystet uden at sige noget; han havde ikke mere mod på at sætte sig ned med de andre, og uden at nedlade sig til at forklare dem hvorfor, kastede han sig på sit leje og sov straks ind.

Han drømte snart, at Sylvestres lig blev båret forbi ham til graven ...

Da det nærmede sig midnat, var han i den tilstand, der er ejendommelig for sømænd: de har midt under søvnen bevidsthed om klokkeslættet og føler det øjeblik komme, da de skal purres ud; han så endnu denne begravelse for sig og sagde til sig selv:

"Jeg drømmer; heldigvis bliver jeg snart helt vækket, og så er det forbi."

Men da en hånd lagde sig tungt på ham, og en stemme råbte: "Gaos! Op til vagt!", hørte han på sit bryst en let skratten af papir – en lille uhyggelig lyd, der bekræftede dødens virkelighed. – Ak ja, brevet! ... Det var altså sandt! ... Og nu gjorde det et mere smerteligt, mere grusomt indtryk på ham, og da han fo'r op af søvne, stødte han sit hoved imod bjælkerne.

Så klædte han sig på og gik op for at indtage sin post ved fiskeriet.

9

Han kastede sit blik ud over havets vidtudstrakte, ham så velbekendte flade.

Denne nat var det det ubegrænsede, der frembød sig under sit mest forbavsende ensformige ydre, i farveløse afskygninger, der kun gav indtryk af dybde.

Når man så på denne horisont, der ikke antydede nogen bestemt egn af jorden eller engang nogen geologisk alder, og som så mange gange måtte have haft dette udseende siden tidernes begyndelse, var det virkelig, som om man intet så – intet andet end uendeligheden af de ting, der *er* og ikke kan lade være med at *være*.

Det var ikke engang fuldstændig mørkt. Der var en rest af lys, der ikke kom noget sted fra. Der var som sædvanlig en summen, en klagen uden endemål. Der hvilede over det hele en uklar gråladenhed, der ikke gjorde noget indtryk på øjet. I sin gådefulde hvile og sin søvn dulgte havet sig under de bløde farvetoner, som der ikke gives noget navn for.

Der var deroppe spredte skyer; de havde antaget forskellige former, fordi tingene vanskeligt kunne være dem foruden; i mørket smeltede de sammen, så de næsten kun dannede et stort slør.

Men på ét punkt på denne himmel, meget lavt nede, nær ved vandene dannede de en slags tydeligere, skønt meget fjernt skyggerids, en flygtig tegning, ligesom udført i tankeløshed, en tilfældig sammenstilling, der ikke var bestemt til at ses, og nær ved at forsvinde. Og det alene syntes at betyde noget i det store hele; man skulle tro, at den melankolske, ufattelige tanke i hele

dette øde stod indskrevet der – og øjet fæstede sig til sidst på det uden at ville det.

Efterhånden som Yanns urolige blik vænnede sig til mørket udenfor, betragtede han nøjere og nøjere dette eneste skyggerids på himlen; det havde samme form som én, der synker sammen med udstrakte arme. Og nu, da han havde begyndt at få øje for dette syn, forekom det ham, at det var en menneskelig skikkelse, der var blevet forstørret, kæmpemæssig ved at komme langt borte fra.

Og i hans fantasi, hvori de ubeskrivelige drømme og de primitive forestillinger flød sammen, blandedes denne sørgelige skikkelse, der dukkede frem i udkanten af den mørke himmel, lidt efter lidt med mindet om den afdøde, ligesom en sidste åbenbarelse af ham.

Han var tilbøjelig til de sære forbindelser af billedlige forestillinger, der dannes i særdeleshed i begyndelsen af livet, i barnets hjerne ... Men, hvor vage ordene end er, er de dog for bestemte til at udtrykke disse ting: der måtte det usikre sprog til, der undertiden tales i drømme, og som man, når man vågner, kun kan fastholde gådefulde stumper af, der ikke mere giver nogen mening.

Ved at betragte denne sky følte han en dyb, hjertegribende, gådefuld sørgmodighed, der gennemisnede ham; nu forstod han langt bedre end før, at hans stakkels lille ven aldrig, aldrig mere ville komme igen; sorgen, der havde været længe om at trænge gennem hans hjertes hårde skal, fyldte det nu, så det var nær ved at sprænges. Han så igen Sylvestres milde ansigt, hans gode barneøjne; ved tanken om at favne ham var der ligesom et slør, der faldt for hans øjne, og straks kunne han ikke rigtigt

forklare sig, hvad det var, da han aldrig i sin manddomsalder havde grædt – men tunge tårer begyndte at flyde på hans kinder, og en hulken trængte sig frem fra hans beklemte bryst.

Han blev ved at fiske meget hurtigt uden at spilde sin tid eller sige noget, og de to andre tog sig vel i agt for at vise, at de lagde mærke til denne tavshed, af frygt for at tirre ham, da de vidste, at han var så indesluttet og så tavs.

... Efter hans forestilling var døden enden på alt ...

Han kunne nok af ærbødighed slutte sig til de bønner, der i en fortrolig kreds bedes for de afdøde, men han troede ikke på et liv efter døden.

Når søfolkene talte sammen, var de alle af den mening, og udtalte den kort og bestemt som noget, der er kendt nok af alle, hvilket dog ikke udelukkede en vis rædsel for spøgelser, en vis frygt for kirkegårde, en overordentlig tillid til helgenerne og deres beskærmende billeder og navnlig en medfødt ærefrygt for den indviede jord omkring kirkerne.

Således ængstedes også Yann for sit eget vedkommende for at blive opslugt af havet, som om det var en fuldstændigere tilintetgørelse, og tanken om, at Sylvestre var blevet liggende derovre på den anden side af kloden, gjorde hans sorg mørkere, mere fortvivlet.

Da han foragtede de andre, græd han uden nogen tvang eller skamfuldhed, som om han havde været alene.

... Udenfor lysnede langsomt det øde rum, skønt klokken næppe var to, og på samme tid syntes det at udvides, blive mere umåleligt, udhules på en mere skræmmende måde. Med den slags daggry, der oprandt, åbnedes øjnene mere, og den vakte ånd fattede bedre de umålelige afstande; så blev grænserne for

det synlige rum yderligere rykket tilbage og flygtede stadig længere bort.

Det var en meget bleg belysning, men den tog til; det syntes, som om den kom gradvis, i små, lette stød, som om lamper med hvide flammer ganske langsomt, lidt efter lidt, blev hejset op bag de uformelige, grå skyer, – hejset op med gådefulde forsigtighedsregler af frygt for at forstyrre havets dødlignende ro.

Den store hvide lampe under horisonten var solen, der slæbte sig kraftløs frem, inden den foretog den langsomme og kolde vandring over vandene, der var begyndt i tidernes morgen …

Den dag så man ingensteds morgenrødens livlige skær, alt var blegt og sørgeligt. Og om bord på *Marie* stod en mand og græd: den store Yann …

Disse tårer over vennen og den dybe tungsindighed udenfor, det var den ydre sorg, der blev udfoldet for den stakkels lille, uansete helt på dette Nordhav, hvor han havde tilbragt halvdelen af sit liv.

Da det blev højlys dag, aftørrede Yann rask sine tårer med sit ærme og græd ikke mere. Det var forbi. Han syntes nu fuldstændig optaget af fiskeriet, af de virkelige og nærværende ting, som om han ikke mere tænkte på noget.

Forresten gik fiskeriet strygende, og der var knap mandskab nok til at klare arbejdet.

Omkring fiskerne så det nu igen anderledes ud. Den storartede udvidelse af det uendelige rum fra om morgenen var forbi, og nu syntes det fjerne tværtimod at snævre sig ind, at lukke sig sammen om dem. Hvorledes havde man dog nys kunnet tro, at havet var umåleligt? Horisonten var jo nu ganske

nær ved, det var næsten, som om det skortede på rum. Tomheden udfyldtes med fine slør, nogle mere luftige end dampe, andre med næsten synlige og ligesom frynsede omrids. De dalede blødt ned, i den dybeste stilhed, ligesom hvide stykker musselin uden vægt; men de dalede samtidig ned allevegne fra, derfor foregik indespærringen nedenunder også meget hurtigt, og det trykkede for brystet at se den luft, der skulle indåndes, således fortættes.

Det var den første augusttåge, der dukkede frem. På nogle minutter var dette liglagen ensformigt tæt, uigennemtrængeligt; omkring *Marie* skelnede man nu kun en fugtig bleghed, hvori lyset spredtes, og hvori selv skibets rejsning syntes at gå tabt.

"Der har vi den smudsige tåge," sagde mændene.

De havde længe kendt denne den anden fiskeriperiodes uadskillelige følgesvend; men den bebudede også slutningen af islandssæsonen, det øjeblik, da de skulle sætte kursen hjemad til Bretagne.

I fine smådråber satte den sig fast i deres skæg og fik deres brune hud til at skinne af fugtighed. De, som stod hver i sin ende af skibet, så hinanden utydeligt som spøgelser; derimod trådte de nærmere genstande mere skarpt frem i dette flove, hvidlige lys. Man tog sig vel i agt for at trække vejret med åben mund; en fornemmelse af kulde og fugtighed trængte ind i brystet.

Imidlertid gik fiskeriet raskere og raskere for sig, og der blev ikke snakket mere, så rigeligt var det; hvert øjeblik hørte man store fisk blive klasket ned på dækket; de sprællede og slog med halerne, og alt blev oversprøjtet med havvand og dækket med

fine, sølvglinsende skæl. Den sømand, der skar bugen op på dem med sin store kniv, skar sig i skyndingen i fingrene, og hans røde blod blandede sig med saltlagen.

10

De forblev denne gang ti dage i rad indesluttet i den tætte tåge uden at se noget. Fiskeriet vedblev at være godt, og med så megen virksomhed kedede man sig ikke. Af og til, med regelmæssige mellemrum, tudede en af dem i et tågehorn, hvorfra der udgik en lyd, der lignede et vildt dyrs brøl.

Undertiden besvarede et andet fjernt brøl fra det inderste af tågen deres kald. Så passede man nøje på. Hvis lyden kom nærmere, lyttede alle efter denne ubekendte genbo, som man uden tvivl aldrig ville få øje på, og hvis nærværelse dog var en fare. Der anstilledes gisninger om ham; han blev en beskæftigelse, et selskab, og af lyst til at se ham bestræbte øjet sig for at trænge igennem det musselins slør, der blev ved at være udspændt overalt i luften.

Så fjernede han sig, brølet døde hen i det fjerne midt i denne uendelighed af ubevægelige dampe. Alt var gennemtrængt af vand, alt drev af salt og saltlage. Kulden blev mere bidende; solen betænkte sig mere på at slæbe sig ned under horisonten; der var allerede rigtige nætter på et par timer, hvis grålige frembrud var skummelt og isnende.

Hver morgen loddede man vandets dybde af frygt for, at *Marie* skulle være kommet for nær ved Islands kyst. Men alle linerne, bundet sammen ende ved ende, nåede ikke bunden: man var altså virkelig i rum sø og på havdybet.

Livet var strengt, men sundt; den mere bidende kulde forøgede aftenens velvære og det indtryk af lunhed, man fik i kahytten, når man gik derned for at skaffe eller for at sove.

Disse mænd, der levede mere indesluttede end munke, talte kun lidt sammen. Enhver af dem blev stående hele timer på den samme uforanderlige post med armene alene beskæftiget med det ustandselige fiskeri. De stod kun to eller tre meter fra hinanden, og til sidst kunne de ikke se hinanden.

Dette stille, tågede vejr, dette hvide mørke dyssede ånden i søvn. Mens de fiskede, nynnede de for sig selv en eller anden hjemlig vise, men dæmpet for ikke at skræmme fiskene. Tankerne kom langsommere og sjældnere; de syntes at brede sig, at forlænges i varighed for at kunne udfylde tiden uden at efterlade tomheder. Man tænkte slet ikke mere på det andet køn, fordi det allerede var meget koldt; men man drømte usammenhængende eller overnaturlige ting, ligesom i søvne, og stoffet i disse drømme var lige så løst som tågen.

Denne tågefulde augustmåned plejede således hvert år trist og stille at afslutte islandssæsonen. Forresten stadig det samme fyldige fysiske liv, der udvidede lungerne og hærdede musklerne.

Yann havde snart genvundet sin måde at være på, som om hans store sorg ikke havde varet ved: årvågen og kvik, rask til manøvreringen som til fiskeriet, med en utvungen holdning som én, der ingen bekymringer har, i øvrigt kun meddelsom i enkelte, sjældne øjeblikke og stadig med oprejst pande og en både ligegyldig og bydende mine.

Om aftenen, når man sad ved bordet i kahytten, som fajance-madonnaen vågede over, foran en tallerken god, varm aftensmad, kunne det hænde ham, som fordum, at le af de morsomheder, de andre kom med.

I sit indre beskæftigede han sig måske lidt med Gaud, som Sylvestre vistnok havde givet ham til hustru i sine sidste tanker, og som nu var blevet en stakkels pige uden nogen støtte i verden … måske vedvarede også sorgen over denne ven endnu i hans inderste hjerte …

Men Yanns hjerte var som en uopdyrket, uigennemtrængelig, lidet kendt egn, hvor der foregik ting, som ikke blev kendt udenfor.

11

En morgen henimod klokken tre, mens de roligt færdedes under deres tåge-liglagen, hørte de ligesom lyden af stemmer, hvis klang syntes dem besynderlig og ubekendt. De, der var på dækket, så spørgende på hinanden:

"Hvem var det, der talte?"

Nej, der var ingen, der havde sagt noget.

Og det lød virkelig også, som om det kom fra det ydre tomme rum.

Så skyndte den, der skulle sørge for tågehornet, og som havde forsømt det siden den foregående dag, sig med at tude i det, så vejret var nær ved at gå fra ham.

Det alene fik én til at fare sammen i denne stilhed. Og ret som om dette brøl tværtimod havde fremkaldt et overnaturligt syn, tegnede der sig gråt i gråt en stor, truende genstand ganske nær ved dem: master, ræer, tovværk, de ydre former af et skib, der på én gang havde formet sig i luften, ligesom disse fantasmagorier, der pludselig træder frem på et udspændt stykke lærred. Og andre mænd viste sig der, så man kunne røre ved dem, lænede ud over rælingen og betragtende dem med store, overraskede og forfærdede øjne ...

Folkene på *Marie* greb til årer, varemaster, bådshager, alt, hvad der var langt og stærkt mellem rundholterne, og stak det udenfor for at holde denne genstand og disse besøg på afstand. Og de andre stødte også i deres forfærdelse uhyre lange stænger ud for at drive dem tilbage.

Men der blev kun en meget let knagen i ræerne over hovederne på dem, og rejsningerne, der et øjeblik havde grebet

fat i hinanden, kom straks i orden igen uden nogen havari; sammenstødet havde været så svagt, at det virkelig syntes, som om det andet skib ikke havde nogen masse, men var en blød genstand, næsten uden vægt ...

Da så overraskelsen havde lagt sig, gav mændene sig til at le; de genkendte hinanden:

"Halløj! Gaos! Laumec! Guermeur!"

Det var *Dronning Berthe*, kaptajn Larvoër, også fra Paimpol; matroserne var fra landsbyerne deromkring; den store, sortskæggede karl der, som viste sine tænder, når han lo, det var Kerjégou fra Ploudaniel, og de andre var fra Plounès eller fra Plounérin.

"Men hvorfor tudede I ikke i jeres horn, I røverpak?" spurgte Larvoër fra *Dronning Berthe*.

"Nå, og I da? I stratenrøvere, I elendige karle ..."

"Det er en helt anden sag med os ... *det er os forbudt at gøre støj.*" (Han gav dette svar med en mine, som om han underforstod noget dunkelt og hemmelighedsfuldt, og med et løjerligt smil, der senere ofte faldt folkene på *Marie* ind og gav dem meget at tænke på).

Og så sluttede han med en spøg, som om han havde sagt for meget:

"Vort horn har han dér revnet for os ved at tude i det."

Og han pegede på en matros med et ansigt som en triton, der var voldsomt bredskuldret, lavbenet, næsten kun bestående af hals og bryst og med noget grotesk og skrækindjagende i sin uformelige vælde.

Mens de stod og så på hinanden i forventning om, at en brise eller strøm skulle føre det ene fartøj hurtigere afsted end det

andet og skille dem ad, begyndte de at passiare sammen. Alle, støttede imod rælingen, holdende hinanden i ærbødig afstand for enden af deres lange træpinde, ligesom belejrede ville have gjort med deres entrepiker, talte om hjemmet, om de sidste breve, om de gamle slægtninge og om hustruerne.

"Min," sagde Kerjégou, "lader mig vide, at hun har fået den lille, vi ventede; nu får vi snart dusinet fuldt."

En anden havde fået tvillinger, en tredje meldte giftermålet mellem den smukke Jeannie Caroff – et af islandsfiskerne godt kendt pigebarn – og en affældig, rig gammel knark fra Plourivo.

De så hinanden ligesom gennem et tyndt flor, der også syntes at forandre deres stemmer, der lød dæmpede og fjerne.

Imidlertid kunne Yann ikke løsrive sit blik fra en lille, gammelagtig mand, som han var vis på aldrig at have set nogen steder før, og som dog straks havde sagt til ham: "Goddag, min lange Yann!" med en mine og et udtryk, som om de var fortrolige venner: han var af en irriterende grimhed og havde ondskabsfuldt plirrende, gennemborende øjne ligesom aberne.

"Og jeg," sagde fremdeles Larvoër på *Dronning Berthe*, "har fået at vide, at den gamle Yvonne Moans sønnesøn, som I jo ved var om bord på eskadren til Kina, er død; det er meget sørgeligt!"

Da de andre på *Marie* hørte det, vendte de sig om til Yann for at få at vide, om han allerede havde hørt denne ulykke.

"Ja," sagde han sagte, med en ligegyldig og hovmodig mine, "det stod i det sidste brev, jeg fik fra fader."

De så alle med nysgerrighed på ham, og det irriterede ham.

Deres bemærkninger krydsedes i en fart igennem den blege tåge, mens minutterne svandt under dette sælsomme møde.

"Min kone fortæller mig med det samme," vedblev Larvoër, "at Mévels datter er taget fra byen for at bo i Ploubazlanec og passe sin grandtante, den gamle Yvonne Moan; hun går nu ud til folk og arbejder for at tjene sit brød. Jeg har forresten altid troet, at det var en skikkelig pige trods hendes frøkennoder og hendes falbelader."

Så så de igen på Yann, hvilket gjorde ham endnu mere ærgerlig, og rødmen fo'r op i hans brune kinder.

Med dette spørgsmål til Gaud sluttede samtalen med folkene på *Dronning Berthe,* som intet levende væsen nogensinde skulle få at se mere. I de sidste par minutter syntes deres ansigter allerede mere udviskede, for deres skib var mindre nær, og pludselig fandt folkene på *Marie* ikke mere noget at støde til, ikke mere noget for enden af deres lange træstænger; alle deres årer, master eller ræer bevægede sig, idet de søgte i det tomme rum, og faldt så tungt ned i havet som store, døde arme. Disse unyttige forsvarsmidler blev altså trukket ind: *Dronning Berthe,* der igen var dukket ned i den dybe tåge, var lige med et forsvundet, ligesom billedet på et transparent udslettes, når lampen bagved slukkes. De forsøgte at praje det. Men intet besvarede deres skrig, uden et spotsk, flerstemmigt råb, der endte med en klagen, der fik dem til at se med forbavselse på hinanden ...

Dronning Berthe kom ikke tilbage med de andre islandsfiskere, og da besætningen på *Samuel-Azénide* i en fjord fandt en let kendelig vragstump – et hakkebræt med et stykke af dets køl – ventede man den ikke længere; allerede i oktober blev navnene på hele besætningen indskrevet i kirken på sorte plader.

Men fra den viste sig sidste gang – og folkene på *Marie* havde lagt godt mærke til datoen – og indtil de andre skibes hjemkomst fandt sted, havde der ikke været noget farligt uvejr i Nordhavet, mens derimod tre uger før flere søfolk var forulykket og to skibe forlist under en vestlig storm. Da kom man i tanker om Larvoërs smil, man sammenholdt alt og anstillede mange gisninger; Yann så mere end én gang i drømme sømanden med det abeagtige blik, og nogle af folkene på *Marie* spurgte sig selv med rædsel, om de ikke hin morgen havde passiaret med allerede afdøde.

12

Sommeren skred frem, og i slutningen af august, samtidig med den første morgentåge, så man islandsfiskerne komme tilbage.

Allerede i tre måneder havde de to ensomme kvinder boet sammen i Ploubazlanec i Moan'ernes hytte; Gaud havde indtaget en datters plads i denne uddøde sømandsrede. Hun havde medtaget alt, hvad man havde ladet hende beholde efter salget af faderens hus: den smukke moderne seng og de smukke forskelligtfarvede kjoler. Hun havde selv syet sin nye sorte kjole efter en simpel façon og gik, ligesom den gamle Yvonne, med et sørgesæt af tæt musselin, blot pyntet med læg.

Hun syede hver dag ude hos rige folk i byen og kom hjem, når mørket faldt på, uden at blive foruroliget undervejs af nogen tilbeder, da hun var blevet ved at være lidt stolt og endnu var omgivet af en vis ærbødighed; når de unge knøse sagde godaften til hende, tog de ligesom før hånden op til hatten.

I det smukke sommertusmørke vandrede hun hjem fra Paimpol hen ad denne sti på klinten og indåndede den friske, oplivende søluft. Syningen havde endnu ikke fået tid til at skæmme hende som andre, der tilbringer deres liv bøjet ned over deres arbejde, og, når hun så ud over havet, rettede hun den smukke, slanke figur; når hun så ud over havet, ud i det fjerne, hvor Yann færdedes …

Denne samme vej førte også til hans hjem; ved at gå lidt videre, hen imod en vis, mere stenet og af vinden mere gennempisket egn kunne man komme til landsbyen Pors-Even, hvor træerne, dækkede af gråt mos, vokser ganske små mellem stenene og bøje sig efter de vestlige stormes pust. Hun kom

vistnok aldrig mere til Pors-Even, skønt den ikke lå en fjerdingvej derfra; men én gang i sit liv havde hun været der, og det var nok til at sprede et vist trylleri over hele denne vej; forresten måtte Yann ofte færdes her, og fra hendes dør kunne hendes blik følge ham, når han kom og gik på den bare slette mellem de korte tornblade. Hun holdt altså af hele denne egn om Ploubazlanec; hun følte sig næsten lykkelig over, at skæbnen havde kastet hende herhen: intet andet sted ville hun have kunnet finde sig i at leve.

I slutningen af august stiger der ligesom en luftning fra de varme lande fra syd imod nord; der er strålende aftener, og genskin af det stærke solskin i andre egne når helt op til havet ved Bretagne. Meget ofte er luften klar og stille uden en eneste sky noget sted.

På den tid, da Gaud vandrede hjemad, smeltede genstandene allerede sammen ved mørkets frembrud og begyndte at danne skyggebilleder hist og her, på en højde stak et knippe tornblade i vejret mellem to stene ligesom en forpjusket fjerbusk; en gruppe forkrøblede træer dannede en mørk klump i en fordybning, eller en stråtækt hytte tegnede et lille puklet omrids over heden. Ved korsvejene strakte de gamle krucifikser, der vogtede egnen, deres sorte arme ud som virkelige mennesker, og i det fjerne fortonede Kanalen sig som et stort, gult spejl mod en himmel, der allerede var formørket forneden, allerede skyfuld ved horisonten. Og i denne egn var selve denne ro, selve dette skønne vejr tungsindigt; der svævede en pinefuld spænding over alle genstandene; en spænding, der kom fra havet, som så mangt et liv var betroet, og hvis evige trussel kun var dysset i søvn.

Gaud, der gik og drømte, fandt aldrig sin vandring hjemad i den friske luft lang nok. Man kunne mærke den salte lugt fra strandkanten og den milde lugt fra en vis slags små blomster, der vokser på klinterne mellem de magre tidsler. Havde ikke bedstemoder Yvonne ventet hende hjemme, havde hun gerne drevet omkring på disse stier ligesom de fine frøkener, der holder af at sværme i de store parker om sommeraftnerne.

Når hun gik igennem denne egn, faldt der hende jo også nogle erindringer fra barndommen ind; men hvor de var udviskede, formindskede, rykkede tilbage ved hendes kærlighed! Trods alt, hvad der var foregået, ville hun betragte denne Yann som en slags kæreste – en undvigende, forsmående, umedgørlig kæreste, som aldrig skulle blive hendes, men som hun hårdnakket ville vedblive at være tro i sit inderste uden mere at betro det til nogen. For øjeblikket var hun glad ved at vide ham på Island; dér holdt havet ham i stille ensomhed, så at han ikke kunne hengive sig til nogen anden …

En af dagene skulle han rigtignok komme tilbage, men hun imødeså også denne hjemkomst med større ro end fordum. Hun forstod instinktmæssigt, at hendes fattigdom ikke ville være en bevæggrund til at blive mere forsmået – han var jo ikke en knøs som de andre. Og så var den stakkels lille Sylvestres død noget, der åbenbart måtte bringe dem nærmere til hinanden. Når han kom, kunne han ikke lade være med at aflægge et besøg hos dem for at hilse på sin vens bedstemoder, og hun havde bestemt, at hun ville være til stede ved dette besøg – hun syntes ikke, at det var under hendes værdighed; uden at lade, som om hun mindedes noget, ville hun tale til ham, som man taler til én, man længe har kendt, hun ville endda tale venligt til ham,

som om han var Sylvestres broder, og forsøge på at være ganske naturlig. Og hvem ved? Det ville måske ikke være umuligt for hende at indtage en søsters plads i hans hjerte, nu da hun ville blive så ene i verden, at støtte sig til hans venskab, at bede ham om det og forklare sig tydeligt nok til, at han ikke mere skulle kunne tro på nogen bagtanke om giftermål. Hun betragtede ham kun som menneskesky, stædig i sine uafhængighedsfølelser, men blid, ærlig og i stand til ret at forstå de gode følelser, der kommer lige fra hjertet.

Hvad ville han føle ved at gense hende der som fattig i denne faldefærdige hytte? … Ja, meget fattig, for bedstemoder Moan, der ikke mere var stærk nok til at gå ud og vaske, havde nu kun sin enkepension; rigtignok spiste hun nu kun meget lidt, og de kunne endnu begge komme ud af det uden at bede nogen om noget …

Det var altid begyndt at blive mørkt, når hun kom hjem; inden hun nåede så vidt, måtte hun først gå lidt ned ad bakke, da hytten lå lavere end vejen til Ploubazlanec, på den del af grunden, der hælder ned imod strandkanten. Den lå næsten skjult af sit tætte, brune, helt krummede stråtag, der lignede den hårede ryg af et eller andet uhyre dyr, der var styrtet dødt om; dens mure havde klippernes mørke farve, og mosarter og kokleare dannede små grønne totter derpå. Man gik op ad de tre skæve trin udenfor døren, og så lukkede man den indvendige klinke op ved hjælp af en stump reb, der stak ud af et hul. Når man så kom ind, så man lige for sig det lille vindue, der vendte ud imod havet, hvorfra der kom et svagt, bleggult skær. På den store kamin knitrede duftende småstumper fyr og bøg, som den gamle Yvonne samlede op på sine ture hen ad

vejene; dér sad hun selv og passede den tarvelige aftensmad. Når hun var hjemme, havde hun kun et bånd om hovedet for at spare på sættene; hendes endnu smukke profil tegnede sig imod flammens røde skin. Hun hævede op mod Gaud sine i fordums dage brune øjne, der efterhånden havde antaget en falmet, blålig farve, og som nu ikke fæstede sig bestemt på noget, men var matte, usikre, forvirrede af alderdom; hun sagde altid det samme:

"O, min Gud, min gode pige, hvor du dog kommer sent hjem i aften ..."

"Nej, vist ikke nej, bedstemoder," svarede Gaud venligt, som var vant til denne modtagelse; "det er samme tid som ellers."

"Ja, så ... jeg syntes, min gode pige, at det var senere, end du plejer."

De spiste til aften ved et bord, der næsten var uformeligt, så slidt var det, men endnu massivt som en tyk egestamme, og fårekyllingen undlod aldrig at begynde sin lille sølvklare musik forfra igen.

En af hyttens sider var beklædt med groft udskårede og nu helt ormædte dørfyldinger; indenfor dem var der anbragt hylder, hvor flere slægtled af fiskere var blevet født og havde sovet, og hvor de gamle mødre var døde.

På tagets sorte bjælker hang der nogle meget gamle husholdningsredskaber, bundter af urter, træskeer, røget flæsk, foruden nogle gamle fiskenet, der havde slumret blideligt her siden de sidste Moan'ers forlis, og hvis masker rotterne overgnavede om natten.

Gauds seng, der var anbragt i et hjørne med de hvide musselins omhæng, gjorde indtryk af en nydelig, elegant

genstand, der var sat ind i en keltisk hytte.

På muren hang et fotografi i ramme af Sylvestre i matrosdragt. Bedstemoderen havde fæstet hans tapperhedsmedalje til det tilligemed et af disse ankre af rødt klæde, som sømændene bærer på den højre arm, og som havde været brugt af ham; Gaud havde også købt i Paimpol en af disse ligkranse af sorte og hvide perler, som man i Bretagne smykker de afdødes portrætter med. Det var Sylvestres lille mausoleum, alt, hvad der var til at forherlige mindet om ham i hans fødestavn …

For at spare belysningen sad de ikke oppe om sommeraftenerne; når vejret var smukt, hvilede de sig et øjeblik på en stenbænk udenfor huset og så folk gå forbi på vejen lidt over deres hoveder.

Så lagde den gamle Yvonne sig på sin hylde i skabet og Gaud i sin frøkenseng; hun sov temmelig hurtigt ind, da hun havde arbejdet meget og gået meget, og tænkte på islandsfiskernes hjemkomst uden alt for megen uro som en fornuftig, fattet pige.

13

Men da hun en dag i Paimpol hørte fortælle, at *Marie* var kommet hjem, blev hun overfaldet som af en slags feber. Hele hendes ro havde forladt hende; uden at vide hvorfor, skyndte hun sig med at fuldende sit arbejde og begav sig tidligere hjemad end ellers – og så så hun ham langt borte komme hende i møde på vejen.

Hendes ben rystede, og hun kunne mærke, at hun vaklede. Han var allerede ganske nær, hans skikkelse tegnede sig næppe tyve skridt fra hende med den stolte holdning og det krøllede hår under fiskerhuen. Hun var så uforberedt på dette møde, at hun var bange for at snuble, og for at han skulle lægge mærke til det – hun ville være død af skamfuldhed over det. Og så troede hun, at hendes hår sad dårligt, og at hun så træt ud, fordi hun havde arbejdet for hurtigt; hun ville have givet jeg ved ikke hvad for at kunne skjule sig mellem tornbladene eller pludselig forsvinde i et hul. Forresten havde han også gjort en bevægelse som for at slå ind på en anden vej. Men det var for sent: de krydsedes på den snævre sti.

For ikke at stryge lige op ad hende, gik han til side, op imod skrænten, med et spring som en sky hest, og tilkastede hende et stjålent blik.

Hun havde også i et halvt sekund set på ham med et udtryk, der imod hendes vilje rummede en inderlig bøn og en dybtfølt hjerteangst. Og i denne deres blikkes ufrivillige krydsen, der foregik hurtigere end lynet, var det, ligesom hendes hørfarvede øjestene havde udvidet sig, var blevet oplyst af en mægtig tankeflamme og havde udstrålet et virkelig blåligt skær, mens

ansigtet var blevet farvet rødt helt op til tindingerne, ind under de blonde fletninger.

Han havde lettet på huen og sagt:

"Goddag, jomfru Gaud!"

"Goddag, hr. Yann!" svarede hun.

Det var det hele; så var han gået videre. Hun fortsatte sin vej, endnu rystende; men lidt efter lidt, efterhånden som han fjernede sig, mærkede hun, hvorledes blodet igen optog sit sædvanlige løb og kræfterne kom tilbage.

Hjemme traf hun den gamle Moan siddende i en krog, grædende, med hovedet i sine hænder, helt uredt, med hestehalen faldende ned som et tyndt fed hør:

"O, min kære Gaud! Jeg har mødt den unge Gaos hen ad Plouherzel til, ligesom jeg skulle hjem med det brænde, jeg havde samlet op; så kan du jo nok begribe, at vi talte om min stakkels lille. De kom fra Island i morges, og straks i middags havde han været her for at besøge mig, mens jeg var ude. Stakkels fyr! Han havde også tårer i øjnene ... Han fulgte mig lige til døren, min kære Gaud, for at bære mit lille knippe for mig ..."

Gaud stod og hørte på alt det, og hun blev mere og mere beklemt om hjertet: det besøg af Yann, hun havde stolet så fast på for at kunne fortælle ham så meget, det havde altså allerede fundet sted, og det ville sikkert ikke blive gentaget; det var forbi! ...

Så forekom hytten hende endnu mere elendig, nøden mere hård, verden mere tom – og hun bøjede hovedet og længtes efter døden.

14

Vinteren kom lidt efter lidt ligesom et liglagen, man langsomt lader falde. Den ene gråvejrsdag gik efter den anden, men Yann kom ikke igen – og de to kvinder levede meget ensomt.

I kulden var det dyrere og strengere at leve, og desuden blev den gamle Yvonne vanskeligere at passe. Hendes stakkels hoved blev mere og mere svækket; nu blev hun undertiden vred og ondskabsfuld, brugte mund og kom med skældsord; en eller to gange om ugen kom det over hende, ligesom et barn, uden nogen anledning.

Den stakkels gamle! … hun var endnu så blid, når hun havde sine lyse dage, at Gaud blev ved at agte og elske hende. Altid at have været god og til sidst blive slem; i den ellevte time udkramme et forråd af ondskab, der havde slumret hele livet igennem, en kundskabsfylde af plumpe ord, som man havde holdt tilbage – hvilken hån af sjælen, hvilken uudgrundelig spot ligger der ikke heri!

Hun begyndte også at synge, og det var endnu smerteligere at høre end hendes udbrud af vrede; det var, ligesom det faldt hende ind, enten salmer eller også meget fæle viser, som hun i gamle dage havde hørt synge i havnen af matroserne. Undertiden gav hun sig til at slå takt med hoved og fødder og synge:

"Manden er sejlet til Island i går -
ene tilbage jeg står;
ikke en skilling fra manden jeg får,
men ... trala, trala la la!
jeg skal nok tjene ret artigt endda! ..."

Hver gang holdt hun pludselig op, samtidig med at øjnene mistede alt udtryk af liv og stirrede opspilede ud i det tomme rum – ligesom de hendøende flammer, der pludselig blusser op for så at gå ud; og derefter bøjede hun hovedet og blev længe sløvt siddende med nedhængende underkæbe som en død.

Hun var heller ikke rigtig proper mere, og det var en anden slags prøvelse, Gaud ikke havde tænkt sig.

En gang kunne hun ikke mere huske sin sønnesøn.

"Sylvestre? Sylvestre?" sagde hun til Gaud og lod til at søge efter, hvem det kunne være; "å, min kære, du kan jo nok begribe, at jeg har haft så mange drenge og piger, piger og drenge, da jeg var ung, at jeg nu, min tro ..."

Og idet hun sagde det, strakte hun sine stakkels, rynkede hænder i vejret med næsten letfærdigt sorgløse fagter.

Den næste dag kunne hun naturligvis godt huske ham, og hele dagen græd hun over ham og nævnte tusinde småting, han havde gjort eller sagt.

O, de vinteraftener, når de ikke havde brændsel til at tænde op med! Arbejde i kulde, arbejde for at tjene sit brød, sy fint, blive færdig, før man kunne lægge sig til at sove, med det sytøj, der hver aften blev bragt hjem fra Paimpol!

Bedstemoder Yvonne blev roligt siddende ved kaminen med fødderne tæt op til de sidste gløder og hænderne under

forklædet; men i begyndelsen af aftenen ville hun altid passiare.

"Hvorfor fortæller du mig ikke noget, min gode pige? Jeg har dog, da jeg var ung, kendt pigebørn på din alder, der kunne snakke. Det synes mig, vi begge ville se mindre sørgmodige ud, hvis du ville tale lidt."

Så fortalte Gaud, hvad hun havde hørt i byen, eller hun nævnede navnene på de folk, hun havde mødt undervejs, talte om ting, der var hende selv fuldstændig ligegyldige, som forresten alt nu var det, og så standsede hun midt i sine historier, når hun så, at den stakkels gamle var faldet i søvn.

Intet levende, intet ungdommeligt omkring hende, hvis friske ungdom trængte til ungdom; hendes skønhed ville blegne her i ensomhed uden glæde for nogen ...

Vinden fra havet, der trængte ind allevegne, bevægede lyset i hendes lampe, og bølgernes larm hørtes her som om bord på et skib; når hun lyttede til den, indflettede hun deri det stedse nærværende og smertefulde minde om Yann, der hørte hjemme i alt dette; i de grufulde nætter, når det brølte og tudede i mørket udenfor, tænkte hun med end mere hjerteangst på ham.

Ene, altid ene med denne bedstemoder, der sov, var hun undertiden bange og så hen i de mørke kroge, idet hun tænkte på sine forfædre, der havde levet på sådanne hylder som dem i skabene, der var forliste i rum sø i lignende nætter, og hvis ånder godt kunne gå igen; hun følte sig ikke sikret imod et besøg af disse afdøde ved denne gamle kone, der allerede næsten var en af deres ... Pludselig gøs hun fra top til tå ved at høre henne i krogen ved kaminen en lille, svag, affældig, ligesom underjordisk stemme, der i en munter tone, som skar hende i hjertet, sang:

"Ene tilbage jeg står;
ikke en skilling fra manden jeg får,
men ... trala-tralala! ..."

Og så overfaldt der hende den særegne slags skræk, som omgang med gale fremkalder ...

Regnen faldt, faldt med en uophørlig lille plasken som af en kilde; man hørte den næsten ustandselig risle udenfor på murene; på det gamle stråtag var der render, som bestandig på de samme steder gav den samme utrættelige, ensformige, sørgelige lyd; hist og her opblødte de gulvet, der var af ler, stampet sammen med småsten og muslingeskaller.

Man mærkede vandet rundt omkring sig, det indesluttede én med sine kolde, uendelige masser: et jaget, piskende vand, der smuldrede hen i luften, gjorde mørket tættere og fjernede endnu mere de spredte hytter i Ploubazlanec fra hinanden.

Søndagaftenerne var for Gaud de uhyggeligste på grund af en vis munterhed, de førte med sig andensteds. Det var på en måde lystige aftener, selv i disse små fiskerlejer: der var altid hist og her en eller anden lukket, af regnen pisket hytte, hvorfra der lød glade sange. Indenfor stod bordene i rækker med drikkevarer på; sømænd tørrede sig ved rygende bål; de gamle nøjedes med deres brændevin, de unge gjorde kur til pigebørnene, alle stilede de hen mod en rus og sang for at bedøve sig. Og havet, deres grav, sang med ved siden af dem og fyldte natten med sin tordenstemme ...

Visse søndage kom skarer af unge knøse ud fra disse kroer eller tilbage fra Paimpol hen ad vejen forbi Moan'ernes dør; det var dem, der boede i det yderste Thule, hen ad Pors-Even til. De kom meget sent forbi efter at have revet sig løs fra

pigebørnenes favn, ligegyldige, om de blev våde, vante, som de var, til vindstød og skylregn. Gaud lyttede til deres sange og deres råb, der meget hurtigt overdøvedes af stormens og havets larm, søgte at skelne Yanns stemme og gøs, når hun bildte sig ind at have genkendt den.

Det var stygt af Yann ikke at være kommet igen og se til dem: og så føre et så muntert liv så snart efter Sylvestres død – nej, alt det lignede ham ikke! Hun forstod ham ikke mere – og dog kunne hun ikke rive sig løs fra ham eller tro, at han var hjerteløs.

Sagen var den, at hans liv siden hans hjemkomst havde været meget bevæget.

Først havde der været den sædvanlige oktobertur til bugten ved Gascogne, og det er altid for islandsfiskerne en fornøjelsestid, et øjeblik, hvor de har lidt penge på lommen, som de kan give ud uden bekymring: små forskud til at more sig for, som kaptajnerne giver på de store andele i fiskeriudbyttet, der kun udbetales om vinteren.

Man havde, som hvert år, hentet salt på øerne, og han var på Saint-Martin-de-Ré igen kommet i lag med en vis brunette, hans kæreste fra forrige efterår. Sammen havde de spadseret i det sidste liflige solskin, i de røde vinhaver, der genlød af lærkernes sang og duftede af havet, de modne druer og nellikerne i sandet; sammen havde de danset og sunget ved disse vinhøstgilder, hvor man får sig en let kærlighedsrus ved at drikke den søde vin.

Da så *Marie* var sejlet til Bordeaux, havde han i et stort og pragtfuldt kaffehus truffet den smukke sangerinde med uret og havde så ladet sig tilbede otte dage igen.

I november var han kommet tilbage til Bretagne og havde været brudesvend ved flere venners bryllup, stadig i sine smukke klæder, ofte beruset efter midnat ved slutningen af ballerne. Hver uge havde han et nyt eventyr, som de unge piger skyndte sig at fortælle Gaud med overdrivelser.

Tre eller fire gange havde hun i afstand set ham komme sig i møde på vejen til Ploubazlanec, men altid tidsnok til at kunne undgå ham; for resten gik han også i disse tilfælde over heden. Ligesom ved en stiltiende overenskomst skyede de nu hinanden.

15

I Paimpol er der en stor, svær kone, der hedder madam Tressoleur; i en af de gader, der går ned til havnen, holder hun et værtshus, der er meget søgt af islandsfiskerne, og hvor kaptajner og rhedere kommer og drikker med matroserne og udsøger de stærkeste for at indrullere dem.

Hun har engang været smuk, står sig endnu godt med fiskerne, bærer nu et lille overskæg, er firskåren som et mandfolk og fører et meget frit sprog. Hun ser ud som en marketenderske og har et stort, hvidt hovedtøj som en nonne; der er ved hende en vis religiøsitet, der holder ud under alle livets forhold, fordi hun er bretonerinde. I hendes hoved står navnene på alle landets sømænd indskrevet som i en protokol; hun kender de gode, de dårlige, ved på en prik, hvad de tjener, og hvad de duer til.

En dag i januar var Gaud blevet hentet hen til hende for at sy en kjole, og hun sad og arbejdede dér i et lille kammer bagved salen, hvor der blev drukket.

Man kommer ind til denne madam Tressoleur ad en dør med massive granitstolper, der på gammel vis er anbragt ind under første etage; når man drejer låsen om, kommer der næsten altid et vindstød fra gaden og smækker døren op, så at den ankommende farer ind ligesom slynget frem af en bølge. Salen er dyb og lav med kalkede vægge, der er prydet med billeder i forgyldte rammer, som forestiller skibe, uvejr, skibbrud. I en krog står der en Madonna af fajance mellem buketter af kunstige blomster.

Disse gamle mure har hørt mangen matrossang, set mangen plump og vild lystighed, lige fra Paimpols ældste dage, gennem sørøveriets bevægede tidsalder, og ned til vore dages islandsfiskere, der er meget lidt forskellige fra deres forfædre; og der er blevet afgjort og spillet om mangen skæbne i en rus, her på disse egetræsborde.

Mens Gaud sad og syede denne kjole, lyttede hun til en samtale om islandske forhold, der førtes bag skillevæggen mellem madam Tressoleur og to pensionister, der sad og drak.

De snakkede om et ganske nyt fartøj, som man var i færd med at tiltakle i havnen: *Leopoldine* ville aldrig nå at blive klar til det forestående togt.

"Jo, vist bliver det gjort klar," svarede værtinden. "Når jeg nu siger jer, at det har fået hele sin besætning i går: Alle de fra kaptajn Guermeurs gamle *Marie*, der skal sælges for at hugges op; fem unge fyre, der lod sig hverve her, foran mig, ved dette bord, de skrev under med min egen pen! Og jeg sværger jer til, at det er raske gutter: Laumec, Tugdual Caroff, Yvon Duff, den unge Keraez fra Tréguier – og så den lange Yann Gaos fra Pors-Even, han er lige så god som tre!"

Leopoldine! ... Næppe havde Gaud hørt navnet på det skib, Yann skulle afsted med, førend det fæstede sig i hendes hukommelse, som om man havde banket det ind for at få det til at sidde fast.

Da hun om aftenen var kommet tilbage til Ploubazlanec og sad og syede ved sin lille lampe, kunne hun ikke få det ord ud af sit hoved, og det gjorde et smerteligt indtryk på hende. Der ligger noget udtryksfuldt, næsten en mening i det blotte navn på et menneske eller skib, og dette nye, ualmindelige ord

Leopoldine forfulgte hende med en hårdnakkethed, der ikke var naturlig, og hun blev overhængt af det på en ildevarslende måde. Hun havde ventet at se Yann tage afsted igen på *Marie*, som hun kendte, og hvis Madonna i mange år havde holdt sin hånd over de farefulde rejser – og nu forøgede denne forandring, denne *Leopoldine* hendes hjerteangst.

Men snart sagde hun til sig selv, at det i grunden ikke angik hende, at intet af, hvad der vedrørte ham, nogensinde mere burde bevæge hende. Og hvad kunne det også gøre hende, om han var her eller andetsteds, på det ene eller det andet skib, til søs eller hjemme igen? ... Ville hun føle sig mere eller mindre ulykkelig, når han var på Island? når den lune sommer var kommet tilbage til de forladte hytter, til de ensomme og ængstelige kvinder, eller når et nyt efterår begyndte på ny og førte fiskerne hjem igen? Alt det var hende ligegyldigt, i lige grad uden glæde og uden håb. Der var intet bånd mere imellem dem, ingen anledning til nogen tilnærmelse, siden han endog glemte den stakkels lille Sylvestre; hun måtte altså gøre sig det rigtig klart, at det var for bestandig forbi med denne eneste drøm, dette hendes livs eneste ønske; hun måtte rive sig løs fra Yann, fra alt, hvad der stod i forbindelse med hans tilværelse, selv fra det navn Island, der endnu genlød med en så smertelig trylleklang på grund af ham, fuldstændigt forjage disse tanker, sige til sig selv, at det var forbi, forbi for stedse ...

Med milde øjne betragtede hun den stakkels gamle, indslumrede kvinde, der endnu trængte til hende, men som snart måtte dø. Og så, hvad skulle hun så leve for, hvad skulle hun arbejde for? ...

Vestenvinden havde atter rejst sig udenfor, og midt i dens fjerne susen havde tagrenderne igen begyndt deres rolige, lette plasken. Også hendes tårer begyndte at flyde, et forældreløst, forladt barns tårer, der gled ned over hendes læber med en let bitter smag og faldt lydløst ned på hendes arbejde, ligesom denne sommerregn, der ikke føres af nogen brise, men falder pludselig, tæt og tung fra overfyldte skyer. Da hun så ikke kunne se mere og følte sig sønderknust overfor livets tomhed, lagde hun madam Tressoleurs fyldige livstykke sammen og gik i seng.

Hun gøs, da hun udstrakte sig i sin fine frøkenseng: den blev hver dag mere fugtig og kold – ligesom alt i denne hytte. Men da hun var meget ung, blev hun til sidst varm og faldt grædende i søvn.

16

Nogle uger senere, en af de første dage i februar, i et ganske smukt, mildt vejr kom Yann fra rhederen. Han havde hævet sin andel af udbyttet fra forrige sommer, 1500 francs, og ville nu som sædvanlig give sin moder dem. Året havde været godt, og han vandrede fornøjet hjemad.

Nær ved Ploubazlanec så han et opløb på vejen: en gammel kone, der slog omkring sig med sin stok, og en flok gadedrenge, der lo ad hende ... Bedstemoder Moan helt laset og tilsølet! ... Den gode bedstemoder, som Sylvestre forgudede, var nu blevet en af disse svaghovedede, gamle stakler, der fremkalder opløb på vejene! ... Det gjorde ham frygtelig ondt.

Gadedrengene i Ploubazlanec havde slået hendes kat ihjel, og i sin vrede og fortvivlelse truede hun dem med sin stok:

"O, hvis min stakkels dreng havde været her, havde I ikke vovet det, I skarnsunger! ..."

Hun var rimeligvis faldet, da hun ville løbe efter dem for at banke dem; hendes sæt sad helt forkert, hendes kjole var dækket med snavs, og de sagde igen, at hun var drukken – som det nok i Bretagne kan hændes nogle stakkels gamle, der er blevet hjemsøgt af ulykken.

Yann vidste nok, at det ikke var sandt, og at hun var en hæderlig, gammel kone, der aldrig drak andet end vand.

"Skammer I jer ikke?" sagde han meget vredt til drengene med en tordnende stemme – og øjeblikkelig flygtede alle drengene, flove og forvirrede, for den lange Gaos.

Gaud, der lige kom tilbage fra Paimpol med sit sytøj til om aftenen, havde set dette optrin langt borte og genkendt

bedstemoder Yvonne; hun kom løbende forfærdet for at få at vide, hvad det var, hvad der var hændt hende, hvad de havde gjort ved hende – og forstod det hele, da hun så den dræbte kat.

Hun så frimodigt op på Yann, der ikke vendte sine øjne bort. Denne gang tænkte de ikke på at undfly hinanden; kun var de blevet meget røde begge to, han lige så hurtigt som hun, og de så på hinanden, lidt forfærdede over at være hinanden så nær, men uden bitterhed, næsten med venlighed: de var jo nu forenede i en fælles følelse af medlidenhed og beskyttelse.

Skolebørnene havde længe haft et horn i siden på den stakkels hensovede hankat, fordi den så så arrig ud; men det var egentlig et meget godmodigt dyr, og når man så nøje til, havde den tværtimod et meget roligt og kælent udseende. De havde dræbt den med stenkast, og det ene øje hang ud af hovedet på den. Den stakkels gamle gik stadig truende, helt forknyt og skælvende, holdende den døde kat i halen som en kanin.

"O, min stakkels dreng, min stakkels dreng! ... Hvis han endnu var i live, havde man ikke vovet at gøre det, nej såmænd havde man ikke! ..."

Der flød næsten tårer ned ad hendes rynkede kinder, og hendes hænder med de tykke blå årer rystede.

Gaud pyntede lidt på hende og forsøgte at trøste hende med venlige ord. Yann var rasende: hvor kunne børn dog være så onde! Handle således med en stakkels gammel kone! Han fik også næsten tårer i øjnene – naturligvis ikke for kattens skyld: selv om unge hårdhudede mænd som han nok holder af at lege med dyr, har de dog ingen synderlig følelse for dem; men hans hjerte var nær ved at briste ved at se denne bedstemoder, der gik i barndom, rokke afsted med sin døde kat i hånden. Han

tænkte på Sylvestre, der havde elsket hende så højt, på den frygtelige sorg, det ville have været for ham, hvis man havde forudsagt ham, at hun ville ende således i nød og til spot for alle.

Og Gaud gjorde undskyldninger, som om hun bar ansvaret for hendes påklædning:

"Hun må være faldet, siden hun er så smudsig," sagde hun ganske sagte; "hendes kjole er rigtignok ikke meget ny mere, for vi er ikke rige, hr. Yann; men endnu i går stoppede jeg den, og i morges, da jeg forlod hende, er jeg vis på, at den var proper og i orden."

Så så han længe på hende, måske meget mere rørt over denne lille ligefremme forklaring, end han ville have været over kunstige talemåder, bebrejdelser eller tårer. De blev ved at gå ved siden af hinanden hen ad hytten til. – At hun altid havde været smuk som ingen anden, det vidste han meget godt, men det forekom ham, at hun var det endnu mere, siden hun var blevet fattig og sørgmodig. Hun så mere alvorlig ud, hendes blik havde fået et mere tilbageholdende udtryk, men syntes dog at gennembore én mere, lige ind til det inderste hjerte. Hendes figur var nu også blevet fuldstændig udviklet. Hun fyldte snart treogtyve år – hendes skønhed var i sin frodigste blomstring.

Og så så hun nu ud som en fiskerpige i sin sorte kjole uden besætning og et ganske glat sæt; man vidste ikke mere rigtigt, hvorfra hun fik sit dameagtige udseende; det var noget, der lå skjult i hende selv, noget ufrivilligt, som man ikke mere kunne bebrejde hende; måske var det blot hendes livstykke, der af gammel vane sad strammere end de andres og bedre tegnede

hendes fyldige bryst … Dog nej, det lå snarere i hendes rolige stemme og hendes blik.

17

Han fulgte virkelig med dem – rimeligvis helt hjem.

De vandrede alle tre ligesom til kattens begravelse, og nu var det næsten komisk at se dem således drage i procession; i dørene stod folk og smilede. Den gamle Yvonne gik i midten med dyret i hånden, Gaud, urolig og stadig meget rød i ansigtet, til højre, den lange Yann, tankefuld og med oprejst pande, til venstre.

Imidlertid var den gamle næsten blevet beroliget undervejs; hun havde af egen indskydelse bragt sit hovedtøj i orden; hun talte ikke mere, men hendes øjne, der nu var blevet klare, begyndte at skotte skiftevis til Gaud og til Yann.

Gaud talte heller ikke mere af frygt for at give Yann anledning til at gå sin vej; hun havde gerne villet fastholde det gode, milde blik, han havde sendt hende, gerne villet vandre med lukkede øjne for ikke at se noget andet, vandre således rigtig længe ved siden af ham i sine drømmerier, i stedet for så hurtigt at komme til deres tomme og skumle bolig, hvor alt ville briste.

Ved døren kom der et af disse øjeblikke, hvor man betænker sig, og hjertet synes at holde op med at slå. Bedstemoderen gik ind uden at vende sig om, så kom Gaud nølende, og til sidst gik også Yann ind ...

Han var hos dem for første gang i sit liv – rimeligvis uden nogen bestemt hensigt; hvad kunne han vel ville dem? Da han gik over tærsklen, havde han lettet på hatten, og da så hans blik faldt på Sylvestres portræt i den lille krans af sorte perler, var han gået langsomt hen til den som til en grav.

Gaud var blevet stående med hænderne støttet til bordet. Nu så han sig om, og hun fulgte ham i den tavse mønstring, han holdt over deres fattigdom. Den bolig, hvor de to forladte havde slået sig sammen, var virkelig meget fattig, trods dens ordentlige og hæderlige udseende. Måske ville han i det mindste føle nogen medlidenhed med hende ved at se hende i denne rønne, hvor alt vidnede om nød. Af den svundne rigdom var der kun den fine frøkenseng tilbage, og Yanns blik vendte sig uvilkårligt derhen …

Han sagde ikke noget … Hvorfor gik han dog ikke? … Den gamle bedstemoder, der endnu var så snu i sine lyse øjeblikke, lod, som om hun ikke lagde mærke til ham. De blev altså stående begge to, stumme og spændte, og så til sidst på hinanden, som om der måtte komme et afgørende spørgsmål.

Men minutterne gik, og for hvert af dem syntes tavsheden imellem dem at gro fastere og fastere – og de så stadig mere og mere inderligt på hinanden ligesom i en højtidelig forventning om noget uhørt, der lod vente længe på sig.

. . . .

"Gaud!" hviskede han med en alvorlig stemme, "hvis De endnu stadig vil …"

Hvad mon han nu ville sige? … Man anede en eller anden kraftig beslutning, en uforberedt og pludselig beslutning, som hans altid var, en, der næppe turde udtales …

"Hvis De endnu stadig vil … Fiskeriet har betalt sig godt i år, og jeg har lidt penge at tage til …"

Om hun endnu stadig ville! … Hvad var det dog, han spurgte hende om? Havde hun hørt rigtigt? Hun stod helt fortumlet overfor rækkevidden i det, hun troede at forstå.

Og den gamle Yvonne spidsede øre henne i sin krog, da hun mærkede, at lykken nærmede sig ...

"Så kunne vi holde bryllup, jomfru Gaud, hvis De endnu stadig ville ..."

... Og så ventede han på hendes svar, der ikke kom ... Hvad kunne dog forhindre hende i at udtale dette Ja? ... Han var forundret, ængstelig, og hun mærkede det godt. Med begge hænder støttede til bordet var hun blevet kridhvid, hendes øjne tilsløredes, hun kunne ikke tale, hun lignede en skøn dødning ...

"Nå, Gaud, så svar dog!" sagde den gamle bedstemoder, der havde rejst sig for at gå hen til dem. "Ser De, hr. Yann, det overrasker hende, man må undskylde hende, nu tænker hun sig om, og så får De straks svar ... Sæt Dem ned, hr. Yann, og drik et glas most med os! ..."

Men nej, Gaud kunne ikke svare; i sin henrykkelse kunne hun ikke få ordene frem ... Det var altså sandt, at han havde hjerte, at han var god. Nu havde hun genfundet sin rigtige Yann, sådan som hun aldrig havde hørt op med at bære ham i sit hjerte, trods hans barske afslag, trods hans hårde skal, trods alt. Han havde længe forsmået hende, i dag søgte han hende, i dag, da hun var fattig; således havde han nu fundet det for godt, han havde vel haft en bevæggrund, som hun senere ville få at vide; i dette øjeblik tænkte hun aldeles ikke på at kræve ham til regnskab, lige så lidt som på at bebrejde ham den sorg, hun havde lidt i to år ... Alt det var forresten fuldstændig glemt, alt det var på et sekund blevet ført så langt bort af den yndige hvirvelvind, der fo'r hen over hendes liv! ... Stadig stum fortalte hun ham sin forgudelse blot med sine våde øjne, der så ham ind

i hans inderste sjæl, mens en tåreregn begyndte at væde hendes kinder ...

"Nå, Gud velsigne jer, mine børn!" sagde bedstemoder Moan. "Også jeg skylder ham stor tak, for jeg er glad over at være blevet så gammel, siden jeg har fået det her at se før min død."

De blev stadig stående der med hinanden i hånden uden at kunne finde på noget at sige, uden at kende noget ord, der var kærligt nok, nogen sætning, der forekom dem værdig til at bryde den yndige tavshed.

"Nå, så kys dog hinanden, børn! ... De siger jo ingenting til hinanden! ... Å, min Gud, det er da nogle løjerlige børnebørn, jeg der har! ... Nå, Gaud, sig dog noget til ham, min pige! ... I min tid, forekommer det mig, at man kyssede hinanden, når man var blevet forlovet ..."

Yann tog sin hat af, ligesom grebet af en pludselig dyb ærbødighed, førend han bøjede sig ned for at kysse Gaud – og det forekom ham, at det var det første rigtige kys, han havde givet i sit liv.

Og hun kyssede også ham og trykkede af ganske hjerte sine friske læber på sin kærestes af havet brunede kind. I muren sang fårekyllingen om lykke for dem; denne gang tog den tilfældigvis ikke fejl. Og Sylvestres lille portræt så ud til at smile til dem fra sin sorte krans, og alt syntes pludselig oplivet og forynget i den døde hytte. Tavsheden var blevet opfyldt af en uendelig musik; selv det blege vintertusmørke, der banede sig vej gennem det lille vindue, var blevet som forvandlet til et skønt, fortryllende skær ...

"Det er altså efter hjemkomsten fra Island, at det skal være, mine børn?"

Gaud bøjede sit hoved. Island, *Leopoldine* – ja, det er sandt, hun havde allerede glemt disse skræmmebilleder på vejen. – Efter hjemkomsten fra Island! ... Hvor det ville vare længe, endnu en hel sommers pinefuld spænding!

Og Yann, der også havde fået meget hastværk, stampede i gulvet med små, hurtige slag og regnede ud i hovedet for at se, om man ikke, hvis man skyndte sig rigtig meget, kunne få tid til at holde bryllup før denne afrejse: så mange dage til at samle papirerne sammen, så mange dage til lysningen i kirken; jo, det kunne aldrig tage mere tid, end at man kunne holde bryllup den 20. eller 25., og hvis der ikke kom noget i vejen, ville man endnu have en god uge til at være sammen i.

"Jeg vil begynde med at fortælle det til fader," sagde han med så megen hast, som om nu selve minutterne i deres liv var talte og kostbare ...

Fjerde del

1

Kærestefolk holder altid meget af at sætte sig sammen på bænkene udenfor husene, når mørket falder på.

Det gjorde Yann og Gaud også. Hver aften var det udenfor døren til hytten på den gamle stenbænk, at de gjorde kur til hinanden.

Andre har foråret, træernes skygge, de lune aftener, de blomstrende rosenhække; de havde kun februarmåneds tusmørke, der dalede ned over en stenet, kun med tornblad bevokset kyst. Ingen grøn gren over deres hoveder eller omkring dem; intet andet end den umådelige himmel, som flygtige tågemasser langsomt bevægede sig hen over, og de eneste blomster var brune alger, som søfolkene havde slæbt op på stien med deres net.

Vintrene er ikke strenge i denne egn, der lunes af havets strømninger; men dette tusmørke medførte dog ofte en isnende fugtighed og en umærkelig støvregn, der satte sig på deres skuldre.

De blev alligevel siddende, da de befandt sig vel der. Og denne bænk, der var mere end et århundrede gammel, forbavsedes ikke over deres kærlighed, da den allerede havde været vidne til så mange andres; den havde hørt mange ømme ord, og stadig de samme, fra slægt til slægt lyde fra de unges læber, og den var vant til senere at se de elskende komme igen som rystende oldinge og svage, gamle kvinder og sætte sig på den samme plads for endnu at indånde en smule luft og varme sig i deres sidste solskin …

Af og til stak bedstemoder Yvonne hovedet ud af døren for at se på dem – ikke fordi hun var ængstelig for, hvad de foretog sig, men blot af kærlighed, for at glæde sig ved synet af dem og så for at forsøge på at få dem til at gå ind. Hun sagde:

"I kommer til at fryse, mine kære børn, I bliver dårlige. Min Gud, blive så længe ude, er der nogen mening i det, må jeg spørge?"

Fryse! ... Frøs de? Havde de bevidsthed om noget udenfor den lykke at være hos hinanden?

Folk, der om aftenen gik forbi på vejen, hørte en let tostemmig hvisken, der smeltede sammen med havets brusen dernede ved foden af klinten. Det var en meget harmonisk musik: Gauds friske stemme vekslede med Yanns i al dens alvor milde og kælne røst. Man skelnede også deres to skikkelser, der tegnede sig imod den mur, de støttede sig op til: først Gauds hvide sæt, så hele hendes slanke figur i den sorte kjole, og ved siden af hende hendes vens brede skuldre, ovenover dem hyttens puklede tag, og bagved det hele det endeløse tusmørke, det farveløse vand og himmelrum ...

Til sidst gik de dog indenfor og satte sig ved kaminen, og den gamle Yvonne, der straks faldt i søvn, besværede ikke de to elskende ret meget. De begyndte igen at tale sagte til hinanden: de skulle jo indhente hele to års tavshed, og de måtte skynde sig meget, da de kun skulle være så kort tid sammen.

Det var en aftale, at de skulle bo hos bedstemoder Yvonne, som testamenterede dem sin hytte; for øjeblikket ville de, af mangel på tid, ikke gøre nogen forbedring ved den, og de opsatte til hjemkomsten fra Island at forskønne denne lidt vel ynkelige rede.

2

En aften morede han sig med at anføre hende tusinde småting, som hun havde gjort, eller som var hændt hende siden deres sidste møde; han fortalte hende endog, hvilke kjoler hun havde haft på, hvilke festligheder, hun havde været med til.

Hun hørte på ham med en umådelig forbavselse. Hvor vidste han dog alt det fra? Hvem skulle have troet, at han havde lagt mærke til det og kunne huske det?

Han smilede, satte en hemmelighedsfuld mine op og fortalte endnu flere enkeltheder, ja endog ting, hun selv næsten havde glemt.

Med en uventet henrykkelse, der helt betog hende, lod hun ham nu tale uden at afbryde ham mere; hun begyndte at ane, at forstå: han havde også elsket hende hele den lange tid! ... Hun havde været hans stadige tanke – nu tilstod han hende det på sin troskyldige måde! ...

Men, min Gud, hvad havde der da været i vejen? Hvorfor havde han forstødt hende, ladet hende lide så meget?

Stadig denne hemmelighedsfuldhed, som han havde lovet at opklare, denne gåde, hvis løsning han bestandig udsatte med en forlegen mine og et lille, uforståeligt smil!

3

De gik en dag til Paimpol sammen med bedstemoder Yvonne for at købe brudekjolen.

Blandt de smukke damedragter, hun havde tilbage fra fordums dage, var der nogle, der meget godt havde kunnet indrettes til det brug, uden at man havde haft nødig at købe noget. Men Yann havde stået på at forære hende den, og hun havde ikke gjort mange indvendinger imod det: at have en kjole som gave fra ham, en kjole, der var betalt med udbyttet af hans arbejde, forekom hende allerede på en måde at gøre hende til hans hustru.

De valgte den sort, fordi Gaud endnu ikke havde lagt sorgen for sin fader. Men Yann kunne ikke finde noget, der var kønt nok, blandt alle de tøjer, der blev taget frem. Han var lidt overmodig overfor købmændene, og han, der før ikke for alt i verden ville være gået ind i en af butikkerne i Paimpol, tog sig den dag af alt, selv af det snit, kjolen skulle have; han forlangte, at den skulle besættes med brede fløjlsbånd, for at den kunne blive smukkere.

4

En aften, da de ved mørkets frembrud sad på deres stenbænk, faldt deres blikke tilfældigvis på en tjørnebusk – den eneste, der fandtes i nærheden – som voksede op mellem klipperne på kanten af vejen. De troede at kunne skelne små hvide totter på denne busk.

"Man skulle tro, at den var i blomst," sagde Yann.

De gik hen til den for at overbevise sig om det.

Den var fuld af blomster, der var helt fugtige af tågen. Og da fik de den første forårsfornemmelse; på én gang opdagede de, at dagene allerede var blevet længere, at luften var mere lun.

Men hvor den busk dog var fremmelig! Intetsteds i egnen, ikke på nogen vejkant kunne man have truffet magen. Den havde vist blomstret der udtrykkelig for dem i anledning af deres elskovsfest ...

"Å, så må vi plukke af den!" sagde Yann.

Og med sine plumpe fingre satte han en buket sammen: med den store kniv, der stak i hans bælte, skar han tornene omhyggeligt af og fæstede den så på Gauds bryst:

"Nu ser du ud som en brud!" sagde han og gik en par skridt tilbage for, trods mørket, at se, om den klædte hende godt.

Under dem skvulpede bølgerne sagte op imod strandkanten med en let brusen, der var lige så regelmæssig som en sovendes åndedrag; havet syntes ligegyldigt, ja måske endog gunstigt stemt for denne kærlighed, der gav sig luft dér ganske tæt ved ...

Dagene forekom dem lange i forventningen om disse aftener, og når de så skiltes på slaget ti, syntes det dem, som om livet

ikke var værd at leve, siden de nu ikke mere kunne være sammen …

De måtte skynde sig, skynde sig med at skaffe papirerne til veje, skynde sig med alt, hvis de ikke ville udsætte sig for ikke at blive færdige og at lade lykken flygte bort indtil efteråret, indtil den uvisse fremtid …

Deres møder om aftenen på dette ensomme sted, ved havets brusen og med denne lidt feberagtige bekymring for tidens hurtige gang, fik ved alt dette et særegent og næsten mørkt anstrøg. De var ikke kærestefolk som andre, men mere alvorlige, mere ængstelige i deres kærlighed.

Han fortalte stadig ikke, hvad han havde haft imod hende i to år, og, når han var gået om aftenen, pinte denne gåde hende. Men hun var dog overbevist om, at han elskede hende inderligt.

Ja, han havde rigtignok altid elsket hende, men ikke som nu; det voksede i hans hjerte og i hans hoved ligesom højvandet, der stiger, stiger, indtil det opfylder alt. Han havde aldrig kendt den måde at elske på.

Engang imellem strakte han sig næsten helt ud på stenbænken og lagde hovedet i Gauds skød for at lade sig kæle for som et barn. Og så rejste han sig hurtigt igen af sømmelighedsfølelse. Han ville gerne have lagt sig på jorden for hendes fødder og være blevet liggende der med panden støttet på hendes kjoleflig. Afset fra det broderlige kys, han gav hende, når han kom, og når han gik, vovede han ikke at kysse hende. Han forgudede det usynlige i hende, hendes sjæl, der åbenbarede sig for ham i hendes stemmes klare og rolige klang, i udtrykket i hendes smil, i hendes skønne, åbne blik …

Og så tænke sig, at hun tillige var en kvinde af kød og blod, skønnere og mere attråværdig end nogen anden, at hun snart skulle tilhøre ham lige så fuldstændigt som hans tidligere elskerinder uden dog derfor at høre op med at være *sig selv*! … Denne betragtning fik ham til at gyse til marv og ben; han kunne ikke ret forestille sig denne rus. Men af ærbødighed fæstede han ikke sin tanke ved det og spurgte næsten sig selv, om han ville turde vove at begå den salige vanhelligelse …

5

En regnvejrsaften sad de ved siden af hinanden ved kaminen, og bedstemoder Yvonne sov overfor dem. Flammerne, der bevægede sig hen over grenene på arnestedet, fik deres skyggebilleder til at danse på loftet.

De talte meget sagte som alle kærestefolk, men denne aften var der lange pauser i deres passiar; han i særdeleshed sagde næsten ingenting, men bøjede hovedet med et lille smil og søgte at undgå Gauds blik.

Hun havde nemlig hele aftenen trængt ind på ham med spørgsmål om denne hemmelighed, som det ikke var muligt at få ham til at rykke ud med, og denne gang så han, at han var fanget: hun var alt for snu og alt for bestemt på at få den at vide, ingen udflugter kunne mere bringe ham ud af denne forlegenhed.

"Havde man talt ilde om mig?" spurgte hun.

Han forsøgte på at svare Ja. Talt ilde? Ja, det havde man rigtignok, i Paimpol og i Ploubazlanec ...

Hun spurgte, hvad man da havde sagt. Han blev forvirret og vidste ikke, hvad han skulle svare; så så hun nok, at det måtte være noget andet.

"Var det min påklædning, Yann?"

Ja, det var nu ganske vist, at den havde bidraget til det: hun gjorde en tid lang for meget ud af den til at blive en simpel fiskers hustru; men han måtte dog indrømme, at det ikke var det hele.

"Var det, fordi vi den gang ansås for at være rige? Du var bange for en kurv?"

"Å nej! det var ikke det."

Han gav dette svar med en så troskyldig sikkerhed på sig selv, at det morede Gaud; og så blev der på ny en pause, under hvilken man hørte brisens og havets sukkende klage udenfor.

Mens hun iagttog ham opmærksomt, begyndte hun at få en idé, og udtrykket i hendes ansigt forandredes lidt efter lidt.

"Det var ikke noget af alt det, Yann; men hvad var det så?" sagde hun, idet hun pludselig så ham lige ind i øjnene med et uimodståeligt, forskende smil ligesom hos én, der har gættet rigtigt.

Og han vendte hovedet bort og lo.

Det forholdt sig altså virkelig således, som hun havde regnet det ud: han kunne ingen grunde give, fordi der ingen var og aldrig havde været nogen. Han havde slet og ret været trodsig, som Sylvestre sagde i gamle dage, det var det hele. Men man havde jo også drillet ham så meget med denne Gaud! Alle havde været med til det: hans forældre, Sylvestre, hans kammerater, ja Gaud selv. Så havde han begyndt med at sige Nej, stadig Nej, mens han dog stadig i sit hjertes inderste holdt fast ved tanken om, at det sikkert en dag, når ingen mere tænkte på det, til sidst ville blive Ja.

Og det var for den barnagtigheds skyld, at Gaud var sygnet forladt hen i to år og havde ønsket at dø!

Efter først at have lét lidt af flovhed over at være blevet opdaget, så Yann alvorligt på Gaud med et par rigtig gode øjne, hvori der lå det indtrængende spørgsmål: Ville hun tilgive ham? Han følte nu en så inderlig anger over at have voldt hende så megen sorg – ville hun tilgive ham?

"Sådan er nu engang min karakter, Gaud," sagde han. "Hjemme med mine forældre er det ligedan. Undertiden, når trodsigheden kommer over mig, kan jeg være hele otte dage ligesom vred på dem, næsten uden at tale med nogen. Og dog holder jeg meget af dem, det ved du, og til sidst adlyder jeg dem altid i alt, hvad de forlanger, som om jeg endnu var et barn på ti år ... Du kan tro, det var ikke noget for mig ikke at gifte mig! Nej, det havde i alt fald ikke varet længere, Gaud. Det kan du stole på!"

Om hun tilgav ham! Hun følte tårerne komme, og det sidste af hendes sorg svandt ved denne Yanns bekendelse. Desuden ville denne time ikke have været så sød, hvis hun ikke havde lidt så meget tidligere; nu, da det var forbi, foretrak hun næsten at have udstået denne prøvelsens tid.

Nu var alt opklaret imellem dem, rigtignok på en uventet måde, men fuldstændigt: der var intet slør mere mellem deres sjæle. Han sluttede hende i sine arme, deres hoveder nærmede sig til hinanden, og de blev længe stående således, kind til kind, uden mere at behøve at forklare eller sige noget. Og i dette øjeblik var deres favntag så kysk, at de blev stående uden at lade sig anfægte af, at bedstemoder Yvonne vågnede op.

. . . .

6

Det var seks dage før afrejsen til Island. Brudetoget vendte tilbage fra kirken i Ploubazlanec i en voldsom blæst og under en overtrukken og kulsort himmel.

De var smukke begge to, da de vandrede dér arm i arm som et fyrstepar i spidsen for det lange følge. Rolige, tankefulde, alvorlige gik de som i en drøm og syntes ikke at se noget, men at være hævet over alt omkring dem. Det så ud, som om selv blæsten bøjede sig for dem, mens brudetoget bagved dem frembød en munter uorden af leende par, der joges af vestenvindens voldsomme stød. Der var mange unge, der også strømmede over af livsglæde; andre, allerede grånende, smilede endnu ved at tænke tilbage på deres bryllupsdag og deres ungdomsår. Bedstemoder Yvonne var også med; meget forblæst, men næsten lykkelig gik hun sammen med en gammel onkel af Yann, der opvartede hende med gammeldags artigheder; hun havde et smukt nyt sæt på, der var blevet købt til hende i denne anledning, og endnu stadig sit lille sjal, der var blevet farvet for tredje gang – sort på grund af Sylvestres død.

Og vinden gennempiskede uden forskel alle disse brudegæster – skørter løftede sig, kjoler blæste i vejret, og hatte og sæt fløj op i luften.

Udenfor kirkedøren havde de nygifte efter skik og brug købt buketter af kunstige blomster for at fuldstændiggøre deres festdragt. Yann havde fæstet sin på det første det bedste sted på sit brede bryst, men han hørte nu til dem, som alt klæder; hvad Gaud angår, var der endnu noget af en dame i den måde, hvorpå disse simple blomster blev anbragt på hendes livstykke,

der ligesom i gamle dage sluttede tæt om hendes dejlige former.

Violinspilleren, der førte skaren an, var ganske fortumlet af blæsten og spillede helt forkert; hans melodier kunne kun opfanges stødvis og frembragte sammen med vindstødenes larm en løjerlig musik, der var mere spæd end en måges skrig.

Hele Ploubazlanec var på benene for at se dem. Der var noget ved dette bryllup, der tiltrak folk, og man var kommet langvejs fra; på alle korsveje stod skarer og ventede på dem. Næsten alle islandsfiskerne fra Paimpol, Yanns venner, havde stillet sig op her og hilste på brudeparret; Gaud svarede alvorligt med en let, yndefuld bøjning som en fin dame, og hele vejen igennem blev hun beundret.

Alle tiggere, lemlæstede, gale, idioter var strømmet til fra flækkerne i omegnen, selv fra de mest afsidesliggende midt i skovene: de stod opstillet på vejen med lirekasser og harmonikaer og rakte hænder og hatte ud efter almisser, som Yann tilkastede dem med sin stolte, fornemme mine og Gaud med sit smukke dronningesmil. Der var nogle af disse tiggere, der var meget gamle, og hvis grå hår dækkede tomme hjerner, der aldrig havde indeholdt noget; de krøb sammen i hulvejene og havde samme farve som jorden, som de ikke syntes at være kommet helt ud af, og som de snart skulle ned i igen uden at have haft en eneste tanke; deres forvildede blikke syntes at ville tyde det gådefulde ved deres mislykkede og unyttige eksistenser. De så på denne fest, denne fyldige livsglæde uden at forstå noget af det hele.

Toget blev ved at gå, forbi flækken Pors-Even og Gaos'ernes hus; det skulle ifølge en gammel skik begive sig til Treenigheds-

kapellet, der ligger ligesom ved den bretonske verdens ende.

Ved foden af den sidste og yderste klint ligger det på en grundvold af lave klipper, ganske nær ved havet, og synes allerede at høre havet til. For at komme derned må man følge en smal sti, der snor sig mellem granitblokke. Brudetoget spredte sig på skråningen af denne pynt mellem stenene, og vittighederne og artighederne gik fuldstændig tabt i vindens og bølgernes larm.

Det var umuligt at nå hen til dette kapel; i dette uvejr var adgangen til det ikke sikker nok, bølgerne steg alt for højt op på land og overskyllede alt med deres hvide skum.

Yann, som var længst fremme med Gaud under armen, veg først tilbage for søerne; bagved ham blev følget stående amfiteatralsk på klipperne, og han syntes at være kommet der for at forestille sin hustru for havet – men dette gav den unge brud en meget uvenlig modtagelse.

Da han vendte sig om, fik han øje på spillemanden, der sad på toppen af en grå klippe og forsøgte mellem vindstødene at få fat i sin dansemelodi.

"Pak du din musik sammen, min ven!" sagde han til ham; "havet spiller en anden op for os, og den går bedre end din."

I samme øjeblik faldt der en voldsom skylregn, der havde truet siden om morgenen. Så blev der et vildt kapløb, ledsaget af skrig og latter, om at komme op på klinten og hen til brudehuset.

7

Brudegildet holdtes hos Yanns forældre, fordi Gauds hjem var så fattigt.

Ovenpå i det store nye værelse var femogtyve personer bænkede omkring brudeparret: Fætter Gaos, styrmanden, Guermeur, Keraez, Yvon Duff, hele *Marie*s besætning, der nu skulle om bord på *Leopoldine*; fire meget kønne brudepiger med hårfletningerne snoet rundt over ørene ligesom fordum kejserinderne i Byzans og den hvide hovedpynt sat op, efter den nyeste mode for ungdommen, i form som en havsnegls hus; fire brudesvende, alle islandsfiskere, velvoksne karle med smukke, stolte øjne.

Og nedenunder blev der naturligvis også lavet mad og spist; hele halen af brudefølget havde stuvet sig sammen her i vild uorden, og lejede kvinder fra Paimpol var nær ved at blive tossede af at tumle med de mange gryder og stegepander på den store skorsten.

Yanns forældre kunne nok have ønsket en rigere hustru til deres søn; men Gaud var nu bekendt som en ærbar og stræbsom pige, og, havde hun end mistet sin formue, var hun ligefuldt den smukkeste på egnen, og det smigrede dem at se de to unge folk passe så godt til hinanden.

Den gamle fader, der blev munter, efterhånden som måltidet rykkede frem, sagde til en tante af bruden:

"Nå, så bliver der da endnu flere Gaos'er, og der var dog ingen mangel på dem i Ploubazlanec i forvejen!"

Så talte han på fingrene og udviklede for hende, hvor alle de Gaos'er kom fra: hans fader, der var den yngste af ni brødre,

havde haft tolv børn, der alle var blevet gift med kusiner, og alt det var blevet til en redefuld af Gaos'er, for ikke at tale om dem, der var forlist ved Island ...

"Og jeg," sagde han, "har også giftet mig med en Gaos, en slægtning af mig, og vi to har produceret fjorten til."

Og ved tanken om denne børnevrimmel glædede han sig og rystede sit hvide hoved.

Han havde, min tro, haft vanskeligt ved at opdrage sine fjorten små, men nu gik det godt, og de 10.000 francs fra vraget havde gjort dem ganske velhavende.

Guermeur, der også var blevet lystig, fortalte om sine løjer, da han var "i tjenesten", historier fra Kina, Antillerne, Brasilien, der fik de unge, som skulle til disse farvande, til at gøre store øjne, mens de gamle sømænd, der sad ved bordet, satte en godmodig, skælmsk latter op.

"Man råber så meget imod tjenesten," sagde de, "og så er det dog kun der, at man kan have den slags løjer for."

Udenfor blev vejret ikke bedre, tværtimod: stormen og regnen rasede i den mørke nat. Trods de tagne forsigtighedsregler var nogle ængstelige for deres både og talte om at rejse sig for at gå ud og se til dem.

Imidlertid kom der en anden larm, der var meget lystigere at høre på, nedefra, hvor de yngste af brudefølget sad sammenstuvede: det var glade råb og lattersalver fra fætre og kusiner, der begyndte at føle sig meget oplivede af mosten.

Der var blevet beværtet med kogte kødspiser, stege, kyllinger, flere slags fisk, omeletter og pandekager.

Der var blevet snakket om fiskeri og smugleri, og man havde drøftet alle mulige måder at narre de herrer toldembedsmænd

på, der som bekendt er søfolkenes fjender.

Ovenpå, ved det fine bord, havde man endda dristet sig til at opvarte med slibrige historier; følgende samtale blev ført på bretonsk mellem mænd, der alle i sin tid havde faret verden rundt:

"De huse, du ved nok, der ligger i Hong-Kong, når man kommer op i smågaderne ..."

"Ja, vel," svarede fra den anden ende af bordet én, der også havde været der; "når man går til højre, ligesom man kommer i land?"

"Det er rigtigt; kort sagt, hos de kinesiske damer, med tugt at melde ... Nåda, vi var tre, som havde muntret os der ... Det var forresten nogle fæle fruentimmer, ved Gud, rigtigt fæle! ..."

"Fæle? Ja, det skulle jeg mene," sagde Yann, som også havde forglemt sig selv et øjeblik efter en lang sejlads og gjort bekendtskab med disse kineserinder.

"Nu vel, da vi så skulle til at betale, hvor skulle vi så få moneterne fra? Vi vendte vore lommer alle sammen – ikke en hvid! ... Så gjorde vi jo undskyldninger og lovede at komme igen ..."

Her skar han ansigter og satte et par øjne op som en kineserinde, der bliver meget forbavset.

"Men den gamle tingest ville ikke rigtigt tro på det og gav sig til at miave og gøre et satans mudder, og til sidst slog hun sine gule kløer i os."

Nu efterabede han kineserindernes skingrende stemmer, satte en rasende mine op og rullede med øjnene, som han havde trukket i vejret med fingrene.

"Og se, så kommer de to kinesere, de to, som ... kort sagt, de to haner i kurven, du forstår mig nok, og låser døren af for os. Begribeligvis tog vi dem i pisken for at få dem til at danse. Men vupti! så myldrede der andre frem fra alle mulige huller og åbninger, mindst et dusin, og de smøgede ærmerne op for at kile løs på os ... Men de så ligefuldt ikke rigtig glade ud alligevel. Jeg havde nu netop en pakke sukkerrør med mig, som jeg lige havde købt til at tage med på vejen, og de er solide nok, de går ikke i stykker, når de er friske, så du kan nok tænke, at de blev brugt til at tærske løs på de abekatte ..."

Nej, det var dog en gruelig blæst! I dette øjeblik klirrede ruderne for et voldsomt vindstød, og taleren snuppede slutningen af sin historie af og gik ud for at se til sin båd.

En anden sagde:

"Da jeg var bådsmand om bord på *Zenobie* ved Aden, ser jeg en dag strudsfjerskøbmændene kravle om bord. 'Goddag, bådsmand; vi ikke tyve, vi skikkelige købmænd.' Så langer jeg dem en, så de kommer ned igen i en lynende fart: 'Skikkelige købmænd?' siger jeg; 'se nu først til, at I kan lade mig få en bunke strudsfjer til givendes, så kan vi siden snakke, om I kan få lov til at komme herop med jeres kram.' Og jeg skulle nok have gjort dem i penge, når jeg kom hjem, hvis jeg ikke havde været så fæisk! – Men," tilføjede han sørgmodigt, "jeg var et ungt menneske dengang, ved du nok ... Og så i Toulon var der et pigebarn, som jeg kendte, hun var modehandlerinde ..."

Her får pludselig en af Yanns små brødre, en tilkommende islandsfisker, ondt, fordi han har drukket for meget most. I en fart må den lille Laumec føres bort, hvilket gjorde en ende på

fortællingen om denne modehandlerindes rænker for at få disse strudsfjer ...

Vinden hylede i kaminen og rystede af og til huset på dets grundvold, så man kunne blive ganske angst og bange.

"Man skulle tro, at den er vred, fordi vi morer os," sagde den fætter, der var styrmand.

"Nej, det er havet, der er misfornøjet," svarede Yann, idet han smilede til Gaud, "fordi jeg havde lovet det ægteskab."

Imidlertid begyndte de begge at blive grebet af en slags forstemthed; de talte sagtere sammen med hinanden i hånden, ensomme midt i de andres munterhed. Yann, der kendte vinens indflydelse på sanserne, drak slet ikke den aften, og han rødmede, når en af hans kammerater henvendte en matrosvittighed til ham angående brudefærden. Af og til var han også bedrøvet, når han pludselig kom til at tænke på Sylvestre ... Forresten var det en aftale, at der ikke skulle danses af hensyn til ham og Gauds fader.

Man var nu nået til desserten; der skulle snart synges viser. Men forinden skulle der bedes bønner for de afdøde i familien; ved brudegilderne svigter man aldrig denne religiøse pligt, og, da man så den gamle Gaos rejste sig og blottede sit hvide hoved, blev der tyst allevegne:

"Nu beder vi for min fader, Guillaume Gaos!"

Han gjorde korsets tegn og bad den latinske bøn:

"*Pater noster, qui est in cœlis, sanctificetur nomen tuum ...*"

Tavsheden havde nu forplantet sig helt nedenunder; alle de, der var i dette hus, gentog i deres stille sind de hellige ord.

"Nu beder vi for mine brødre Yves og Jean Gaos, der er forlist i havet ved Island! ... Nu beder vi for min søn Pierre Gaos,

forulykket om bord på *Zélie* ..."

Da så alle disse Gaos'er havde fået hver sin bøn, vendte han sig om til bedstemoder Yvonne og sagde:

"Nu beder vi for Sylvestre Moan!"

Og han begyndte endnu en gang på sit Fadervor. Da græd Yann.

"... *Sed libera nos a malo. Amen.*"

Nu begyndte viserne, viser, som de havde lært i tjenesten; de blev foredraget af en af brudesvendene på en smægtende måde, der gik til hjertet, og så blev omkvædet gentaget af andre smukke, dybe stemmer.

Men de nygifte hørte nu kun efter ligesom i afstand; når de så på hinanden, strålede deres øjne med en tilsløret glans som matte lamper; de talte sagtere og sagtere sammen, stadig med hinanden i hånden, og Gaud slog ofte blikket ned for sin husbond og blev lidt efter lidt overfaldet af en større og saligere gysen.

Nu bød fætteren, der var styrmand, en ham tilhørende vin rundt; han havde med stor forsigtighed bragt den med sig og kælede for flasken, der lå ned og ikke måtte rystes, sagde han.

Han fortalte dens historie: En dag, da de lå og fiskede, fandt de et oksehoved [Note 4)], der lå og flød ganske alene i rum sø; det var umuligt at hale det i land, det var alt for stort; så havde de stukket hul på det på stedet og fyldt alle de krus og bægre, de havde om bord. Det var umuligt at tage alt med; så havde de gjort tegn til de andre fiskere, og alle de sejlere, der var i sigte, havde samlet sig om fundet.

"Og jeg ved mere end én, der var drukken, da han om aftenen kom hjem til Pors-Even."

Stadig vedblev stormen med sin afskyelige tuden.

Nedenunder dansede børnene runddanse; der var nok nogle af dem i seng, nogle ganske små Gaos'er, men de andre gjorde et forfærdeligt spektakel, anførte af den lille Fantec og den lille Laumec [Note 5)], de ville absolut ud at lege udenfor, og hvert øjeblik smækkede de døren op, så stormen fo'r ind og pustede lysene ud.

Styrmanden sluttede historien om sin vin; han havde for sit vedkommende fået fyrre flasker; han bad om, at der ikke måtte blive talt om det, for at han ikke skulle få ubehageligheder for dette ikke fremlyste vraggods.

"Men se, de flasker skulle nu have været omhyggeligt behandlede," sagde han; "hvis man havde kunnet afklare dem, ville det være blevet en ganske fortræffelig vin; for den indeholdt sikkert meget mere druesaft, end der findes i alle vinlagrene i hele Paimpol."

Hvem ved, hvor den skibbrudne vin havde vokset? Den var mørkerød, stærk, meget blandet med søvand, og havde beholdt en skarp smag af salt. Den blev dog fundet meget god, og der blev tømt flere flasker.

Folk begyndte nu at blive lidt fortumlede i hovederne; stemmerne blev lidt rustne, og karlene kyssede de unge pigebørn.

Det blev lystigt ved med viserne, men sindene var ikke rigtig roligt stemte ved dette gilde, og mændene udvekslede tegn på ængstelse på grund af uvejret, der stadig tog til. Udenfor blev den uhyggelige larm stadig værre og værre; den lignede et eneste, vedvarende, truende brøl, udstødt på en gang af fuld hals, af tusinder af rasende vilde dyr med udstrakte struber. Og

så troede man at høre svære kanoner affyre i det fjerne deres frygtelige dumpe skud; det var havet, der fra alle kanter piskede op imod Ploubazlanecs kyster – nej, det lod ganske rigtig ikke til at være tilfreds, og Gaud følte sig beklemt om hjertet ved denne rædselsfulde musik, som ingen havde bestilt til deres brudefærd.

Henimod midnat rejste Yann sig stille og gjorde tegn til sin hustru, at hun skulle komme hen til ham.

Det var om, at de skulle tage hjem ... Hun blev undselig og rødmede, skamfuld over at have rejst sig ... Så sagde hun, at det ville være uhøfligt at gå og lade de andre være alene.

"Vist ikke nej," sagde Yann, "det er fader, der har tilladt det; vi kan gøre det."

Og han trak hende med sig.

De slap hemmeligt bort.

De kom ud i kulden, i den uhyggelige storm, i den bælgmørke urolige nat. De gav sig til at løbe med hinanden i hånden. Oppe fra denne sti på klinten kunne man gætte sig til det oprørte hav, hvorfra al denne larm kom, uden at kunne se det. De løb begge to, piskede af stormen lige i ansigtet, med kroppen bøjet forover imod vindstødene, undertiden tvunget til at vende sig om og holde hånden for munden for at få vejret igen.

Først slyngede han sin arm om hendes liv og løftede hende næsten helt op, for at hendes kjole ikke skulle slæbe, for at hendes smukke sko ikke skulle blive våde i alt det vand, der rislede hen ad jorden, og så hang hun ganske om hans hals, og han blev ved at løbe ... Nej, han havde ikke troet, at han elskede hende så højt! Og så tænke sig, at hun var treogtyve år, han

snart otteogtyve, at de i det mindste i to år kunne have været gifte og lykkelige som i aften!

Endelig kom de hjem, til deres usle lille bolig med det fugtige gulv og med stråtag – og de tændte et lys, som blæsten slukkede to gange for dem.

Den gamle bedstemoder, som var blevet fulgt hjem, førend viserne begyndte, havde i to timer ligget i sit sengeskab, hvis fløjdøre hun havde lukket til; de gik ærbødigt derhen og kikkede ind for at sige godnat til hende, hvis hun tilfældigvis skulle være vågen. Men de så, at hendes ærværdige ansigt forblev ubevægeligt og hendes øjne lukkede; hun sov eller lod, som om hun sov, for ikke at forstyrre dem.

Så følte de sig alene med hinanden.

De skælvede begge to, idet de holdt hinanden i hænderne. Han bøjede sig først ned over hende for at kysse hende på munden; men Gaud vendte sine læber bort, og lige så kysk som hin aften, da de blev forlovede, trykkede hun dem midt på Yanns af blæsten iskolde kind.

Hvor var deres hytte ussel og lav, og hvor der var koldt! O, hvis Gaud var blevet ved at være velhavende som i gamle dage, hvilken glæde ville hun da ikke have haft ved at indrette et smukt værelse, ikke som dette på den bare jord! ... Hun var selv endnu ikke rigtig vant til disse rå granitmure, det frastødende udseende, alt havde; men hendes Yann var der med hende, så var ved hans nærværelse alt forandret, omskabt, og hun så nu kun ham ...

Nu var deres læber mødtes, og hun vendte ikke mere sine bort. De blev stående der, tæt omslyngede, tavse, berusede ved saligheden af et kys, der ikke ville få ende. De sammenblandede

deres lidt stønnende åndedræt og skælvede begge stærkere, som i en brændende feber. De syntes at mangle kraft til at bryde deres favntag og ikke at ønske noget ud over dette lange kys.

Endelig rev hun sig pludselig løs:

"Nej, Yann! ... Bedstemoder Yvonne kunne gerne se os!"

Men han opsøgte atter med et smil sin hustrus læber og trykkede dem hurtigt atter til sine, ligesom én, der vansmægter af tørst, og som man har berøvet et bæger koldt vand.

Den bevægelse, de havde gjort, havde brudt den yndige tøvens trolddom. Yann, som i de første øjeblikke kunne være faldet på knæ som for den hellige jomfru, følte, at han igen blev menneske; han kastede et stjålent blik hen til de gamle sengeskabe, ked af at være så nær ved denne bedstemoder og søgende et sikkert middel til ikke mere at blive set; stadig uden at forlade de søde læber strakte han armen ud bag ved sig, og med bagen af hånden slukkede han lyset.

Så løftede han hende rask op i sine arme; som han nu holdt hende med munden stadig fæstet til hendes, var han som et vildt dyr, der har boret sine tænder i et bytte. Hendes legeme, hendes sjæl gav efter for denne bortførelse, der var uimodståelig, skønt den blev ved at være blid som ét eneste, alt omfattende kærtegn: han bar hende i mørket hen til den smukke, hvide, "moderne" seng, der skulle være deres brudeleje.

Og det samme usynlige orkester blev ved at spille op for dem, på denne deres første nat sammen som ægtepar.

Huhu! ... Huhu! ... Stormen mødte op, snart skælvende af raseri med sin fulde, buldrende larm, snart hviskende sin trussel sagtere, ligesom med en udsøgt ondskab, med små langtrukne toner.

Og sømændenes store grav lå lige ved, urolig, alt opslugende, piskende klinterne med sine dumpe slag. En eller anden nat skulle man fanges i den, slås med det iskolde, sorte element … det vidste de …

Men hvad gjorde så det? For øjeblikket var de på landjorden, i læ for dette afmægtige raseri, der kun vendte sig mod sig selv. Og så, i den fattige, usle bolig, som vinden fo'r forbi, gav de sig hen til hinanden uden bekymring for døden eller for noget, berusede, saligt bedårede af kærlighedens evige trolddomsmagt …

8

De var mand og kone i seks dage.

I dette afrejsens øjeblik optog det, der angik islandsfarten, alles tanker. Fruentimmerne sørgede for at få saltfustagerne om bord; mændene havde travlt med tiltaklingen, og hos Yann arbejdede moderen og søstrene fra morgen til aften på at gøre olietøjet, sydvesterne, hele udstyret i stand. Vejret var mørkt, og havet, der mærkede, at det lakkede imod jævndøgn, uroligt og oprørt.

Gauds hjerte led ved disse ubønhørlige forberedelser, talte dagens hurtige timer og længtes efter aftenen, da hun, efter endt arbejde, havde sin Yann for sig alene.

Ville han også de følgende år tage afsted? Hun håbede nok, at hun skulle kunne holde på ham. Men hun turde ikke allerede nu tale til ham om det … Han elskede hende inderligt; med sine tidligere elskerinder havde han aldrig kendt noget lignende; nej, dette var helt forskelligt, det var en så tillidsfuld og så frisk kærlighed, at de samme kys, de samme favntag med hende var *noget andet*.

Hvad der henrykte hende som en fuldstændig overraskelse, var at finde ham så blid, så godmodig, ham, som hun undertiden i Paimpol havde set så hovmodig overfor forelskede pigebørn. Overfor hende udviste han tværtimod altid denne ridderlighed, der syntes at falde ham ganske naturlig, og hun forgudede det gode smil, han altid satte op til hende, når deres øjne mødtes. Det kom sig af, at der hos disse simple folk er en medfødt ærbødighed for *hustruens* majestæt: der er et svælgende dyb mellem hende og elskerinden, denne tingest,

der blot er til adspredelse, og som man bagefter ligesom slænger nattens kys med et foragteligt smil i ansigtet igen. Gaud, hun var hustruen, og om dagen mindedes han ikke mere deres kærtegn, der ikke syntes at komme i betragtning, i den grad var de for hele livet ét kød og blod.

Men hun var meget ængstelig midt i sin lykke, der forekom hende som noget så uventet, uholdbart, som en drøm …

For det første: ville denne kærlighed hos Yann rigtigt vare ved? … Undertiden kom hun i tanker om hans elskerinder, hans opfarende sind, hans eventyrlige liv, og så blev hun bange: ville han bestandig bevare denne grænseløse ømhed og denne kærlige ærbødighed for hende?

Seks dages ægteskab var virkelig ingenting for en kærlighed som deres; kun et lille i feberhede modtaget afdrag på hele livet, der endnu kunne være så langt for dem! De havde jo næppe kunnet tale med hinanden, se hinanden, fatte, at de tilhørte hinanden. – Og alle deres planer om samliv, om stille fryd, om for alvor at sætte bo, havde de været nødt til at opsætte indtil hjemkomsten.

De næste år måtte hun for enhver pris forhindre ham i at tage afsted til Island! … Men hvorledes skulle hun bære sig ad med det? Og hvorledes skulle de så kunne leve, da de begge var så lidt rige? … Og desuden holdt han jo så meget af livet på søen.

Alligevel ville hun de næste gange forsøge på at holde ham tilbage; hun ville sætte hele sin viljekraft, hele sin forstand, hele sit hjerte ind på det. Være en islandsfiskers hustru, med bedrøvelse se hvert forår nærme sig, tilbringe hver sommer i en ængstelig spænding – nej. Nu, da hun tilbad ham højere, end

hun nogensinde havde tænkt sig det muligt, følte hun sig grebet af en alt for stor rædsel ved at tænke på de kommende år ...

De fik én forårsagtig dag, én eneste. Det var dagen, før skibene skulle lette; alt var i orden om bord, og Yann blev hele dagen sammen med hende. De spadserede arm i arm hen ad vejene ligesom to kærestefolk og havde tusinde ting at fortælle hinanden. Folk smilede, når de så dem gå forbi:

"Det er Gaud med den lange Yann fra Pors-Even ... To nygifte!"

Det var et rigtigt forårsvejr, denne sidste dag; det var ejendommeligt pludselig at se dette fuldstændige vindstille og ikke en eneste sky mere på denne i almindelighed så overtrukne himmel. Ikke en vind rørte sig. Havet var blevet ganske roligt og havde overalt den samme blege, blå farve. Solen strålede med en stærk, hvidlig glans, og den barske egn blev mættet af dette lys som af noget fint og sjældent: det syntes at opmuntres og oplives helt ude i det fjerne. Luften havde fået en yndig lunhed, der mindede om sommeren, og man skulle tro, at den havde slået sig fast for bestandig, og at der ikke mere kunne blive tale om mørke dage eller om storme. Næssene, bugterne, som skyernes vekslende skygger ikke mere fo'r hen over, tegnede deres store, uforanderlige linjer i solskinnet; også de syntes at udhvile sig i en ro, der aldrig skulle få ende, og man så allerede tidligt udsprungne blomster langs med grøfterne, primulaer eller spæde violer uden duft – alt syntes at ville fejre deres kærlighedsfest.

Når Gaud spurgte: "Hvor længe vil du blive ved at elske mig, Yann?" så han hende forbavset lige ind i øjnene med sit smukke, åbne blik og svarede: "Altid, Gaud ..."

Og dette ord, der blev udtalt så ligefremt og troskyldigt, syntes virkelig her at have sin egentlige, fulde betydning.

Hun støttede sig til hans arm. I sin henrykkelse over den virkeliggjorte drøm trykkede hun sig op til ham, stadig ængstelig i følelsen af, at han kun var her for en flygtig stund som en trækfugl ... I morgen fløj han jo bort i det fjerne! ... Og denne første gang var det for silde, hun kunne intet gøre til at forhindre ham fra at rejse ...

Fra disse veje på klinten, hvor de spadserede, så man ud over hele dette landskab, der syntes at være ganske uden træer, dækket med lave tornblade og besået med stene. Fiskerhytterne var strøet hist og her på klipperne med deres faldefærdige mure, deres høje, puklede stråtage, der fik et grønligt skær fra det netop fremspirede mos, og langt ude i det fjerne beskrev havet, ligesom et uhyre, gennemsigtigt drømmebillede, sin umådelige og evige kreds, der så ud, som om den omsluttede alt.

Hun morede sig med at fortælle ham forbavsende og vidunderlige historier fra Paris, hvor hun jo havde boet; men han rynkede på næsen og interesserede sig ikke for dem.

"Så langt fra havet," sagde han, "og så meget land, så meget land ... der må være usundt! Så mange huse, så mange mennesker ... der må være slemme sygdomme i de byer; nej, jeg ville, min tro, ikke leve der."

Hun smilede og forbavsedes over at se, hvor det store menneske var barnagtigt.

Undertiden vandrede de ned i de fordybninger i terrænet, hvor der vokser rigtige træer, der ser ud, som om de her krøb sammen for blæsten fra havet. Her var der ingen udsigt mere;

på den kolde, fugtige jord lå der dynger af visne blade, vejen, der var kantet med grønne tornblade blev mørk under grenene, og så snævrede den sig imellem murene i en mørk, ensom flække, der var nær ved at falde sammen af ælde; og hele tiden så de et krucifiks rejse sig højt op mellem de visne grene med sin store kristusfigur af træ, der var ormædt som et lig og vrængede i sin endeløse smerte.

Så gik stien opad igen, og nu så de atter ud i det umådelige rum og indåndede den friske luft på højderne og fra havet.

Han fortalte hende om Island, de blege somre uden nætter, solen, der aldrig går ned. Gaud forstod ikke rigtigt og lod sig det forklare.

"Solen går helt rundt, helt rundt," sagde han, idet han førte sin udstrakte arm ud over de blå vandes fjerne kreds. "Den holder sig bestandig meget lavt nede, fordi, ser du, den slet ikke har kraft til at stige op; ved midnatstid slæber den lidt sin rand i havet, men den rejser sig straks igen og fortsætter sin runde. Undertiden kommer også månen frem i den anden ende af himlen; så arbejder de begge to, hver fra sin kant, og man kan ikke rigtigt kende dem fra hinanden, for de ligner hinanden meget i de egne."

Se solen ved midnat! ... Hvor den ø Island dog måtte ligge langt borte! Og fjordene? Gaud havde mange gange læst det ord mellem navnene på de døde i de skibbrudnes kapel; det forekom hende, at det måtte være benævnelsen på noget uheldsvangert.

"Fjordene," svarede Yann, "det er store bugter som f.eks. denne her ved Paimpol; kun er der rundt omkring så høje, høje bjerge, at man aldrig kan se, hvor de ender, på grund af skyerne,

der er ovenpå dem. Det er et sørgeligt land, Gaud, det kan du være vis på. Sten, sten, ikke andet end sten; folkene på øen ved ikke, hvad træer er. Midt i august, når vort fiskeri er forbi, er det på høje tid at sejle hjem, for så begynder nætterne, og de bliver meget snart lange; solen falder under jorden uden at kunne rejse sig igen, og det er nat hos dem derovre hele vinteren. – Og så er der også en lille kirkegård på kysten, i en fjord, ligesom hos os, for dem fra Paimpol, der er døde under fiskeriet eller blevet borte på søen; det er indviet jord ligesom i Pors-Even, og de afdøde får trækors, der ganske ligner dem her, med deres navne på. De to brødre Goazdiou fra Ploubazlanec og Guillaume Moan, Sylvestres bedstefader, ligger der."

Og hun troede at se den lille kirkegård ved foden af det ensomme næs i disse endeløse dages blege, lyserøde skær; og så tænkte hun på disse døde under isen og under de vinterlange nætters sorte ligklæde.

"Og så fisker I stadig, stadig, uden nogen hvile?" spurgte hun.

"Hele tiden. Og så er der manøvreringen om bord, for havet er ikke altid roligt i de farvande. Man er min tro træt om aftenen, det giver appetit, kan du tro."

"Og man keder sig aldrig?"

"Aldrig!" sagde han med en inderlighed, der bedrøvede hende; "om bord, i rum sø falder tiden mig aldrig lang!"

Hun bøjede sit hoved og følte sig mere bedrøvet, mere besejret af havet.

Femte del

I

… Ved slutningen af denne forårsdag kaldte mørket, der begyndte at falde på, atter de vinterlige fornemmelser tilbage, og de gik hjem for at spise ved deres arne, hvor der brændte en bunke kvas.

Deres sidste måltid sammen! … Men det var jo først næste dag, de skulle skilles, og det forhindrede dem i allerede at være bedrøvede.

Efter middagen fik de atter et mildt indtryk af foråret, da de kom ud på vejen til Pors-Even: Luften var stille, næsten lun, og en rest af tusmørke slæbte sig endnu sendrægtigt ud over egnen.

De besøgte deres slægtninge, som Yann skulle sige farvel til, og gik tidligt til ro, da de begge to ville stå op ved daggry.

2

Kajen ved Paimpol var den næste morgen fuld af folk. Islandsfiskerne var begyndte at afsejle for to dage siden, og ved hvert højvande tog en ny gruppe afsted. Denne morgen skulle femten fartøjer lette, deriblandt *Leopoldine*, og sømændenes hustruer eller mødre var alle til stede. – Gaud forbavsedes over at være blandt dem; hun var jo nu også blevet en islandsfiskers hustru og var kommet hid af samme sørgelige grund. Hendes skæbne havde udviklet sig så hurtigt på nogle dage, at hun næppe havde fået tid til rigtigt at forestille sig de virkelige forhold; ned ad et uimodståeligt skråplan var hun nået til dette mål, der var ubønhørligt, og som hun nu måtte underkaste sig – ligesom de andre, de, der var vante til det ...

Hun havde aldrig på nært hold overværet disse optrin, denne afskedstagen – alt det var nyt og ubekendt. Iblandt disse kvinder var der ingen, der var som hun, og hun følte sig ensom, forladt; hendes "fine" fortid, der blev stående trods alt, hvad der var sket siden, stillede hende på en plads for sig.

Vejret havde holdt sig godt på denne skilsmissens dag; kun i rum sø kom der en svær dønning fra vest, der bebudede storm, og havet, der ventede alle disse folk, så oprørt ud i det fjerne.

... Omkring Gaud stod der andre kvinder, der ligesom hun var meget smukke og meget rørende, med øjnene fulde af tårer; der var også nogle, som var adspredte og lattermilde, som ikke havde noget hjerte, eller som ikke for øjeblikket elskede nogen. Gamle koner, som følte, at døden nærmede sig, græd ved at skilles fra deres sønner. Kærestefolk kyssede hinanden ømt, og

man hørte berusede matroser synge for at give sig selv mod, mens andre gik alvorlige om bord ligesom til retterstedet.

Og der forefaldt uhyggelige optrin: ulykkelige stakler, som en dag i et værtshus havde ladet sig hyre ved overrumpling, blev nu med magt slæbt om bord: deres egne hustruer og gendarmerne trak afsted med dem; andre, hvis modstand man frygtede på grund af deres legemlige styrke, var for en sikkerheds skyld blevet berusede: de blev båret på bærebøre og hejset ned i lasten som døde.

Gaud forfærdedes ved at se dem komme forbi: hvad var det dog for kammerater, hendes Yann skulle leve sammen med? Og hvad var det dog for en forfærdelig håndtering, der meldte sig på den måde og indgød mænd en sådan rædsel?

Der var dog også søfolk, der så smilende ud, og som uden tvivl ligesom Yann holdt af livet på søen og af fiskeriet. Det var de skikkelige; de havde et ædelt og smukt ydre; hvis de var ungkarle, gik de sorgløse bort og tilkastede pigebørnene endnu et blik; hvis de var gift, omfavnede de deres hustruer og deres små med et mildt vemod og med godt håb om at komme rigere tilbage. Gaud blev lidt beroliget ved at se, at de alle var af den slags om bord på *Leopoldine*, der virkelig havde en udsøgt besætning.

Fartøjerne tog afsted to og to, fire og fire, slæbt ud af bugserskibe. Og, så snart som de satte sig i bevægelse, blottede matroserne deres hoved og istemte af fuld røst lovsangen til den hellige jomfru: "Vær hilset, havets stjerne!" ind mod kajen, kvindehænder bevægede sig i luften til det sidste farvel, og tårer flød ned ad deres kinder.

Så snart *Leopoldine* var sejlet væk, gik Gaud rask hen ad Gaos'ernes hus til; en halvanden times gang langs kysten ad de kendte stier i Ploubazlanec, så var hun ved den yderste pynt hos sin nye slægt.

Leopoldine skulle kaste anker på rheden ud for Pors-Even og først lette for alvor om aftenen; her havde de altså sat hinanden det sidste stævne. Han kom også ganske rigtigt tilbage i sit fartøjs jolle.

I land mærkede man ikke til noget; det var stadig det samme smukke forårsvejr, den samme klare himmel. De gik et øjeblik ud på vejen med hinanden under armen; det mindede dem om deres spadseretur i går, men denne gang var der ingen "i morgen"! De gik uden bestemt mål og vendte om i retning af Paimpol, og snart stod de, uden at have tænkt over det, ved deres hus; de gik altså for sidste gang ind i deres hjem, hvor bedstemoder Yvonne blev forfærdet ved at se dem komme sammen.

Yann gav Gaud formaninger med hensyn til forskellige småting, han lod blive i deres skab, i særdeleshed hans fine bryllupsklæder: hun skulle af og til brede dem ud og hænge dem i solen. – Om bord på krigsskibene lærer matroserne at passe den slags ting. – Og Gaud smilede ved at se ham give den kyndige; han kunne dog være ganske sikker på, at alt, hvad der tilhørte ham, ville blive passet med kærlighed.

Forresten var alle disse spørgsmål kun af underordnet vigtighed for dem; de talte om dem for at tale, for at bedrage sig selv ...

Yann fortalte, at om bord på *Leopoldine* havde man trukket lod om de forskellige fangstposter på skibet, og han var meget glad

ved at have fået en af de bedste. Hun bad om nærmere forklaring, da hun næsten ingen besked vidste om islandsfiskeriet.

"Ser du, Gaud," sagde han, "i rælingen af vore fartøjer er der på bestemte steder boret huller; i dem skal der anbringes små apparater med trisser, som vi stikker vore snører igennem. Og så inden vi tager afsted, kaster vi terninger om disse huller, eller også trækker vi numre, der er blevet rystet sammen i skibsdrengens hue; hver af os får sit, og under hele turen har man ikke ret til at anbringe sin snøre andre steder. Min post er i agterstævnen af skibet, og det er, må du vide, det sted, man fanger flest fisk; og så er det nær ved storvantene, som man altid kan binde en stump lærred, sit olietøj, til, kort sagt noget, der kan give læ for ansigtet imod al den sne eller hagl deroppe – det hjælper, forstår du nok, så bliver huden ikke så forpisket af bygerne, og man kan længere blive ved at se ..."

... De talte sagte, ganske sagte med hinanden ligesom af frygt for at bortskræmme de øjeblikke, de havde tilbage, og få tiden til at flygte hurtigere. Deres passiar havde det særegne præg, som alt det har, der står i begreb med ubønhørligt at ende; de ligegyldigste ubetydeligheder, de sagde til hinanden, syntes den dag at blive hemmelighedsfulde og vigtige ...

I det sidste øjeblik løftede Yann sin hustru op i sine arme, og de holdt hinanden knugede i et langt favntag uden at sige noget mere.

Han gik om bord, de grå sejl udfoldede sig for en meget let vind, der rejste sig fra vest. Hun kunne endnu skelne ham, og han svingede med huen på en forud aftalt måde. Og hun så endnu længe sin Yann, som et skyggebillede, fjerne sig på havet.

– Det var endnu ham, den lille menneskelige skikkelse, der tegnede sig sort imod de askegrå bølger – nu blev den utydelig, tabte sig i det fjerne, som øjnene, der blev matte af at stirre, ikke mere kunne følge …

… Efterhånden som *Leopoldine* forsvandt, gik Gaud langs ad klinten, ligesom tiltrukket af en magnet.

Hun måtte snart standse, fordi hun var helt ude ved pynten; så satte hun sig ned ved foden af det sidste store kors, som står plantet der mellem tornblade og stene. Da det var et højtliggende punkt, syntes havet, set herfra, i det fjerne at skråne opad, og man skulle have sagt, at *Leopoldine* lidt efter lidt, efterhånden som det kom længere bort, hævede sig på skråningen af denne umådelige flade. Der var en stærk, langsom bølgegang i havet – det var ligesom de sidste dønninger af en forfærdelig storm andensteds, bag horisonten; men så langt øjet kunne nå, var alt roligt, hvor Yann var.

Gaud så stadig ud og søgte ret at fæste i sin hukommelse skibets udseende, formen af skroget og sejlene for at kunne kende det langt borte, når det kom igen, og hun så stod på samme plet og ventede på det.

Store søer blev ved at komme fra vest, regelmæssigt den ene efter den anden, uden rist, uden ro, stadig fornyende deres frugtesløse bestræbelser, brydende sig mod de samme klipper, rullende op på de samme steder for at overskylle de samme sandflader. Og i længden tog denne vandenes dumpe uro sig løjerlig ud med den klare luft og den skyfrie himmel: det var, som om havets leje var blevet for fuldt og ville kaste sit indhold ud over kysterne.

Imidlertid blev *Leopoldine* fjernere, mindre, helt borte. Det var vel strømmen, der rev den med sig, for brisen var svag, og dog kom den hurtigt afsted. Den var nu blevet en lille grå plet, næsten et punkt; snart skulle den nå den yderste rand af synskredsen og træde ind i det uendelige rum på den anden side, hvor mørket begyndte at falde på.

Da klokken var syv om aftenen, og skibet var forsvundet, gik Gaud hjem, i det hele taget ved ret godt mod trods de tårer, hun stadig fældede. Hvor forskelligt, og hvor meget mere tomt ville det nemlig ikke have været, hvis han igen var rejst, ligesom de to foregående år, uden engang at sige farvel! Nu var alt jo forandret, formildet; hendes Yann tilhørte hende så fuldt, hun følte sig så elsket trods denne afrejse, at hun, da hun kom ganske alene tilbage til hjemmet, i det mindste havde den trøst og den yndige forventning, der lå i det "Vi ses igen", som de havde sagt til hinanden med tanken fæstet på efteråret.

3

Sommeren gik hed og stille hen; hun spejdede efter de første gule blade, de første svaleflokke, chrysanthemernes blomstring.

Over Reykjavik skrev hun flere gange til ham; men man ved jo aldrig, om den slags breve kommer til deres bestemmelsessted.

I slutningen af juli fik hun et fra ham. Han lod hende vide, at han den tiende dennes var ved godt helbred, at fiskeriet tegnede til at blive udmærket, og at hans andel allerede var 1500 fisk. Fra begyndelsen til enden var det affattet i den naive stil, der er den samme i alle islandsfiskernes breve til hjemmet. Mænd, der er opdraget som Yann, er fuldstændig uvidende om, hvorledes de skal udtrykke de tusinde ting, de tænker eller føler. Da hun var mere dannet end han, tog hun det med i beregning og læste altså mellem linjerne den inderlige kærlighed, der ikke var udtrykt. Flere gange kaldte han hende i brevet sin "hustru", som om han fandt fornøjelse i at gentage dette ord, og forresten læste hun atter og atter med glæde den blotte udskrift: *Til madam Marguerite Gaos, i Moans hus, Ploubazlanec* – hun havde jo endnu haft så kort tid til at hedde: *Madam Marguerite Gaos*! ...

4

Hun arbejdede meget i disse sommermåneder. Paimpoleserinderne, som i begyndelsen havde næret mistillid til hendes talent som improviseret syerske, da de mente, at hun havde alt for fine hænder, havde nu tværtimod opdaget, at hun var fortræffelig til at sy kjoler, der fremhævede figuren, og så kappedes de om at søge hendes hjælp.

Hvad hun tjente, gik til at forskønne hjemmet – til hans hjemkomst. Skabet, de gamle sengesteder blev sat i stand og malet og beslagene pudset; hun havde anskaffet gardiner til det lille vindue ud til havet, et nyt sengetæppe til vinteren, et bord og stole – og alt det uden at røre ved de penge, hendes Yann havde givet hende ved afrejsen og som hun gemte i et lille kinesisk skrin for at vise ham dem, når han kom hjem.

Om aftenen, ved dagens sidste skær, sad hun udenfor døren med bedstemoder Yvonne, hvis tanker var mærkbart klarere under varmen, og strikkede på en smuk blå ulden skjorte til Yann med pragtfulde, kunstfærdigt formede borter ved halsen og håndleddene. Bedstemoder Yvonne, der i sine unge dage havde været udmærket dygtig til at strikke, var lidt efter lidt kommet efter kunsten igen og havde lært hende den. Der var gået meget garn til dette arbejde, for der skulle en meget stor skjorte til Yann.

Imidlertid begyndte man, især om aftenen, at mærke, at dagene blev kortere. Nogle planter antog allerede et gult, vissent udseende, og de violette skabioser blomstrede på ny på vejkanten med mindre blomster på længere stilke; endelig kom

de sidste dage i august, og en aften viste den første islandsfarer sig ud for pynten ved Pors-Even. Hjemkomsten var begyndt.

Folk strømmede ud på klinten for at tage imod dem – hvad mon det var for et?

Det var *Samuel-Azénide* – det kom altid først.

"Nu kan det ikke vare længe, inden vi har *Leopoldine,*" sagde Yanns gamle fader; "jeg kender rumlen, når bare det ene begynder, kommer der fart i de andre."

5

Islandsfarerne kom hjem: to den næste dag, fire dagen efter, og så tolv den følgende uge. Trindt om i egnen vendte glæden tilbage med dem, og der var fest hos hustruerne, hos mødrene, og fest i værtshusene, hvor de smukke piger skænkede i for fiskerne.

Leopoldine var stadig blandt efternølerne; der manglede endnu ti. Det kunne ikke vare længe; Gaud, der havde sat sig en frist af hele otte dage for ikke at blive skuffet, gik i en yndig forventningens rus ved tanken om, at hendes Yann så ville være der, og holdt huset rigtigt i orden, rigtig rent og net til at tage imod ham.

Da alt nu var i stand, havde hun ikke noget mere at bestille, og desuden begyndte hun i sin utålmodighed ikke rigtig at have sans for noget.

Tre af de forsinkede kom ind, derefter fem. Nu manglede der kun to.

"Nå," sagde man spøgende til hende, "i år bliver det nok *Leopoldine* eller *Marie-Jeanne*, som kommer til sidstepræken."

Og Gaud, som glæden over at skulle se Yann igen, gjorde endnu smukkere og livligere, gav sig til at spøge med.

6

Imidlertid gik dagene.

Hun vedblev at pynte sig, at sætte et muntert ansigt op, at gå ned i havnen og passiare med de andre. Hun sagde, at forsinkelsen var ganske naturlig. Det så man jo hvert år – og så dygtige søfolk og to så gode skibe!

Men når hun så kom hjem om aftenen, mærkede hun de første små anfald af ængstelse, af sjælekval.

Var det virkelig tænkeligt, at hun så snart kunne være bange? ... Var der nogen grund til det? ...

Og hun ængstedes over allerede at være bange ...

7

Den 10. september! ... Hvor dagene dog gik hurtigt!

En morgen, da der allerede lå en kold tåge hen over jorden, en rigtig efterårsmorgen, fandt den opgående sol hende siddende i forhallen til de skibbrudnes kapel, på det sted, hvor enkerne opsender deres bønner – siddende med stive blikke og med en følelse, som om tindingerne blev presset sammen af et jernbånd.

For to dage siden var denne sørgelige tåge ved solopgangen begyndt, og den morgen var Gaud vågnet med en mere smertelig ængstelse på grund af det vinterlige indtryk ... Hvad var der dog ved denne dag, denne time, dette minut fremfor ved de foregående? ... Man så jo ofte skibe blive forsinkede fjorten dage, ja endda en måned.

Der var vel noget ejendommeligt ved denne morgenstund, siden hun for første gang havde sat sig her i denne forhal og havde givet sig til igen at læse navnene på de afdøde unge mænd.

Til minde om

YVON GAOS

forlist på havet

nær ved Faxefjord ...

. . . .

Der hørtes et vindstød fra havet, og på samme tid på hvælvingen noget, der faldt ned ligesom et regnskyl: de visne

blade! … Der fløj en hel mængde ind i denne forhal; de gamle forpjuskede træer blev helt bladløse, således blev de rusket af denne stormvind. – Vinteren kom! …

… forlist på havet
nær ved Faxefjord
under orkanen 4.-5. august 1880.

. . . .

Hun læste aldeles mekanisk, og gennem døren søgte hendes blik havet i det fjerne: denne morgen tegnede det sig meget utydeligt under den grå tåge, og langt borte bredte der sig ligesom et stort ligklæde.

Atter et vindstød og visne blade, der kom hvirvlende ind – et endnu stærkere stød, som om denne vestenvind, der først havde strøet alle disse døde på havet, nu ville forfølge selv disse indskrifter, der mindede de levende om deres navne.

Gaud betragtede med en uvilkårlig hårdnakkethed en tom plads på muren, der syntes at vente. Med en forfærdelig vedholdenhed blev hun forfulgt af tanken om en ny plade, der måske snart skulle anbringes der med et andet navn, som hun ikke engang i sit stille sind vovede at nævne på et sådant sted.

Hun frøs og blev siddende på stenbænken med hovedet støttet til muren:

… forlist nær ved Faxefjord
under orkanen 4.-5. august 1880
i en alder af 23 år …

Han hvile i fred!

Island viste sig for hende med den lille kirkegård derovre – det fjerne, fjerne Island, oplyst af midnatssolen ... og pludselig, stadig på den samme tomme plet på muren, der syntes at vente, så hun rædselsfuldt tydeligt den plade, hun tænkte på: en nymalet plade, et dødningehoved, to korslagte ben, og i midten, i flammeskrift, et navn, det elskede navn, *Yann Gaos*! ... Så fo'r hun op og udstødte en hæs strubelyd ligesom en vanvittig ...

Udenfor lå den grå morgentåge stadig ud over jorden, og de visne blade blev ved at komme hvirvlende ind.

Der hørtes skridt på stien! – Kom der nogen? ... Så rejste hun sig og holdt sig rigtig rank; i en håndevending satte hun sit sæt i lave og glattede rynkerne i sin pande. Skridtene kom nærmere, var nu lige nær ved. I en fart lod hun, som om hun ganske tilfældigt var her; ikke for alt i verden ville hun se ud som en skibbrudens hustru.

Det var Fante Floury, gift med den næstkommanderende på *Leopoldine*. Hun fattede straks, hvad Gaud var der for; det var til ingen nytte at forstille sig overfor hende. Først blev disse to kvinder stående stumme, opskræmte og ligesom vrede, næsten hadefulde mod hinanden, fordi de mødtes i den samme følelse af ængstelse.

"Alle de fra Saint-Brieuc og fra Tréguier er kommet hjem for otte dage siden," sagde endelig Fante ubarmhjertigt med en dump og næsten irriteret tone.

Hun medbragte en vokskerte som offergave.

- Ja! ... en offergave ... Gaud havde ikke villet tænke på denne de fortvivledes udvej. Men hun gik ind i kapellet efter Fante uden at sige noget, og de knælede ved siden af hinanden som to søstre.

Af deres inderste sjæl fremsagde de bønner til jomfru Maria, havets stjerne; snart hørtes der kun en hulken, og tårerne, som de havde holdt tilbage, begyndte at flyde …

De rejste sig i en mildere, mere tillidsfuld stemning. Fante støttede den vaklende Gaud, tog hende i sine arme og kyssede hende.

Så aftørrede de deres tårer, viskede støvet fra flisegulvet af deres kjoler og gik bort ad forskellige veje uden at sige noget mere til hinanden.

8

Slutningen af denne september lignede en sommer, kun var den lidt melankolsk. Vejret var virkelig så smukt det år, at man skulle have troet, at man var i juni, var ikke de visne blade faldet ned på vejene som en sørgelig regn. Ægtemænd og kærester var kommet hjem, kærligheden havde skabt et nyt forår i alles hjerter ...

Endelig blev en dag den ene af de to efternølere fra Island signaleret. Men hvilken var det? ...

I en fart var kvinderne stimlet sammen, stumme og ængstelige, på klinten.

Gaud stod her bleg og skælvende ved siden af sin Yanns fader.

"Jeg tror nok," sagde den gamle fisker, "jeg tror nok, at det er dem! En rød stribe, den hele skabelon, det passer godt nok; hvad mener du, Gaud, min pige?"

"Nej," vedblev han med en pludselig modløshed, "nej, vi tager igen fejl; deres bom er ikke sådan, og mærssejlene ser også anderledes ud. Nå, det er ikke dem denne gang, det er *Marie-Jeanne*. Men, min pige, nu kan det ikke vare længe."

Og dag fulgte på dag, og hver nat indfandt sig med en ubønhørlig stilhed.

Hun blev ved at pynte sig, stadig af frygt for at ligne en skibbrudens hustru; fortvivlet, og når de andre satte en medlidende og hemmelighedsfuld mine op overfor hende, vendte hun øjnene bort for ikke at opfange et af de blikke, der gennemisnede hende.

Nu var hun kommet i vane med straks om morgenen at gå helt ud til den yderste pynt, på den høje klint ved Pors-Even, om bag sin Yanns fædrenehus for ikke at blive set af moderen eller de små søstre. Hun gik ganske ene ud til den yderste pynt af Ploubazlanec, der tunger sig ud i den grå Kanal, og sad der hele dagen ved foden af et enligt kors, der rager op over de fjerne, udstrakte vande ...

Overalt på de fremspringende pynter af dette sømændenes land står der sådanne granitkors ligesom for at bede om nåde, ligesom for at berolige det store urolige, gådefulde element, der drager mændene til sig og ikke giver dem tilbage, men fortrinsvis beholder de tapreste, de smukkeste.

Omkring dette kors ved Pors-Even lå de evige grønne sletter, dækkede med lave tornblade, og i denne højde var luften fra havet rigtig ren, da den næppe havde nogen salt lugt af tangen, men var gennemtrængt af septembers milde duft.

Alle kystens indskæringer så man tegne sig langt borte, den ene over den anden; Bretagne endte med takkede spidser, der strakte sig ud i vandenes rolige flade.

I forgrunden var havet opfyldt af klipper; men længere ude forstyrrede intet mere dets glatte spejl; det gav en ganske lille kælen, let, alt gennemtrængende lyd, der steg op fra det inderste af alle bugterne. Og så vidt blikket kunne nå, så det så roligt, så venligt ud! Den store blå afgrund, Gaos'ernes grav, bevarede sin uigennemtrængelige hemmelighedsfuldhed, mens de svage luftninger spredte trindt om duften fra den lave gyvel, der var blomstret igen under den sidste efterårssol.

Til visse bestemte tider sank havet, som om Kanalen langsomt udtømtes; og derpå steg vandene igen med den

samme langsomhed og vedblev deres evige op-og-ned uden nogen bekymring for de døde.

Og Gaud blev siddende ved foden af sit kors, midt i denne ro, stadig stirrende, indtil mørket faldt på, indtil hun intet kunne se mere.

9

September var forbi. Hun spiste ikke mere, hun sov ikke mere.

Nu blev hun hjemme og sad sammenkrøbet med hænderne i skødet og hovedet lænet tilbage mod muren. Hvad kunne det nytte, at hun stod op, at hun gik i seng; hun kastede sig på sit leje uden at tage sin kjole af, når hun var alt for træt. Forresten blev hun stadig siddende her, gennemfrossen; hendes tænder klaprede af kulde ved denne ubevægelighed; stadig havde hun denne følelse af et jernbånd, der pressede hendes tindinger sammen; hendes kinder var spændte, hendes læber var tørre, og af og til udstødte hun en hæs, klagende strubelyd, der kom igen stødvis, længe, længe, mens hendes hoved slog imod muren.

Eller også kaldte hun ham ved navn, rigtig kærligt, med sagte stemme, som om han havde været ganske nær og tilhviskede hende kærlige ord.

Det hændte hende også at tænke på andre ting, på ganske små, ubetydelige ting. Hun kunne således more sig med at se skyggen af fajance-madonnaen og af vievandsskålen langsomt forlænges på hendes høje sengested, efterhånden som lyset sank – og så kom den forfærdelige angst pludselig igen over hende, og hun begyndte igen på sine skrig og slog hovedet mod muren …

Og alle dagens timer gik, den ene efter den anden, og alle aftenens, alle nattens, alle morgenens timer. Når hun regnede ud, for hvor lang tid siden han skulle være kommet tilbage, greb en endnu større rædsel hende; hun ville ikke mere vide hverken dagenes navne eller dato.

Man får i almindelighed oplysninger om skibbruddene ved Island; de, der kommer hjem, har set dramaet på afstand, eller de har fundet en vragstump, et lig, de får fat på et eller andet tegn, hvorfra de slutter sig til resten. Men ingen havde set, ingen vidste noget om *Leopoldine*. Folkene på *Marie-Jeanne*, de sidste, der havde set det den 2. august, sagde, at det måtte være sejlet længere bort mod nord, og så bagefter kom den uudgrundelige hemmelighed.

Vente, stadig vente uden at få noget at vide! Hvornår ville det øjeblik komme, da hun ikke skulle vente mere? Hun vidste det ikke engang, og nu længtes hun næsten efter, at det måtte være snart.

O! hvis han var død, blot man så ville have den medlidenhed at sige hende det! ...

O! se ham således, som han var i dette øjeblik – ham, eller hvad der var tilbage af ham! ... Hvis blot den hellige jomfru eller en anden magt som hun ville vise hende den nåde at lade hende skue ham, hendes Yann, som en slags dobbeltgænger! – ham, levende, manøvrerende for at komme hjem – eller også hans lig, omtumlet af havet ... for at hun i det mindste kunne have noget at holde sig til, for at hun kunne *vide*! ...

Undertiden fik hun pludselig følelsen af, at der viste sig et sejl langt ude i horisonten: det var *Leopoldine*, der kom nærmere og skyndte sig med at sejle hjem! Så gjorde hun en bevægelse for at rejse sig, for at løbe ud og se over havet, se, om det var sandt ...

Hun satte sig ned igen. Ak! hvor var i dette øjeblik *Leopoldine*? hvor kunne det vel være? ... Derovre vel sagtens, derovre ved det frygtelige, fjerne Island, fortabt, splintret ...

Og det endte stadig med det samme syn, som hun ikke kunne frigøre sig for: et tomt vrag, vugget på et rødliggråt, roligt hav, vugget langsomt, langsomt, lydløst, overordentlig blidt, ligesom til spot, midt i de døde vandes dybe ro.

10

Klokken var to om morgenen.

Det var i særdeleshed om natten, at hun lyttede til alle de fodtrin, der nærmede sig; ved den mindste uvante lyd hamrede det i hendes tindinger; ved stadig at være spændte var de til sidst blevet frygteligt smertefulde.

Klokken var to om morgenen. Denne nat, ligesom de andre, hørte hun med foldede hænder og øjnene åbne i mørket vindens næsten evindelige susen hen over heden.

Pludselig hørtes der mandfolkeskridt, hurtige skridt på vejen! Hvad kunne der være på færde på den tid? Hun rejste sig, bevæget i sin inderste sjæl, hjertet holdt op at slå …

Skridtene standsede udenfor døren, de hørtes på de små stentrin …

Han! … O, himmelske fryd, han! … Det bankede på døren, kunne det vel være nogen anden? … Hun stod på bare ben; hun, der i så mange dage havde været så svag, var sprunget rask ud af sengen med åbne arme for at omfavne den elskede. *Leopoldine* var vel kommet ved nattetid, havde kastet anker ud for Pors-Even – og nu kom han ilende; alt det satte hun sammen i sit hoved med lynets fart, og hun rev sine fingre til blods på dørens søm i sin ivrighed efter at få slåen fra, der bandt så stærkt …

. . . .

- Åh! … Hun sank sammen, hovedet faldt ned på hendes bryst, og hun gik langsomt tilbage. Hendes skønne, afsindige drøm var forbi! Det var kun Fantec, deres nabo … Så snart det ret var gået op for hende, at det kun var ham, at der ikke var tale

om hendes Yann, sank hun ligesom gradvis ned igen i afgrunden, ned i sin skrækkelige fortvivlelses dyb.

Den stakkels Fantec gjorde undskyldninger: hans hustru var, som Gaud jo nok vidste, meget dårlig, og nu var deres barn nær ved at kvæles i sin vugge af en slem halssyge: derfor var han kommet for at bede om hjælp, mens han løb hen at hente lægen i Paimpol ...

Hvad brød hun sig om alt det, om hende? I sin smerte havde hun intet at ofre på andres sorger. Hun blev siddende sammensunken på en bænk med stirrende øjne, som en død, uden at svare ham, uden at høre på ham, uden engang at se på ham. Hvad brød hun sig om det, denne mand fortalte hende?

Så forstod han det hele; han gættede, hvorfor døren var blevet så hurtigt lukket op for ham, og han fik medlidenhed med den smerte, han havde voldt hende.

Han fremstammede en undskyldning: Det var rigtigt, han burde ikke have forstyrret hende ... hende! ...

"Mig!" svarede Gaud livligt; "hvorfor ikke *mig*, Fantec?"

Hun var pludselig kommet til live igen; for hun ville endnu ikke være uden håb i andres øjne, på ingen mulig måde. Så fik hun medlidenhed med ham; hun klædte sig på for at følge med ham og fik kraft til at passe hans lille barn.

Da hun klokken fire igen kastede sig på sit leje, fik hun af udmattelse et øjebliks søvn.

Men dette minuts uendelige glæde havde efterladt et indtryk, der varede ved; hun fo'r snart op af søvne, rejste sig halvt op med en ubestemt erindring om noget ... Der var jo noget nyt angående hendes Yann ... Midt i sin tankeforvirring søgte hun i sit hoved efter, hvad det var ...

- Ak, intet! – nej, intet andet end Fantec!

Og for anden gang sank hun ned i sin afgrund. Nej, der var i virkeligheden ingen forandring i hendes fortvivlede og håbløse forventning.

Og dog, det at have følt ham så nær, det var, ligesom om noget af ham var kommet tilbage og svævede omkring hende; og hun lyttede mere opmærksomt efter skridtene udenfor, idet hun anede, at der ville komme én og tale om ham.

Da det blev dag, kom Yanns fader virkelig også ind til hende. Han tog sin hue af, strøg sit smukke, hvide hår, der krøllede som sønnens, tilbage og satte sig ved Gauds seng.

Han var også beklemt om hjertet; for hans Yann, hans smukke Yann var hans førstefødte, hans kæledægge, hans stolthed. Men han fortvivlede sandelig ikke endnu. Han gav sig til mildt at berolige Gaud: for det første talte de sidst hjemkomne islandsfarere alle om en tæt tåge, der godt kunne have forsinket skibet, og så havde han navnlig fået en idé: det kunne være taget til Færøerne, der ligger undervejs, og hvorfra brevene er længe om at ankomme. Det var hændt ham selv for en fyrre år siden, og hans afdøde moder havde allerede ladet læse en messe for hans sjæl ... Et så godt skib som *Leopoldine*, næsten nyt, med så raske sømænd om bord ...

Den gamle bedstemoder gik rundt og skævede til dem og rystede på hovedet; hendes Gauds sorg havde næsten givet hende kraft og omtanke igen: hun styrede huset og så af og til på det lille gulnede portræt af Sylvestre, der hang på muren med sine ankre og sin ligkrans af sorte perler; nej, siden sømandsvæsenet havde røvet hendes sønnesøn fra hende, troede hun ikke mere på sømændenes hjemkomst; hun bad nu

kun til den hellige jomfru af frygt, med spidsen af læberne, da hun bar nag til hende i sit hjerte.

Men Gaud lyttede begærlig til disse trøstensord, hendes store øjne med de blå rande om betragtede med en inderlig kærlighed denne gamle mand, der lignede den elskede; alene det at have ham der, hos sig, var en beskyttelse imod døden, og hun følte sig mere beroliget, nærmere ved sin Yann. Hendes tårer randt i stilhed, og hun gentog for sig selv sine brændende bønner til Maria, havets stjerne.

Et ophold ved disse øer, måske på grund af havari – det var ganske vist muligt. Hun stod op, glattede sit hår, pyntede sig lidt, som om han kunne komme tilbage. Alt håb var ganske sikkert ikke ude, siden hans fader ikke fortvivlede. Og i nogle dage gav hun sig atter til at vente.

Nu var for alvor efteråret kommet med de sørgelige aftener, hvor alt blev tidligt mørkt i den gamle hytte og trindt om på det gamle Bretagnes kyster.

Dagene selv syntes nu kun at være tusmørke; umådelige skyer, der drev langsomt over himlen, frembragte pludselig mørke midt på dagen. Vinden rasede uophørligt, det var ligesom en fjern lyd af store orgler, der spillede fortvivlede melodier; til andre tider brølede den som en flok vilde dyr lige udenfor døren.

Hun var blevet bleg og holdt sig stadig sammenkrøbet, som om alderdommen allerede havde berørt hende med sin vinge. Ofte tog hun fat på de ting, der tilhørte hendes Yann, hans smukke bryllupsklæder, foldede dem ud, lagde dem sammen igen som en afsindig – i særdeleshed en af hans blå uldne skjorter, der havde bevaret formen af hans legeme; når man

lagde den varsomt på bordet, tegnede den af sig selv, som af gammel vane, hans skuldre og hans bryst – derfor havde hun også til sidst lagt den ganske alene, på en hylde i deres skab og ville ikke mere flytte den, for at den desto længere kunne beholde denne form.

Hver aften steg der en kold tåge op fra jorden; så så hun gennem sit vindue ud på den sørgelige hede, hvor små hvide røgskyer hist og her begyndte at stige op fra de andres hytter: dér var mændene allevegne kommet tilbage som trækfugle, der drives hjem af kulden. Ved mange arner måtte aftenerne være dejlige; for kærlighedens genfødelse var begyndt med vinteren i hele dette islandsfarernes hjem …

Hun klamrede sig fast ved tanken om hine øer, som han kunne være tyet til, hun havde fået et slags håb igen og havde atter givet sig til at vente ham …

. . . .

11

Han kom aldrig igen.

En augustnat derovre ved det mørke Island, midt i en rasende larm, havde han fejret sit bryllup med havet.

Med havet, som en gang også havde været hans amme; det var det, der havde vugget ham, der havde gjort ham til en kraftig yngling – og så havde det taget ham til sig igen i hans stolte manddom. Dette skrækkelige bryllup havde været indhyllet i en dyb hemmelighedsfuldhed. Mørke, bevægelige slør havde hele tiden været udspændte foroven for at skjule festen, og bruden havde ladet sin stemme lyde, stadig gjort den forfærdeligste larm for at overdøve skrigene. – Han, der tænkte på Gaud, sin hustru her på jorden, havde i en voldsom kamp værget sig mod denne gravens brud, lige til det øjeblik, da han havde overgivet sig med åbne arme for at tage imod hende, med et højt skrig som en rallende tyr, med munden allerede fuld af vand, med åbne, udstrakte og for bestandigt stivnede arme.

Og alle de, han i sin tid havde indbudt, var til stede ved dette bryllup. Alle, undtagen Sylvestre, der havde lagt sig til at sove i fortryllede haver, – langt, langt borte på den anden side af jorden.

Om "Islandsfiskeren"

Forfatter: Pierre Loti *(pseud. f. Louis Marie-Julien Viaud)*, (1850-1923).
Org.udgave: Pierre Loti: *Pêcheur d'Islande.* Føljeton i *La Nouvelle revue de Juliette Adam* 1. april til 1. juni 1886, bogudgave Calmann-Lévy, Paris 1886.
Denne udgave baseret på: Pierre Loti: *Islandsfiskeren*. Oversat af Oscar Arlaud. Andr. Schous Forlag, København 1887.
Oversætter: Oscar Arlaud (1836-1907).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter stillbillede fra Jacques de Baroncellis (1881-1951) film *Pêcheur d'Islande* (1924). Fotograf Louis Chaix (1891-1940). Bogens øvrige illustrationer er af Paul Léon Jazet (1848-1918), Frédéric Théodore Lix (1830-1897) og Édouard François Zier (1856-1924).

ISBN 978-87-7628-399-5
1. ebogsudgave

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Billedliste

Bogens illustrationer er generelt opmærket som "dekorative" og uden alternativ-tekster, da de ingen betydning har for forståelsen af bogen for personer, som bruger hjælpeteknologier som fx. skærmlæsere, og beskrivelser kun vil være unødvendige afbrydelser i oplæsningen.

Titelblads-illustration af Paul Léon Jazet (1848–1918).

I kahytten ombord på *Marie*. Illustration af Paul Léon Jazet (1848-1918).

Yann og andre fiskere på dækket af *Marie*. Illustration af Paul Léon Jazet (1848-1918).

Sylvestres kamp. Illustration af Paul Léon Jazet (1848-1918).

Gaud, Yann og bedstemoder Yvonne. Illustration af Paul Léon Jazet (1848-1918).

Islandsfiskerne drager ud. Forside af *Le Petit Journal* 19. marts 1894 af Frédéric Théodore Lix (1830-1897).

Den gamle Gaos fortæller Gaud om Yanns død. Forside af *L'Illustration* 15. februar 1893 af Édouard François Zier (1856-1924). *(Scenebillede fra slutningen af Pierre Lotis og Louis Tiercelins skuespil efter "Islandsfiskeren", som opførtes på Grand-Théâtre i Paris)*.

Note 1:

Sæt: Den danske udgave oversætter det franske coiffe med sæt; den korrekte oversættelse vil formentlig være coif, som er en hue, hætte, eller endog hjelm. Det er her tale om et op til 30-40 cm. højt hovedtøj af stof eller kniplinger, som var en del af den traditionelle bretonske kvindedragt. *Red.anm.*

Note 2:

Cabotage: Kystfart eller kysttransport. *Red. anm.*

Note 3:

Tourane: Fransk navn for den vietnamesiske by, som i dag hedder Da Nang. *Red. anm.*

Note 4:

Oksehoved: En tønde, som kan rumme ca. 225 liter vin eller spiritus. *Red. anm.*

Note 5:

Fantec og Laumec: Svarer til de franske navne François og Guillaume. *Forf. anm.*